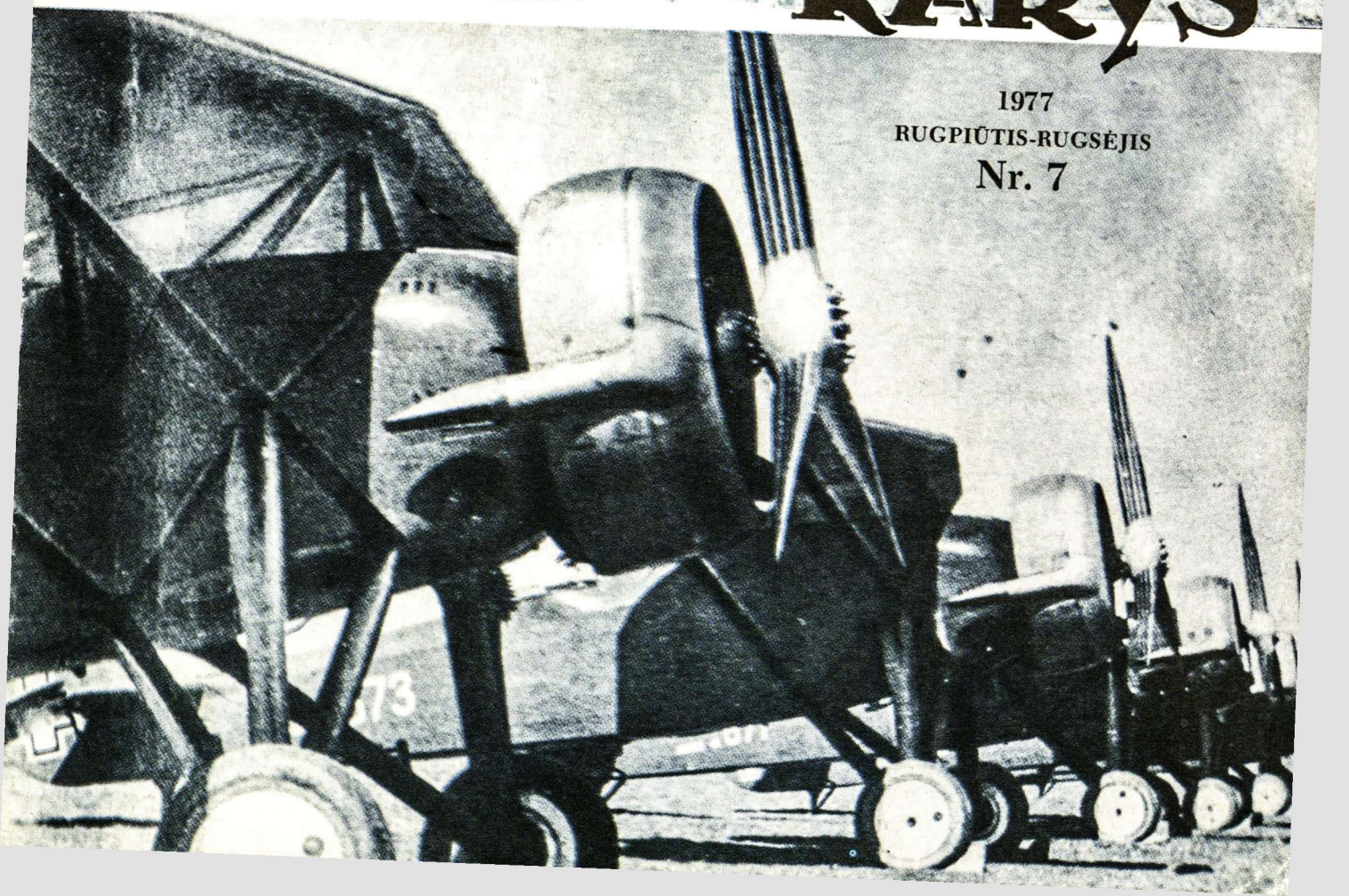

KARYS

1977
RUGPIŪTIS-RUGSĒJIS
Nr. 7

KARYS

1977
Nr. 7 (1534)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktorius pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOŲĖ N. Y. SKYRIUS

ŠIS KARIO NR. YRA PADIDINTAS

TURINYS

ANBO IV Grandies skridimo aplink Europą 1934 m. dalyviai, iš k.: mech. A. Rimkevičius, kpt. J. Liorentas, plk. ltn. A. Gustaitis, ltn. R. Marcinkus, kpt. J. Namikas, ltn. J. Mikėnas. Žemiau — Lietuvos Karo Aviacijos ANBO 41 lėktuvai	viršelis
E. Jasiūnas — Br. gen. inž. Antanas Gustaitis	241
A. Budreckis — Rūdavos mūšis	257
V. Lišauskas — Marijampolės Berniukų gimnazijoje	261
TREMTIES TRIMITAS	266
J. Kumpikevičius-Kumpikas — Mano skridimas į Lietuvą	267
KARINĖS ŽINIOS	276
MŪŠŲ SPAUDOJE PASIŽVALGIUS	277
KRONIKA	278

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. SALKŪNAS

JUNG TINĖSĖ AMERIKOS VALSTYBĖSĖ

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Cicero Delicatessen, Baly's
Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv. Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — I. Kantanavičius
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V. A. Aušrotas, P. Misevičius, Aug. Kuolas
MONTREAL, QUE. — Parish Library
ANGLIJOJE
"Dainora — 14 Priory Road; Kew, Surrey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong, 3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol, 5084, SA.
S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141, NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

Pinigų siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. 291500

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7 (1534)

RUGPIŪTIS — RUGSĖJIS — SEPTEMBER

1977

BRIGADOS GENEROLAS INŽINIERIUS ANTANAS GUSTAITIS

E. JASIŪNAS

Prieš 35 metus, 1941 m. spalio 16 d., Sov. Rusijos kalėjime buvo žiauriai nužudytas Lietuvos karo aviacijos viršininkas, brig. gen. inž. Antanas Gustaitis. Kadangi apie šį išymų ir talentingą lietuvių iki šiol išėvijos spaudoje ne daug kur buvo rašyta, "Kario" redakcijai maloniai sutikus, šio straipsnio rėmuose peržvelgsime biografines jo gyvenimo datas, atsiekimus ugdant Lietuvos karo aviaciją, jo sukonstruotų ANBO lėktuvų duomenis, ir leisime pasisakyti jo bendra laikams, ginklo draugams ir giminėms.

E. J.

Antanas Gustaitis, Kazio sūnus, gimė 1898 m. kovo 27 d. Obelinės kaime, Sasnavos valsč., Marijampolės apskr., ūkininko šeimoje. Be Antano, Gustaičių šeimoje buvo dar trys sūnūs (Juozas, Sergiejus ir Kazys) ir dvi dukterys (Kastė ir Antanina). Antanas buvo pats jauniausias vaikas šeimoje. Vyriausias sūnus Juozas vėliau mokytojavo ir kurį laiką buvo Marijampolės gimnazijos direktorium, 1944 m. pasitraukė į Vakarų (jau miręs). Sergiejus, baigęs pradinį mokslą, liko ūkininkauti, vėliau jis su šeima rusų buvo ištremtas į Sibirą, Kazys, baigęs pradinį mokslą, taip pat liko ūkininkauti. Vyriausioji duktė Kastė mokėsi ir šeimnininkaudama padėdavo Marijampolėje besimokantiems savo broliams. Vėliau ji ištekėjo už amerikiečio lietuvių ir gyveno New Yorke (jau mirusi). Antanina ištekėjo už ūkininko ir vėliau jos šeima rusų buvo ištremta į Sibirą.

Baigęs pradžios mokyklą Marijampolėje, Antanas Gustaitis įstojo į Marijampolės gimnaziją, kurioje jam besimokant, prasidėjo I Pasaulinis

karas. Karo pasėkoje, Marijampolės gimnazija buvo perkelta Rusijos gilumon, į Jaroslavlį. Užbaigęs Marijampolės gimnaziją Jaroslavyje, A. Gustaitis įstojo į kalnų inžinerijos institutą Petrapilyje. Karui tęsiantis, buvo įstojęs į Konstantinovo artilerijos karo mokyklą. Po 1917 m. spalio mėn. bolševikų perversmo Rusijoje, iš kariuomenės buvo paleistas ir grįžo Lietuvon.

Dėl istorinės svarbos, tebūnie leista šia proga suminėti kai kurias svarbesnes datas, paimtas iš jo tarnybos lapo (8 numeruoti lapai). Tarnybos lapas surašytas 1941 m. sausio 1 d., pasirašytas Karo Aviacijos Štabo viršininko gen. št. plk. ltn. Jankausko ir adjutanto kpt. Tindžiulio.

1919.III.15 Antanas Gustaitis stojo savanoriu į besikuriančios Lietuvos kariuomenės eiles ir buvo paskirtas į karo aviacijos mokyklą, kurią kartu su kitais 33 baigė 1919.XII.16, gaudamas j. ltn. laipsnį. Av. m-loje besimokydamas, savo kolegoms dėstė matematiką.

1920.IV.16 buvo paskirtas į 1-ją, ir tuo metu vienintelę, oro eskadrilę, kurioje būdamas, nuo VII.18 iki XI.21 aktyviai dalyvavo kovose su lenkais.

1921.III.1 A. G. buvo perkeltas į 2-ją oro eskadrilę, karo lakūno pareigomis. XI.12 pakeltas į vyr. ltn. laipsnį. Iš viso tais metais išskraidė 119 val.

1922.I.23 paskirtas av. teorijos instruktoriumi aviacijos kursuose karininkams. III.30 paskirtas av. terminologijos komisijos pirmininku. VII.4 sėkmingai užbaigė aukšt. skraidybos kursą Foker D VII lėktuvu. VIII.29 jam buvo suteiktas karo lakūno vardas. VIII.31 grąžintas 1-on oro es-

kadrilén. X.14 paskirtas av. teorijos instruktorium apmokymo klasėje. Tais metais išskraidė 138 val.

1923.II.21 paskirtas mokomos oro eskadrilės vadu. Nuo III.24 iki IV.24 komandiruotas Italijon, iš Ansaldo dirbtuvių Torine priimti mūsų karo aviacijai nupirktus SVA 10 tipo lėktuvus. V.17 paskirtas aukštosios skraidybos instruktorium. XI.18 paskirtas av. teorijos ir istorijos lektorium karininkų klasėje. 1923 m. išskraidė 32 val.

1924.VI.3-20 komandiruotas į Prahą, kur tuo metu vyko III-ji tarptautinė aviacijos paroda. VII.17-22 buvo išsiųstas į Klaipėdą, kur prie gelež. vagonų fabriko įsteigta Allgemeine Flug-Gesellschaft Memel, pagal licenziją buvo pradėjusi Liet. karo aviacijai statyti 450 AJ dviviečius Albatros naikintuvus. X.28-XI.6 buvo išsiųstas į Čekoslovakiją lėktuvų apžiūrėjimui ir išbandymui. 1924 m. išskraidė 45 val.

1925 m., sėkmingai išbandęs savo sukonstruotą ANBO I, nuo X.1 buvo priskirtas prie Karo Mokslo skyriaus ir pasiųstas į Paryžiaus Ecole Superieure d'Aeronautique et de Construction Mechanique, kurią baigė 1928.VII.23, įgydamas aeronautikos ir mech, konstrukcijų inžinieriaus diplomą. 1925.XI.12 pakeltas į av. kapitono laipsnį, 1926.XI.12 — į majoro laipsnį.

1928.VIII.31 paskirtas karo av. virš. padėjėju. X.10-23 komandiruotas Anglijon.

1929.IV.11 paskirtas Aviacijos Parko dirbtuvių viršininku.

1930.XI.12 pakeltas į plk. ltn. laipsnį. XII.2-27 komandiruotas Prancūzijon.

1932.IX.1 paskirtas "Plieno Sparnų" garbės ženklų statuto tarybos pirmininku. IX.17-X.6 komandiruotas Anglijon ir Čekoslovakijon. X.13 paskirtas Technikos Skyriaus viršininku. XI.1-8 komandiruotas Suomijon.

1934.V.9 paskirtas Lietuvos karo aviacijos viršininku, ir tas pareigas ėjo iki valstybės nepriklausomybės pabaigos. V.27-VI.4 komandiruotas Anglijon, VI.4-14 — Prancūzijon. VI.25-VII.19 vadovavo ANBO IV trejukei, skridime aplink Europą. XI.25-XII.5 — vėl buvo išsiųstas į Prancūziją.

1936.IV.18-V.4 lankėsi tarnybos reikalais Prancūzijoje, VI.24-VII.10 — Anglijoje, X.15-23 — vėl Prancūzijoje.

1937.IX.1-3 vadovavo eskadrilei, vizituojančiai latvių karo vadovybę. X.2-15 tarnybiniais reikalais lankėsi Milane, Italijoje. XI.23 pakeltas į brigados generolo laipsnį (būdamas tik 39 m. amžiaus. E.J.). XII.7-17 lankėsi Prancūzijoje.

1939.II.4-13 vėl komandiruotas Prancūzijon.

1940.I.23-III.3 ir VI.1-VI.12 komandiruotas

A. Gustaitis Marijampolės gimnazijoje

Maskvon (žiūr. p. Br. Gustaitienės prisiminimus šiame str.). IX.26-X.7 buvo "susirgęs" ir išvykęs į karo ligoninę.

1941.I.1 — atleistas iš kariuomenės ir išbrauktas iš karininkų sąrašų (Pribovo įsak. Nr. 0256).

Buvo vedęs Bronę Aleksandravičiūtę. Turėjo tris dukteris: Jūratę, Rasą ir Eleną (p. Br. Gustaitienė ir visos trys dukterys šiuo metu gyvena JAV; Jūratė ir Rasa yra ištekėję ir sukūrę savo šeimas. E.J.).

Tarnybos eigoje A. G. buvo apdovanotas sekančiais žymenimis: Vyčio Kryžiaus ordinu, III laipsnio; Liet. Nepriklausomybės 10 metų sukakt. jubiliejiniu medaliu; Vytauto Didžiojo ordinu III laipsnio; D.L.K. Gedimino ordinu III laipsnio; Plieno Sparnų garbės ženklu; Corona d'Italia ordinu "Ufficiale" laipsnio; Italijos karaliaus ordinu "Corona d'Italia" III laipsnio; Švedų karaliaus Vazos II klasės ordinu; Čekų Baltojo Liūto ordinu IV laipsnio; Prancūzijos Resp. Garbės Legiono ordinu, karininko laipsnio; Latvių T.Z. 2 ordinu.

Iš gen. inž. A. G. Tarnybos lapo matome, kokius nepaprastai glaudžius ryšius Lietuvos karo aviacija palaikė su Vakarų valstybėmis (išskyrus Vokietiją).

A. Gustaičiui buvo lemta aktyviai dalyvauti

Lietuvos karo aviacijos tvėryboje, ją išugdyti, ir matyti jos tragišką pabaigą. Kaip karys, jis savo pareigą tėvynei atliko pavyzdingai. Jo vadovaujama Lietuvos karo aviacija buvo pilnai paruošta tėvynės laisvę ginti, ir tik laukė vyriausybės žodžio.

Savo spalvingoje tarnybos eigoje A. G. teko pergyventi dvi lėktuvo avarijas.

1920.X.4 1-ji kovos eskadrilė turėjo uždavinį bombarduoti lenkų užimtą Varėnos stotį. Penki lėktuvai, ginkluoti bombomis ir kulkosvaidžiais, išsirikiavo prie Kauno aerodromo angarų: du lėtesnį Alb C III ir trys greitesni LVG C VI. Gustaičio valdomas Albatrosas buvo per daug sunkiai prikrautas bombomis, kildamas neteko greičio, trenkėsi į žemę ir sudužo. Laimingu būdu bombos nesprogo, ir A. G. išliko sveikas. Eskadrilei vadovavęs j. ltn. J. Kumpis virš Varėnos stoties buvo lenkų pašautas į galvą ir spalio 10 d. mirė.

1923.VII.13 buvo išbandomas naujai atremontuotas didžiulis dvimotoris I Pas. karo vokiečių gamybos bombonešis Friedrichshafen G-IIIa. Skrido Gustaitis, Čemarka, Mačiokas, Tumas, Heidrikis ir Reimontas. 200 m aukštyje, darant posūkį virš aerodromo, lėktuvas perėjo į suktuką ir nukrito, o visi skridusieji buvo nepersunkiai sužeisti. Nugabenti į karo ligoninę, ilgesniam laikui užėmė visą palatą. Gustaičiui buvo sulaužyta koja.

Peržvelgiant nepriklausomybės laikų Lietuvos spaudą tenka stebėtis, kaip šis genialus lietuvis, šalia savo tiesioginių karo aviacijos viršininko

tarnybos pareigų, rasdavo laiko konstruoti naujus lėktuvų tipus, tobulinti aviacijos dirbtuves, dalyvauti šventėse ir minėjimuose, palaikyti ryšius su užsienio valstybėmis ir jų atstovais, sakyti kalbas, rašyti straipsnius į spaudą, na, ir rūpintis savo šeimos reikalais.

Kokia pažanga buvo padaryta per Lietuvos karo aviacijos II-įjį dešimtmetį, galime matyti iš tų laikų spaudos žinučių. "Trimitas", 1929.VII.25 aprašydamas liepos 21 d. Kauno aerodrome įvykusią Lietuvos karo aviacijos 10-mečio sukaktuvinę šventę, pažymi, kad toje šventėje dalyvavo ir inž. mjr. A. Gustaitis, savo konstrukcijos ANBO II 60 AJ lėktuvu stebindamas žiūrovus. Dešimčia metų vėliau, 1939.V.20 buvo švenčiama Lietuvos karo aviacijos 20 metų sukaktis, kuri buvo plačiai aprašyta "Karyje", 1939 m. Nr. 22, ir "Karde", 1939 m. psl. 285-87. Tą dieną Kauno karo aerodrome kan. A. Sabaliauskas atlaikė pamaldas ir pašventino visą eskadrilę naujai pagamintų ANBO 41. Karo aviacijos pasirodyme skraidė ANBO 41 ir Dewoitine D-501 eskadrilės, kpt. K. Rimo vadovaujama aerobatikos lėktuvų grandis, ir kt. Po iškilmių aerodrome, karo aviacijos viršininkas br. gen. A. Gustaitis visus pakvietė pietų į naujai pastatytą lėktuvų sumontavimo halę. Į halę susirinko 1,500 dalyvių. Po halės pašventinimo ceremonijų, pietų metu kalbėjo valst. prez. A. Smetona, kr. aps. min. b. gen. Musteikis, kariuomenės vadas div. gen. S. Raštikis, LAK pirmininkas prof. Z. Žemaitis ir kt. Už sveikinimus ir linkėjimus karo aviacijos vardu, turiningoje kalboje, padėjo pats A. Gustaitis.

Karo Aviacijos mokyklos mokiniai — lakūnai prie buv. vokiečių Flieger abteilung Nr. 425 angaro Kauno aerodrome, 1919 m.

Leitenantas A. Gustaitis 1921 m.

Už trijų savaitžių po šių iškilmių, 1939.VI.11 buvo suruošta karo aviacijos diena visuomenei (rengiama kas 3-4 metai). Gautas pelnas, kaip visada, buvo skirtas žuvusių karo lakūnų kapams tvarkyti ir Ginklų Fondui. Didelę šventės dalį užpildė ANBO 41 demonstravimas. Deja, tai jau buvo paskutinė Lietuvos karo aviacijos šventė.

Gen. inž. Antanui Gustaičiui tapus Lietuvos karo aviacijos viršininku, mūsų oro pajėgos labai išstobulėjo ir savo kokybe pasivijo ar pralenkė daugelį pirmaujančių Europos valstybių. Skraidančio personalo drausmingumas ir tvarkingumas buvo laikomas pavyzdžiu kitoms ginklo rūšims.

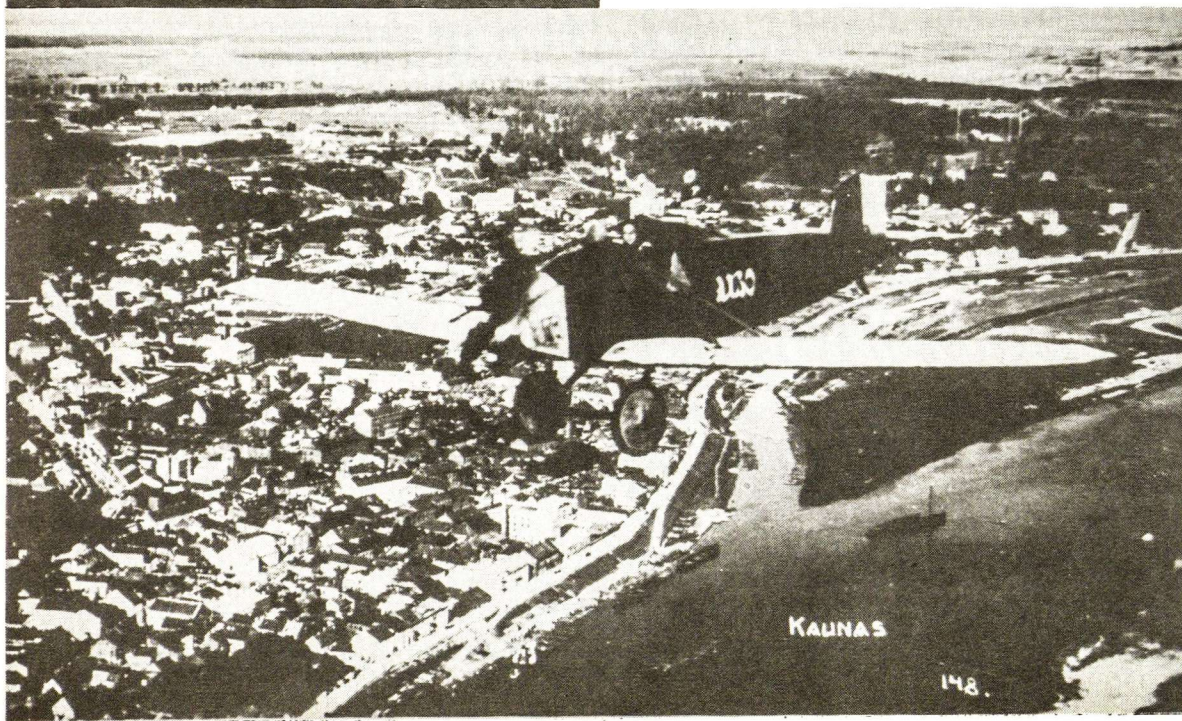
Be mūsų karo aviacijos pasididžiavimo vertų ANBO IV ir 41 nuosavos konstrukcijos ir gamybos lėktuvų, gen. A. Gustaičiui vadovaujant, užsieniuose buvo pirkti dar šie lėktuvai:

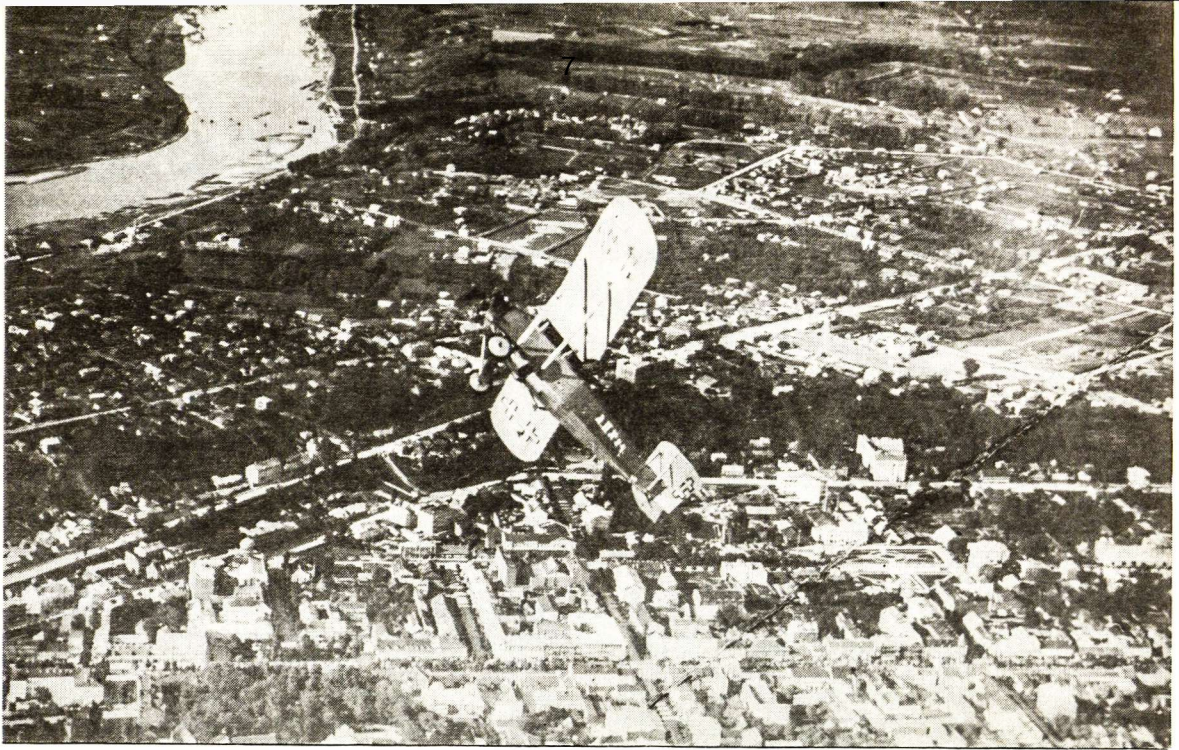
1936 m. Prancūzijoje buvo nupirka viena naikintuvų eskadrilė Dewoitine D-501 tipo, su 800 AJ varikliais;

1937 m. Anglijoje buvo nupirkti du dvimotoriai bombonešiai lavinimosi reikalams, De Havilland "Dragon Rapide" tipo;

1937 m. Anglijoje buvo nupirka viena nai-

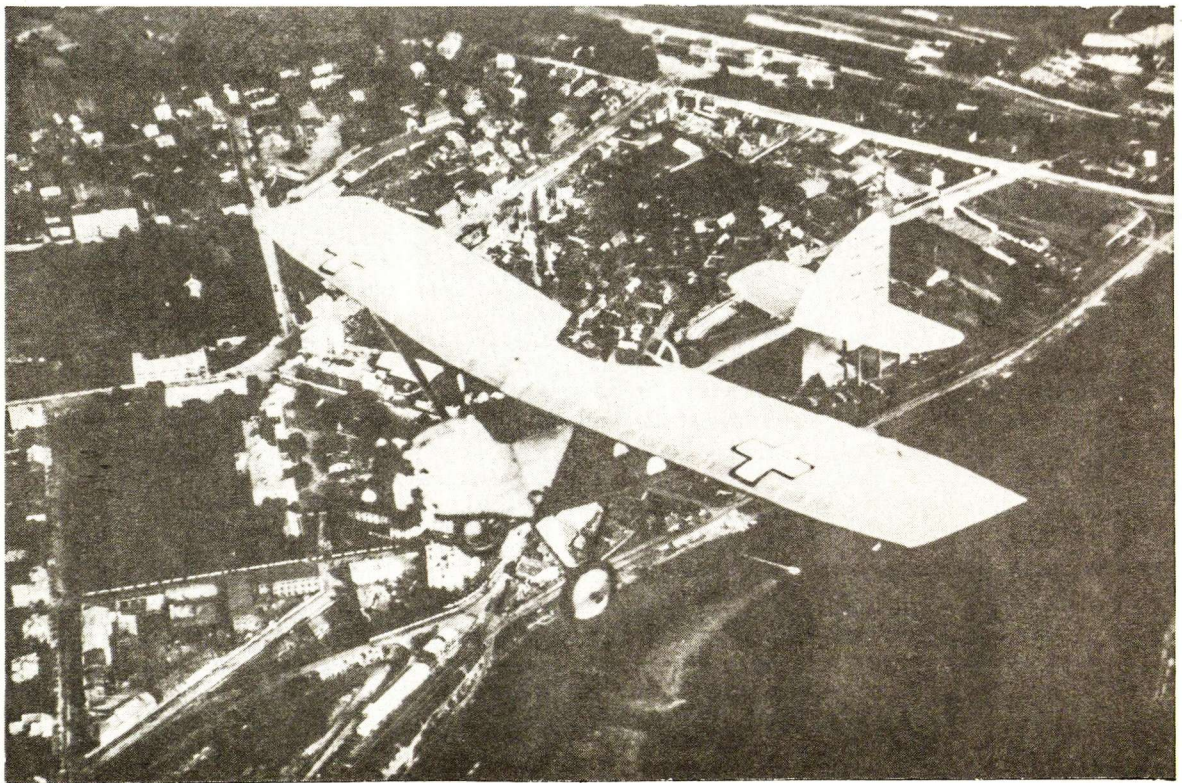
ANBO I virš Kauno žiemos uosto

ANBO II virš Kauno vidurmiėsčio

ANBO III virš Karo ligoninės apylinkės Kaune

kintuvų eskadrilė Gloster "Gladiator" tipo, su 840 AJ varikliais;

Lakūnų lavinimo ir figūrinio skraidymo tikslams, Vokietijoje buvo nupirkti šeši sportiniai Buecker Jungmeister tipo lėktuvai (kiekvienai eskadrilei po vieną);

1939 m. Prancūzijoje buvo užsakyta viena modernių naikintuvų eskadrilė Morane Saulnier 406 tipo, bet dėl prasidėjusio II Pas. karo Lietuvos užsakymas nebebuvo suspėtas išpildyti.

1940 m. birželio 15 d., bolševikams okupuojant Baltijos valstybes, Lietuvos karo aviaciją sudarė trys kovos lėktuvų grupės. I (naikintuvų) grupę sudarė 1-ji, 5-ji ir 7-ji eskadrilės, kiekviena susidedanti iš 12-15 naikintuvų. 1-ji eskadrilė vėliau buvo apginkluota Dewoitine D-501, 5-ji eskadrilė — Gloster "Gladiator", ir 7-ji eskadrilė — Fiat CR 20 lėktuvais. 7-ji eskadrilė buvo numatyta apginkluoti iš Prancūzijos užsakytais Morane Saulnier 406 lėktuvais. II (žvalgybos) grupę sudarė 2-ji, 6-ji ir 8-ji eskadrilės. 6-ji ir 8-ji eskadrilės buvo apginkluotos savos gamybos ANBO IV lėktuvais. III (bombonešių) grupę sudarė 3-ji ir 4-ji lengvųjų bombonešių eskadrilės. 3-ji eskadrilė buvo apginkluota italų gamybos Ansaldo A-120 lėktuvais, o 4-ji eskadrilė — savais ANBO 41.

A. Gustaitis mėgo Lietuvos jaunimą ir į jį dėjo daug vilčių. 1927.V.1 jį matome Lietuvos Aero Klubo steigėjų tarpe, o 1937.V.12 jis buvo pakeltas LAK garbės nariu. Matydamas civilinės aviacijos svarbą karinei aviacijai, jis stengėsi visokeriopais būdais jai padėti. Dalyvaudamas civilinių lėktuvų ir sklandytuvų krikštynose, LAK žurnale "Lietuvos Sparnai" dažnai buvo talpinami jo padrašinantieji ir jaunimą uždegantieji straipsniai. Lietuvos sklandytojams jis buvo padovanojęs pereinamąją dovaną.

Straipsnyje "Aplankykite Planetas", paskelbtame LAK 1933 m. leidinyje "Paukščių Keliais", A. G. aiškiai išdėstė ateities tarpplanetinių kelionių galimybes, sprausminiais varikliais stumiamų erdvėlaivių pagalba. Šiandien jo pranašystės tapo realybe.

1935 m. "Lietuvos Sparnų" 296-97 psl. jis palygino Dariaus-Girėno ir F. Vaitkaus žygius. Perskristo nuotolio atžvilgiu, po Boardman-Poland (kurie skrido taip pat Bellanca lėktuvu, bet po pakilimo numetė važiuoklę), Darius-Girėnas užėmė II-ją vietą. Vaitkus buvo šeštas iš eilės, perskridęs Atlantą solo. Straipsnyje įrodoma, kad tiek Dariaus-Girėno, tiek Vaitkaus pasiekti rezultatai buvo labai garbingi.

A. Gustaitis buvo nepaprastas skraidymo en-

tuziastas ir aviacijos mylėtojas. Aviacija buvo jo jaunystės dienų svajonė ir patraukimas, o skraidymas buvo pats didžiausias jo malonumas. Jei dėl kokios priežasties jam tekdavo susinervinti, sėsdavo lėktuvan, ir nutūpęs vėl būdavo ramus. Nors nuo 1925 m. jo išskraidytos valandos tarn. lape jau nebeatžymėtos, reikia spėti, kad jis buvo išskraidęs virš 2,000 valandų.

A. G. buvo reto talento ir plataus akiračio asmenybė, iškilęs į pačius įžymiausius Lietuvos žmones ne savo kilmės ar įtakingų giminių dėka, bet dėl įgimtų gabumų, darbštumo, ištvėmės ir gerų būdo savybių.

Politikoje jis stengėsi laikytis nuošaliai, kaip to reikalavo karininko etika. Išlaikydamas savo asmenybės orumą ir vertę, nemėgo pataikauti valdančiai partijai. Jei matydavo vyriausybės klaidas, statančias Lietuvą į pavojų, mokėdavo atvirai ir tvirtai pareikšti savo nuomonę.

Buvęs Lietuvos kariuomenės vadas, div. gen. Stasys Raštikis, gyv. Monterey, Calif., savo trumpuose prisiminimuose apie gen. A. Gustaitį, prišiuostuose p. Br. Gustaitienei, 1969 m. vasario 12 d. rašė:

Lietuvių tauta turėjo ir tebeturi daug gabių vyrų ir moterų. Vienas iš tokių labai gabių lietuvių yra buvęs Nepriklausomos Lietuvos karo aviacijos viršininkas, lėktuvų konstruktorius ir statytojas, inžinierius, Vytauto Didžiojo Universiteto statybos fakulteto docentas, Lietuvos kariuomenės savanoris-kūrėjas, Vyčio Kryžiaus kavalierius, brigados generolas Antanas Gustaitis.

Tamaudamas Lietuvos kariuomenės karo aviacijoje, jis ypač pasižymėjo savo sukonstruotais ir Lietuvos karo aviacijos dirbtuvėse pastatytais ANBO lėktuvais, kurių jis sukonstravo ir pastatė net aštuonis tipus, nuo sportinio ANBO-I iki pagerinto lengvo bombonešio ANBO-VIII. Tais savo konstrukcijos lėktuvais jis toli pralenkė kito taip pat labai gausaus Lietuvos karo aviacijos lakūno ir konstruktoriaus inž. Jurgio Dobkevičiaus Lietuvoje pastatytus lėktuvus DOBI-I, II ir III. Dobkevičius, būdamas vos 26 metų amžiaus, 1926 m. birželio 8 dieną žuvo lėktuvo katastrofoje.

Apie gen. Gustaičio sukonstruotus lėktuvus ANBO ir apie jų teigiamas savybes nekalbėsiu, nes apie tai galės daugiau pasakyti buvę Lietuvos karo aviacijos karininkai lakūnai ir inžinieriai. Aš čia paminėsiu tik šį-tą iš mano tarnybinių santykių su gen. Gustaičiu.

Būdamas inžinierius-konstruktorius, gen. Gustaitis labiausiai domėjosi pačiais lėktuvais, jų konstrukcija, savybėmis, galimumis ir apamai techniškai-mechaninė lėktuvų dalimi. Jis aktingai sekė kitų valstybių spaudą apie aviaciją ir naujus išradimus ir patobulinimus aviacijos srityje. Tai buvo jo mylimiausioji sritis, kuria jis ypatingai interesavosi, sekė ir labai gerai žinojo.

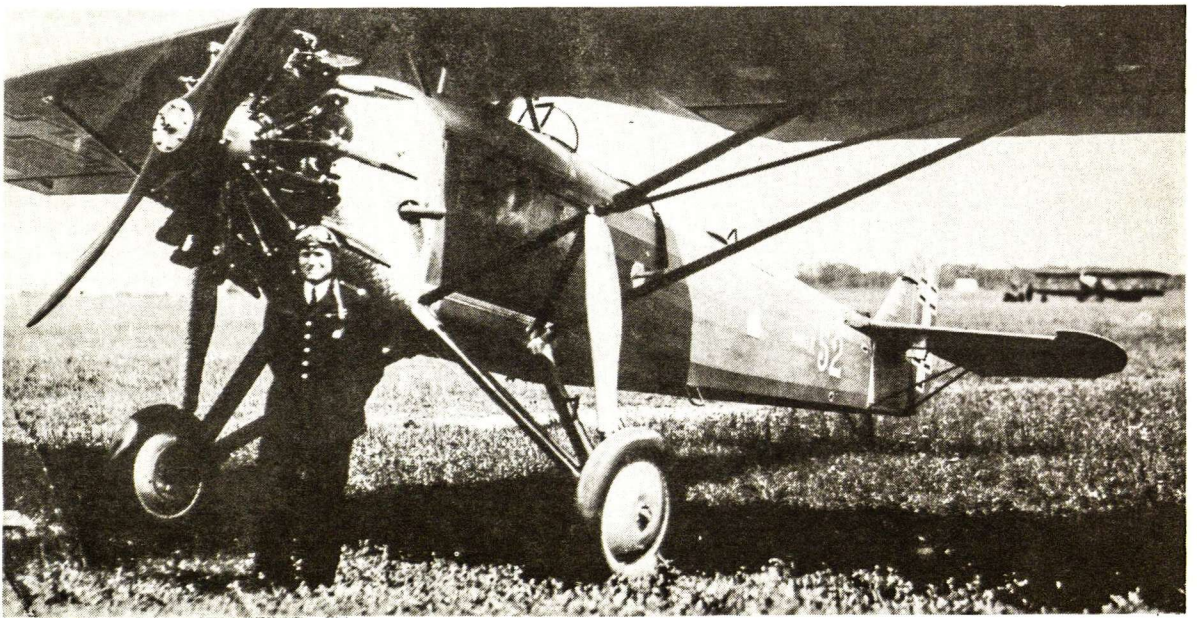
Gerai mokėdamas net kelias svetimas kalbas, gen. Gustaitis dažnai būdavo skiriamas, kartu su kitais kariuomenės štabo ir Kauno įgulos karininkais, svetimų valstybių diplomatams ir karo atstovams pagerbti Lietuvos karininkų Ramovės rūmuose. Visuose tuose priėmimuose jis visada būdavo labai pageidaujamas, nes buvo labai taktiškas, gerai apsiskaitęs ir įdomus pasikalbėjimuose bet kuria tema. Toks pat jis buvo ir visuose santykiuose su svetimtaučiais, kada jam tekdavo reprezentuotis, kaip Lietuvos karininkų Ramovės valdybos nariui.

Tarybiniuose pranešimuose pas kariuomenės vadą jis visada būdavo labai objektyvus, konkretus ir aiškus. Kiekvienu kalbamu reikalu jis pats jau turėdavo paruoštą savo išvadą ar pasiūlymą, kurį tekdavo tik patvirtinti, arba papildyti. Jo pranešimai būdavo trumpi, be nereikalingų smulkmenų. Baigęs savo pranešimą ir paklaustas, ką dar jis turįs gero ar blogo pasakyti, jis retkarčiais nusiskųsdavo Lietuvos vidaus politikos negalavimais, kurie ir jam rūpėjo, kaip ir kiekvienam Lietuvos kariui. Tai buvo ne politikavimas, bet sąmoningas piliečio patrioto rūpinimasis savo tautos reikalais. Jam, kaip ir man, buvo nesuprantama, kodėl mūsų politikai nedrįso konkrečiai kelti Pabaltijo, ir ypač Lietuvos ir Latvijos, karinės apsigynimo sąjungos reikalą, ypač 1938 ir 1939 metais, kai politinis dangus Rytų Europoje pradėjo niauکتis ir galima buvo laukti ne tik politinių komplikacijų, bet ir įvairių pavojingų žygių iš Sovietų Sąjungos. Atsimenu, kaip jis buvo apsidžiaugęs 1938 metais, kada Latvijos ir Lietuvos karinės vadovybės buvo principu sutikusios padaryti bendrus Latvijos

Brigados Generolas inž. A. Gustaitis 1939 m.

A. Gustaitis prie užbaigto ANBO IV prototipo (Nr. 52)

ir Lietuvos kariuomenių manevrus, kuriuose būtų dalyvavusios ir tų dviejų valstybių karo aviacijos. Deja, ir iš to sumanymo nieko neišėjo, nes mūsų politinė vadovybė nepritarė tokiam sumanymui, bijodama užrūstinti rusus. Man nežinoma, ar ir Latvijos vyriausybė buvo tokio pat nusistatymo, nors jos karo ministeris generolas Balodis buvo didelis tokių manevrų ir aplamai bendro gynimosi organizavimo šalininkas.

Gerai atsimenu, kaip 1940 metų birželio 16 dieną, t.y. sekančią dieną po Resp. Prez. A. Smetonos ir krašto apsaugos ministerio b. gen. Musteikio pabėgimo iš Kauno, gen. Gustaitis atvyko į kariuomenės štabą ir pradėjo karštai priekaištauti Lietuvos vyriausybei, kad tokiu pavojingu momentu kraštas buvo paliktas be vadovavimo, nes nei visuomenė, nei kariuomenė iš niekur negavo tinkamos informacijos ir nurodymų. Tada keli vyresnieji karininkai, jų tarpe ir gen. Gustaitis, nuvykome pas min. pirm. Merkį. Mes reikalavome, kad Merkys tuoj imtųsi aktyviai vadovauti kraštui, nes kraštas nemato, bet labai laukia tokio vadovavimo. Mums tada atrodė, kad Resp. Prez. Smetona, kol jam dar negrėsė betarpiškas pavojus, neturėtų palikti Lietuvos, bet iš pasienio, pasilikdamas dar Lietuvos teritorijoje, turėtų vadovauti kraštui ir davinėti vyriausybei ir visuomenei savo nurodymus; kad Lietuvos vyriausybės nariai neturėtų palikti savo ministerijų be jokio vadovavimo. O jei vyriausybės nariams nesaugu Kaune, tai jie turėtų susirinkti pasienyje prie Respublikos Prezidento ir iš ten vadovauti savo tautai ir vykdyti politinę, diplomatinę ar kitą akciją. Ar Prezidentas buvo palikęs kokių nors nurodymų vyriausybei ir pačiam Merkiui, mes nežinojome. Merkys tada pritarė mūsų nuomonei. Jis pasakė, kad tą pačią dieną jis turėsias tartis su Kremliaus ypatinguoju įgaliotiniu Lietuvai, So-

vietų Sąjungos užsienio reikalų komisaro pavaduotoju Dekanozovu, apie naujosios Lietuvos vyriausybės sudarymą, ir prašė mus patarti jam, kas galėtų įeiti į naują vyriausybę. Kaip galimą kandidatą į naujuosius ministerius pirmininkus Merkys tada paminėjo advokatą ats. plk. lt. Petrą Gužą. Viso to pasikalbėjimo aktyviausiu dalyviu tada buvo gen. Gustaitis. Jis kalbėjo labai karštai, beveik su ašaromis, ir parodė savo gilius ir jautrius didelio lietuvio patrioto jausmus.

Atsimenu dar vieną, ir paskutinį, susitikimą ir pasikalbėjimą su gen. Gustaičiu. Tai buvo jau po Lietuvos "prijungimo" prie Sovietų Sąjungos. Tada rusai buvo privertę jį formalistiškai likviduoti buvusios Lietuvos karo aviacijos turtą. Atėjęs pas mane pasitarti, jis labai karštai ir su dideliu pasipiktinimu kalbėjo apie rusų karių nesąžiningumą. Kaip pavyzdį nurodą įvykį, kaip rusų kariai grobė mūsų karo aviacijos turtą ir išvežė jį nežinia kur, ir kaip iš mūsų naujų kovos lėktuvų, pačių rusų saugomų Palangos aerodrome, tų pačių rusų buvo išmontuoti ir pavogti visi laikrodžiai.

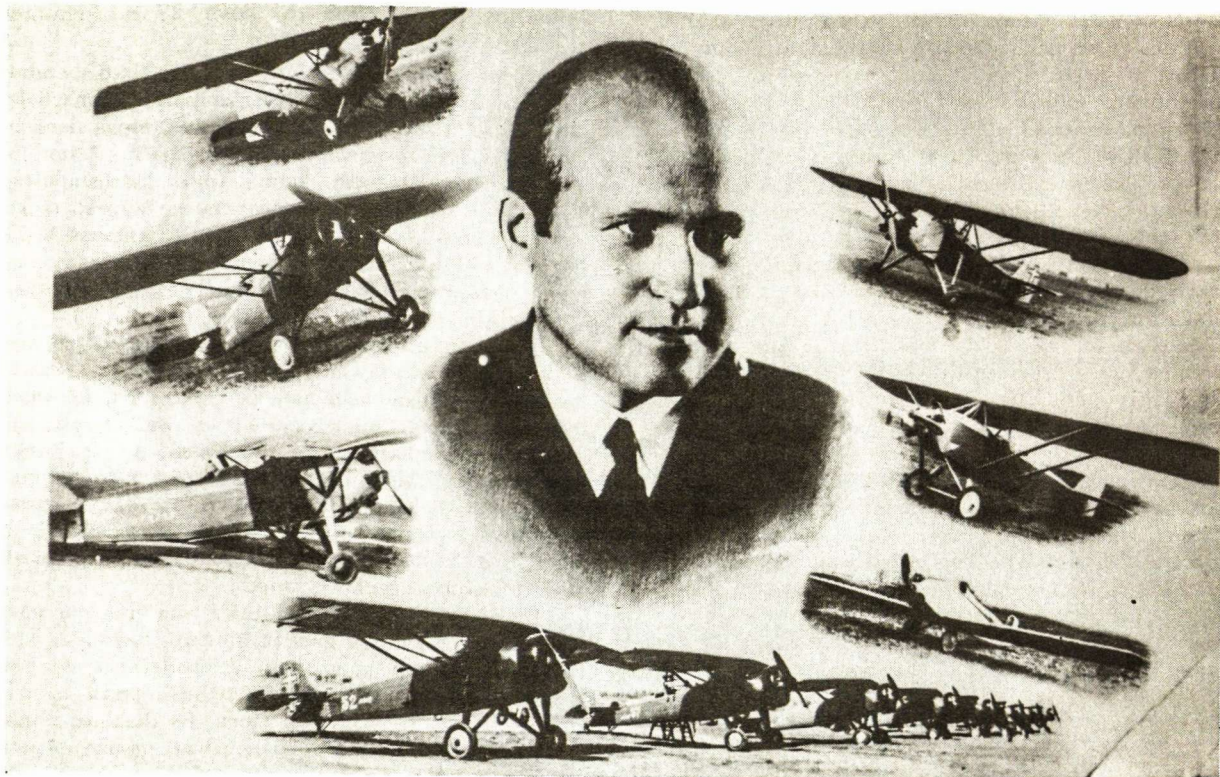
Vėliau teko girdėti, kaip 1941 metais kovo mėnesį gen. Gustaitis mėgino gelbėtis nuo bolševikų teroro ir bandė bėgti į užsienį, tačiau bolševikų buvo suimtas ir atgabentas į Kauno sunkių darbų kalėjimą, iš kur jis buvo išvežtas į Sovietų Rusiją. Apie tolesnį jo likimą man neteko nieko tikro sužinoti.

Taip liūdnai ir tragiškai baigė savo gyvenimą vienas iš gambiausių lietuvių, sėkmingai vadovavęs Nepriklausomos Lietuvos karo aviacijai ir pastatęs ją į pirmą vietą visų trijų Pabaltijo valstybių tarpe.

Taip žuvo vienas iš didelių lietuvių patriotų, retų gabumų specialistas, gerai pasiruošęs ir pasižymėjęs lietuvis lakūnas ir naujų lietuviškų lėktuvų konstruktorius ir gamintojas, galėjęs dar daug naudingo pa-

Lietuvos Karo aviacijos aukštieji karininkai prie angarų Kauno aerodrome. Priekyje gen. inž. A. Gustaitis.

Populiari vinjetė Lietuvos spaudoje. Trūksta ANBO VIII, kuris buvo pastatytas paskutiniais nepriklausomybės metais

daryti savo tautai ir bendrai karo aviacijos pažangai, dar gana jaunas, pilnas energijos ir gražių sumanymų Lietuvos brigados generolas inžinierius Antanas Gustaitis.

Plk. Kazys Ališauskas, gyv. Čikagoje, pažinęs Ant. Gustaitį dar vaikystės dienose, 1973 m. rugpiūčio 6 d. pokalbyje taip pasakojo:

Prieš I-jį Pas. karą man teko su abiem broliais Gustaičiais mokytis toje pačioje valdžios išlaikomoje pradžios mokykloje, Marijampolėje. Kai aš įstojau į pirmąjį skyrių, broliai Gustaičiai jau buvo trečiame. Antanas Gustaitis buvo labai gabus mokinys. Mokytoju buvo Motiejus Endziulaitis, kuriam tuo pačiu metu viename kambaryje tekdavo mokyti paruošiamąjį ir visus tris skyrius, iš viso arti šimto mokinių. Kad mokiniai geriau suprastų aiškinamą dalyką, mokytojas Endziulaitis kartais pamokų metu pakalbėdavo lietuviškai. Kartais Endziulaičiui padėdavo praktikos atlikimui prisiųsta mokytoja. Jaunesniesiems draugams padėdavo vyresniųjų skyrių mokiniai. Taip ir A. Gustaičiui yra tekę pabūti mano "mokytoju". Mokykloje buvo kalbama rusiškai, ir tik viena pamoka per savaitę buvo skirta lietuvių kalbai.

Užbaigęs pradžios mokyklą, išlaikiau egzaminus

į Marijampolės gimnazijos I klasę. Su manim į I klasę įstojo ir būsimasis lakūnas Vytautas Rauba. Antanas Gustaitis jau buvo III klasėje. Ir gimnazijoje lietuvių kalbai buvo skirta tik viena pamoka per savaitę, kurią dėstė mokytojas Petras Kriaučiūnas, karštas lietuvis patriotas. Nuo lietuvių kalbos temos jis tuoj nukrypėdavo į Lietuvos istoriją, jos garbingą praeitį. Daugiausia kalbėdavo apie lietuvių kovas su kryžiuočiais, karų su rusais neminėdavo.

Tikybos pamokoms taip pat buvo skirta viena valanda per savaitę. Tikyba dėstė poetas kun. Motiejus Gustaitis lietuviškai. Lenkai ir rusai savo tikybos pamokoms išeidavo į atskiras klases. Lietuviai pasilikdavo savo klasėje, nes jų būdavo dauguma. Gimnazijoje lenkų buvo labai maža. Lietuviai mokiniai jau tada buvo tautiniai susipratę, vienas kitą žinojo.

Kilus I Pas. karui, Marijampolės gimnazija buvo perkelta į Jaroslavlį (į šiaurę nuo Maskvos, prie Volgos upės). Su ja persikėlė ir mokytojas Kriaučiūnas. Jis ten dėstė lietuvių ir lotynų kalbas, deją, ten ir mirė. Kartu su A. Gustaičiu Jaroslavyje mokėsi ir jo geras draugas Antanas Kuncaitis, atvykęs iš Vilkaviškio gimnazijos.

Mudu su V. Rauba buvome patekę ne į Jaroslavlį, bet į Voronežo liet. gimnaziją, ir gyvenome

kartu viename bendrabutyje. Rauba buvo miklus ir spritnus vyras, geras gimnastas, šokėjas, skambino mandolina ir gitara. Žodžiu, buvo visokeriopa gabus, ir jei nebūtų taip anksti žuvęs lėktuvo avarijoje, gal būtų buvęs antras Gustaitis ar Dobkevičius.

1918 m. A. Gustaitis iš Rusijos sugrįžo Lietuvon, savo tėviškėn. 1919 m. pradžioje stojo savanoriu į besikuriančios Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas į aviacijos dalinį Saulės rūmuose.

V. Rauba taip pat grįžo Lietuvon. Pradžioje tarnavo gusarų eskadronė, vėliau perėjo į aviacijos dalinį, stovėjusį Saulės rūmuose, kur aš jį retkarčiais aplankydavau. Būdavo, mes studijuojame statusus, o aviatoriai — žemėlapius, meteorologiją ir matematiką, kurią jiems tuomet dėstė A. Gustaitis. Vėliau aviacijos dalinys iš Saulės rūmų buvo perkeltas į Aleksotą.

Antanas Kuncaitis 1920 m. iš bolševikinės Rusijos perbėgo Lietuvon ir 2-me pėst. pulke buvo mokomos kuopos vadu. Vėliau, A. Gustaičio kviečiamas, perėjo karo aviacijon, kur turėjo kapitono laipsnį. Žuvo 1929 m. lėktuvo avarijoje.

Nepaliesdamas didelių gen. A. Gustaičio atsiekimų ir nuopelnų Nepriklausomos Lietuvos laikotarpyje, apie kuriuos pasakys kiti, čia noriu trumpai suminėti vieną epizodą iš bolševikų okupacijos pirmųjų dienų.

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Rusijai okupavus Lietuvą ir Dekanozovui drauge su Pozdniakovu padiktavus Lietuvai naują vyriausybę su J. Paleckiu priešakyje, gen. V. Vitkauskas tapo krašto apsaugos ministru, o gen. št. plk. A. Čepas-Čepauskas buvo paskirtas krašto apsaugos viceministru. Su p. Čepais tuo laiku buvome kaimynai, gyvenome visai arti vieni kitų A. Panemunėje.

Sykį, vėlai vakare, gal tai buvo birželio 17 ar 18 d., buvau paprašytas užėiti pas plk. Čepą. A. Čepas man papasakojo, kad į kariuomenės štabą buvo atsilankęs karo aviacijos viršininkas gen. A. Gustaitis. Susijaudinęs ir įpykęs gen. Gustaitis, ten pat esant ir plk. Čepui, gen. Vitkauskui statęs maždaug tokius klausimus:

— Kas atsitiko su Lietuva? Ar jos jau nebėra?

— Kodėl yra uždrausta skraidyti ir kodėl įsakyta uždaryti lėktuvų angarus?

— Ar jūs galite šį draudimą nuimti ir leisti mums skraidyti?

— Kodėl yra tokia silpna ir vienašališka informacija apie darbartinius įvykius Lietuvoje?

Plk. Čepas pasakojo, kas su gen. Gustaičiu buvo ilgai ginčytasi ir jam aiškinta, bet jis nebuvo įtikintas. Atsakius į vieną klausimą, gen. Gustaitis tuoj pat duodavęs kitą. Plačiau apie šį ginčą plk. Čepas vengė kalbėti. Nieko nepasakė, ir kaip gen. Vitkauskas aiškinosi.

Gen. A. Gustaitį gerbė ir mylėjo visi, nevien lietuviai kariai. Tai buvo genialus vyras, lietuvių tautos pažiba.

Dipl. mišk. inž. Vincas Žemaitis, gyv. Čikagoje, gen. inž. A. Gustaičio 70-jo gimtadienio

sukakties proga, 1968 m. kovo 23 d. "Naujie-nų" dienraštyje, rašė:

... Man teko su Antanu Gustaičiu būti bendra-klasiu nuo pirmos klasės Marijampolės gimnazijoje, bet arčiau ir geriau jį pažinti buvo proga lankant penktąją klasę, apsigyvenus pas tuos pačius šeiminius Pucėtus, Degučių kaime (prie Marijampolės). Taip 1913-14 metais, be manęs, čia dar gyveno mokslieiviai: Kazys Montvila, Vincas Cėpla, Antanas Vosylius ir Julius Plaušinitis. Antanas Gustaitis gyveno kieme esančiame atskirame namelyje, kur anksčiau gyveno ir jo vyresnysis brolis Juozas.

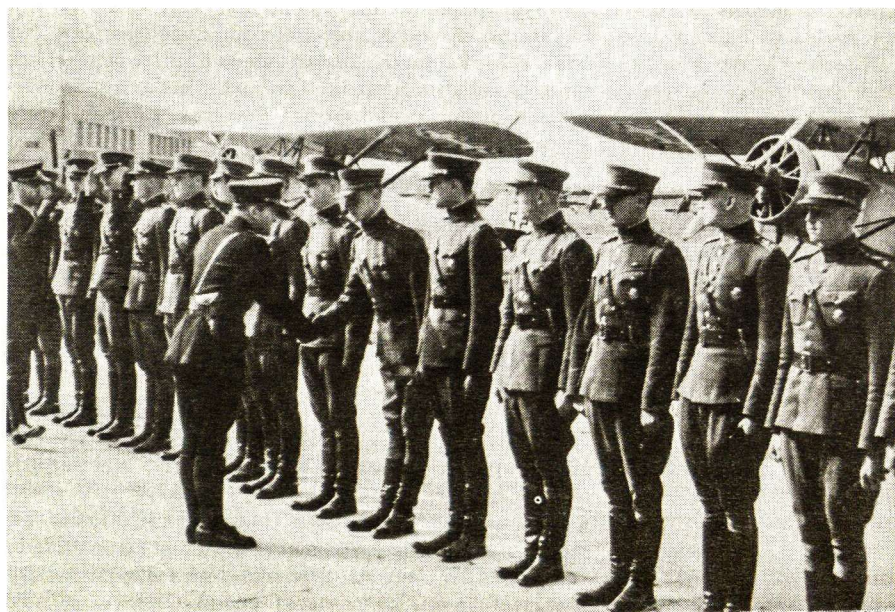
Antanas Gustaitis nebėgo kitų lankyti, dėl to mes jį dažniau atlankydavome. Jis buvo gabiausias klasėje mokinys, ypatingai matematikoje. Mums į jį kreipiantis, jis visuomet mielai padėdavo, išaiškindavo. Jo gyvenamas kambarys buvo didelis, be to, jis turėjo daugiau laisvo laiko. Išskyrus užduotus rašto darbus, neteko matyti, kad jis kada nors ruoštų namie pamokas. Buvo pirmaeilis šachmatininkas, mėgo skambinti mandolina ir skaityti knygas, parsineštas iš gimnazijos bibliotekos ar gautas iš šalies.

Būdamas nuostabios atminties, sau tinkamų partnerių lošti šachmatais gimnazistų tarpe neturėjo. Mes tarpe savęs atrodėme neblogi šachmatininkai, bet Antanui lošti su mumis pavieniui nebuvo prasmės. Mes sėsdavome du, trys, prieš jį vieną. Jis duodavo mums keliolika minučių laiko gerai apgalvoti ėjimus, o pats, atokiai atsisėdęs, skambindavo mandolina ar skaitydavo knygas. Kai mes pranešdavome apie padarytą ėjimą, jis kartais priėjęs dirsteldavo į šachmatų lentą ir, padaręs ėjimą, vėl sau nueidavo skaityti paliktą knygą. Bet dažniausiai, nei iš vietos nepakilęs, liepdavo perkelti šachmatų figūrą jo nustatytą vieton. Ir taip lošiant mes jo neaplošdavome. Labai džiaugdavomės, jei kartais pavykdavo, greičiau jam neapsižiūrėjus, su-lošti lygiomis. Kadangi jis lošdavo dažnai į šachmatų lentą nepažiūrėjęs, mes kartais mėgindavome vieną kitą mums pavojingą figūrą nuimti, ar sau gersnėn padėtin pastatyti. Antanas tai pastebėdavo ir liepdavo tuojau atstatyti. Matomai, šachmatų figūrų išdėstymas visą laiką buvo jo atmintyje.

Iš rusiškų žurnalų jis sekė pasaulinių šachmatininkų lošimus, spręsdavo uždavinius, rebusus ir korespondenciniu būdu lošdavo su įvairiais žurnaluose pasiskelbusiais šachmatininkais, matyti ir iš pinigų, nes kartą mums minėjo, kad iš kokio tai kaukaziečio išlošęs 50 rublių. Tais laikais tai buvo dideli pinigai. Atrodo, Antanas turėjo drąsos ir pasitikėjimo savimi.

Pagal savo gabumus, jis visose klasėse galėjo būti pirmaujantis mokinys, bet, matyti, jį tas nedomino: tik iš matematikos dalykų ir rusų kalbos pas jį buvo aukščiausiai laipsniai. Iš kitų dalykų turėjo ir silpnesnių. Kartą matematikos mokytojas Dombrovskis, užpykęs, kad Antanas klasėn neatsineša vadovėlio, jo adresu klasėje viešai pastebėjo, girdi, iš savo patyrimo jis galįs tvirtinti, kad iš tų gabiųjų mokinių vėliau gyvenime nieko gero neišeina: jie perdaug savimi pa-

ANBO 41-jų eskadrilė
rikiuotėje

Gen. inž. A. Gustaitis
sveikina aviacijos kursą
baigusius kitų ginklo rū-
šių karininkus

sitikėdami, atpranta atidžiai, kruopščiai dirbti ir palieka tinginiai — nevykėliais... Kiek liečia Antaną Gustaitį, ši jo mokytojo D. prognozė visiškai nepasitvirtino. Vėliau gyvenime jis atsižymėjo ne tik kaip genialus Anbo lėktuvų konstruktorius, bet visus darbe ir pareigose stebino savo darbštumu, kruopštumu ir metodingumu.

Prisimenu Antaną visuomet buvus draugišką, pašlaugų, mandagų, geroje nuotaikoje, su šypsena veide, taip pat vaišingą. Jis mėgo mus pavaišinti savo tėviškės obuoliais. Dėl to ir mokiniuose būta nuomonės: norint turėti ir palaikyti gerą atmintį, reikia iš mažens valgyti daug obuolių, nes jie turi geležies, fosforo, kas gerai veikia į smegenis. Dėl to, girdi, ne tik Antanas, bet ir jo vyresnysis brolis Juozas yra geri matematikai. Gimnazijoje Antanas buvo pramintas „matematišką bomba“ (matematinė bomba).

Neveltui, turbūt, ir jo tėviškė turėjo Obelinės vardą. Obelinės kaimas buvo Varnabūdės miškyno viduryje. Tarnybos reikalais man teko nekartą Obelinę pravažiuoti ir stebėti didelį jo tėviškėje vaisių sodą, o į tos tėviškės laukus, girdėjau, Antanas buvo net savo Anbo lėktuvu nusileidęs.

Kad Antanas Gustaitis jau pirmose gimnazijos klasėse mėgo sportą, apie tai man papasakojo mano kolega dipl. mišk. Julius Plaušinitis. Esant antroje klasėje, jam tekę drauge su Antanu gyventi, ir jis jam yra labai dėkingas, kad savo pavyzdžiu ir patarimais pataisęs ir sustiprinęs jo pašlijusią sveikatą. Antanas jau buvo gerai susipažinęs su Miulerio veikalu „Moja sistema, 15 minut“ (Mano 15 minučių sistema), ir jo nurodytus kūno pratimus jis vykdavo. Ryte, vos tik atbudęs, Antanas ūmai šokdavęs iš lovos, darydavęs gimnastiką ir į šaltą vandenį pavilgytu rankšluosčiu visą kūną apiplaudavęs, išmasažuodavęs. Taip daryti jis išmokęs ir Julij P., kas šiam labai pagelbėjo sustiprėti fiziniai. Būdamas šeštoje klasėje, Antanas buvo sudaręs mokinių futbolo komandą. Lošdavo dažniausiai „Liepyne“, už miesto.

Antanas nei ateitininkų, nei aušrininkų moksleivių organizacijoms nepriklausė, bet „Aušrinę“ ir „Ateitį“ skaitė ir buvo tautiškai susipratęs moksleivis.

J. Plaušinaičio pateiktomis žiniomis, Antanas Gustaitis 1916 m. Jaroslavlyje baigė Marijampolės gimnaziją ir tapo Kelių Inžinierių instituto Petrapiulyje studentu. Konkursinius egzaminus (iš matematikos, rusų kalbos ir istorijos), iš kelių šimtų kandidatų, išlaikęs bene trečiuoju. Tačiau, netrukus buvo mobilizuotas ir pasiūstas į artilerijos leitenantų kadetų karo mokyklą. Nežinia, ar dėl 1917 m. Rusijoje kilusios revoliucijos jis spėjo ją baigti, bet jau 1918 m. rudenį jis atsirado Marijampolėje, matyt, galvodamas čia mokytojauti.

Vos tik pradėjus organizuoti Lietuvos kariuomenei, Antanas Gustaitis stėjo jon savanoriu. Čia jis tarnavo, kovojo ir dirbo jo sukurtaj Lietuvos karo aviacijoje, kurią jis savo gabumų, darbo ir pasišventimo dėka iškėlė į netikėtą aukštumą. Trumpu laiku jo vadovaujama Lietuvos karo aviacija prilygo didžiųjų

pasaulio valstybių aviacijoms: dėl stokos išteklių jei ne kiekybe, tai, kas daug svarbiau, savo kokybe. Jį, kaip genialų savo lietuviškų lėktuvų konstruktorių, per amžius minės jam dėkinga lietuvių tauta...

...Tu, mielas Antanai, esi daugiau, kaip Lietuvos erelis. Tu — neprilygstamas sparnuotas lietuvis! Ar ne Tu, drąsuoli, savo konstrukcijos Anbo lėktuvais, minučių tikslumu, padarei skridimo ratą aplink Europą ir jai nustebusiai įrodei, kad ir mažos tautos genijus gali prilygti didžiųjų tautų genijams ir su jais išeiti į varžybas?.. Tavo plieno sakalų gaudesys nuaidėjo per visą pasaulį, skelbdamas užmirštos, bet prisikėlusios Lietuvos valstybės vardą. Tu esi lietuvių tautos dvasios galiūnas, jos genijus ir jos didvyris!

Netenka abejoti, kad šį kilnųjį, didįjį lietuvių, kaip ir daugelį tūkstančių kitų geriausių Lietuvos sūnų ir dukterų, bus nužudęs tas pats amžinai nuožmus, pavydus ir gobšus senosios ir naujai prisikėlusios Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos budelis — maskvinis rusas. To mes lietuiviai, kol gyvi esame, niekuomet neturėtumėm užmiršti.

Gen. inž. A. Gustaičio asmenį labai vykusiai apibūdina Lietuvos karo aviacijos štabe tarnavęs Jonas Salys, p. Br. Gustaitienei rašytame 1974.VII.4 laiške:

Aviacijos generolą inž. A. Gustaitį pažinau atvykęs į karo aviaciją 1925 metais, jam dar esant vyr. leitenanto laipsnio, o asmeniškai teko susipažinti, kai pradėjau dirbti karo aviacijos štabe. Jis atsilankydavo dažnai, nes turėdavo daug reikalų su savo aviacijos kūrbiniais sumanymais bei planais.

Tiesioginio tarnybinio ryšio man mažai teko su juo turėti, bet vienas nelemtas įvykis kažkaip labiau suartino. O buvo šitaip:

Sykį popietinėmis valandomis aš, užsidaręs kpt. Reicherto (aviacijos korpuso vado pajėjėjas ūkio srityje. E.J.) kabinete, dariau vienam iš aviacijos kursantų topografinį braižinį. Tuo metu, kažko ieškodamas, į štabą užėjo p. Gustaitis. Praveręs kabinet duris atsiprašė už įsiveržimą, bet tuojau užklausė, ką tokiu vėlu laiku aš daręs. Man dar nesuspėjus atsakyti, jis jau stovėjo prie braižinio ir, pastebėjęs užrašytą kursanto pavardę, su rūstoka veido išraiška man pasakė: „Taip nedaryk, nes už tai pats gali susilaukti nemalonumo, o kursantui tas daug nepadės, jei jis pats nesugeba tokį planą nubraižyti“. Gustaitis buvo teišus, nes tas kursantas į gerus aviatorius neišėjo, o liko aviacijoje tik todėl, kad įvairioms tarnyboms trūko žmonių.

Nuo tos dienos p. Gustaitis, kai tik užeidavo į štabą, vis rasdavo ką nors man pasakyti. O išvykdamas studijoms į Prancūziją man pasakė: „Kai sugrįšiu ir Jus dar rasiu čia, aš Jus pasiimsiu pas save“. Ką jis tuo norėjo pasakyti, taip ir nesužinojau, nes sugrįžęs iš Prancūzijos jis manęs aviacijoje jau neberado.

Generolas inž. A. Gustaitis buvo žmogus visada savo vietoje, kiekvieną savo poelgį, žingsnį, pokalbį

Bronė Gustaitienė su dukromis Jūrate ir Rasa

ar atsakymą darė apgalvotai, neišsišokančiai, planingai, lyg šachmatų žaidime, kurį jis taip mėgdavo.

Gal patys įdomiausi ir reikšmingiausi atsiminimai būtų gen. A. Gustaičio našlės, p. Bronės Gustaitienės, šiuo metu gyvenančios Čikagoje, įrekoruoti į magnetinę juostelę 1969 m. vasario 12 d., kuriuos čia ir patiekiu:

Pirmoji pažintis su A. Gustaičiu

A. Gustaitį pirmą kartą sutikau 1920 metais, laike vieno lakūnų suruošto šokių vakaro cipelino angare, Kauno aerodrome. Man jį parodė vienas iš lakūnų, sakydamas: "Tai ltn. Gustaitis, mūsų pažiba. Puikus lakūnas ir šachmatistas. Labai gabus". Gustaitis buvo draugų labai vertinamas ir mėgiamas. Jis kaip tai buvo tos visos jaunų lietuvių lakūnų grupės centru.

Vėliau, kai patekau į aviacijos šeimą, su A. Gustaičiu teko susipažinti arčiau. Jis pas mus lankydavosi beveik kas antrą dieną, nes V. Jab-

lonskis, J. Prancevičius ir A. Gustaitis — tai buvo labai gerų draugų trejukė. Gustaitis buvo linksmo būdo, mėgo kompaniją, ir dažnai atsi-nešdavo mandoliną, kuria gan gerai skambindavo.

Pirmasis ANBO

Kai jaunas lakūnas Jurgis Dobkevičius, baigęs aukštąją aeronautikos mokyklą Paryžiuje, pastatė savo konstrukcijos lėktuvą, Gustaičiui taip pat kilo mintis realizuoti savo svajonę. Jis jau anksčiau daug skaitė ir studijavo apie lėktuvų konstrukcijas.

Pradėjo rimtai ruošti lėktuvų planavimui. Ilgai svyravo, kol ryžosi prašyti karo aviacijos viršininko leidimo statyti mažą, sportinio tipo lėktuvą Aviacijos Parko dirbtuvėse. Abejojo, ar jam leis, nes tuo metu aviacijoje buvo favorizuojami rusų kilmės lakūnai. Be to, Gustaitis nebuvo av. virš-ko malonėje, gal ir ne be priežasties, nes tuo laiku jis kartais prasikalsdavo

Anglų lakūnė Jean Batton. Aviacijos karininkų ramovėje, priėmimo, tarp gen. ir ponios Gustaičių.

karinei disciplinai.

Pradžioje jis net galvojo bendrininku lėktuvo statybai pasiimti lak. Eugenijų Kraucevičių, gen. Kraucevičiaus brolio sūnų. Nors šis jokiais ypatingais gabumais neatsižymėjo, bet A. G. manė tokiu būdu bus lengviau gauti av. virš-ko leidimą lėktuvo statybai.

Kai jis man apie tokį savo planą papasakojo, man atrodė, kad tai būtų iš jo pusės didelė klaida, ir aš jį mėginau nuo to sumanymo atkalbinti. Jis mano patarimo paklausė, ir nutarė į av. virš-ką kreiptis pats vienas. Nors be didelio entuziazmo, bet leidimas buvo duotas. Statybą vykdyti buvo leista Aviacijos Parko dirbtuvėse.

Gustaitis turėjo paruošti visus braižinius iki smulkiausių detalių, ir pats laisvu nuo tarnybos laiku lėktuvo statybos darbus prižiūrėjo. Statė mūsų darbininkai, kurie tose pat dirbtuvėse jau buvo statę ir Dobkevičiaus lėktuvus, taigi jau šio-ki tokį patyrimą turėjo. Iš savo santaupų A. G. Anglijoje nusipirko 30 AJ motorą.

Visi su dideliu susidomėjimu sekė naujo lėktuvo statybą. Nors Gustaitis jau buvo antras lakūnas, suplanavęs lėktuvą, bet skirtumas tarp jo ir Dobkevičiaus buvo didelis. Dobkevičius jau buvo baigęs aviacijos inžinerijos mokslus, ir nors ir mūsų lakūnas, bet buvo Lietuvos rusų kilmės. Lietuvių kalbą mokėjo, bet dažniausiai kalbėjo rusiškai. Buvo labai ambicingas, norėjo greičiau pagarsėti, ir jei jam būtų pasisekė, tikrai jis būtų išvykęs į kurį kitą kraštą. Mūsiškiai tą jautė. Gustaitis buvo jų savas lietuvis, ir visi jį rėmė.

ANBO I išbandymo dieną visi kas galėjo susirinko į Aerodromą: lakūnai, darbininkai ir kareiviai. Bet av. virš-kas tik iš tolo pravažiavo, tam įvykiui nepriduodamas daug reikšmės.

ANBO I išbandė pats konstruktorius — Gustaitis. Viskas buvo pilnoje tvarkoje, jokių pataisymų daryti nereikėjo, lėktuvas skrido labai gražiai, taip kad pasisekimas buvo pilnas. Vėliau su šiuo lėktuvu Gustaitis buvo sėkmingai nuskrیدęs į Rygą.

Sėkmingai lėktuvą išmėginus, entuziastingi lakūnai vakare norėjo naująjį konstruktorių pagerbti aviacijos karininkų ramovėje. Negavę av. virš-ko leidimo, jie susiorganizavo ir tą patį vakarą atšventė ANBO I krikštynas karininkų ramovėje Kaune.

Lakūnai suko galvas, ką vardas ANBO turėtų reikšti, ir nutarė labai gražiai: "Antanas Nori Būti Ore". Tikrumoje, tai buvo dviejų vardų kombinacija: ANTanas ir BrOnė.

Po lėktuvo išmėginimo, visi lakūnai buvo labai susidomėję, ar Gustaitis bus av. virš-ko pristatytas ir rekomenduotas stipendijai, studijoms užsienyje. Jie sekė kiekvieną žinutę ir labai jaudinosi. Tokia vienybė ir draugiškumas tada buvo jų tarpe.

Studijos Paryžiuje

Paryžiuje studijuojant, gyvenome Montmartre, šiaurinėje Paryžiaus dalyje, netoli pačios kalno viršūnės, kur prie Sacre Coeur bažnyčios yra nedidelis parkas. Tame parke šiltomis dienomis Antanas mėgdavo sėdėti su savo knygomis.

Tvarka aeronautikos mokykloje buvo labai griežta, skyrėsi nuo kitų universitetų. Antanas, nors ir buvo labai gabus, namie turėdavo daug dirbti. Paprastai nuo savo studijų poilsui atitraukdavo tik sekmadieniais.

Labai domėjosi menu, ir mėgdavo lankyti muziejus, galerijas, teatrus. Šiltesniam orui esant, dieną praleisdavome Paryžiaus ar jo apylinkių parkuose.

Mūsų lakūnų sutikimas Briuselyje, Belgijoje, skridimo splink Europą metu, 1934.VI.28

Mūsų lakūnai Amsterdame, Olandijoje, 1934.VI.27

Restoranus lankyti nemėgo nei užsienyje, nei Lietuvoje. Paryžiuje kai kada eidavome į mažą valgyklą, ir prie valgio jis paprastai užsisakydavo mineralinio vandens, tik kartais, sekmadieniais — vyno. Jis buvo įsitikinęs, kad net ir nedidelis alkoholio kiekis atsiliepia į aiškų proto veikimą. Ta teorija pasitvirtino ir vėliau: jei kur tekdavo pasivaišinti, vakaras jam buvo jau sugaištas.

Abudu stengėmės tobulintis prancūzų kalboje, todėl kambarį samdėmės prancūzų šeimoje. Vėliau Antanas šią kalbą valdė visai laisvai, su gana gera tarme. Bendrai, gyvenome kukliai, studentišku gyvenimu.

Nors ir mažai laiko nuo studijų atlikdavo, bet Gustaitis vakarais ar sekmadieniais vis rasdavo kelias valandas savo konstrukcijų skaičiavimams. Tokiu būdu jis paruošė planus savo naujam mokomo tipo lėktyvui — ANBO II.

Paryžiuje studijavo tris mokslo metus. Vasaros atostogoms grįždavome į Lietuvą. Čia Antanas prižiūrėdavo ANBO II statybą. Studijas baigė 1928 metais. Vėliau aeronautikos studijoms į Paryžių buvo pasiūstas ir Gavelis.

ANBO lėktuvų konstruavimas

Pirmuosius ANBO lėktuvus konstruojant ir statant, be Gustaičio aviacijos dirbtuvėse buvo tik inž. Bliumentalis, todėl jam pačiam tekdavo kiekvieną lėktuvo dalį išskaičiuoti ir nubraižyti. Vėliau atvyko inž. Mikalauskas, ir Paryžiuje av. inžineriją baigęs Gavelis.

Gustaitis paprastai keldavosi 7 val. Pasi-mankštinęs ir greit papusryčiaęs, kartais dar trumpam užeidavo į savo darbo kambarį užfiksuoti kelias pastabas ar skaičius, ar jo galvon atėjusias idėjas. Po to išvykdavo savo tiesioginiam darbui, pakeliui dažnai užsukdavo į aviacijos dirbtuves.

Grįžęs iš tarnybos, įjungdavo kokią gera radijo muziką ir savo kabinete sėsdavo trumpam pašnekėsiui. Kartais užeidavo į vaikų kambarį. Po pietų, jei nevykdavo į aerodromą, sėsdavo prie savo braižinių ar skaičiavimų, arba skaitydavo. Dažnai dirbdavo iki 12 val. nakties. Miegodavo normaliai, apie 6-7 valandas.

Be lietuvių, dar mokėjo anglų, vokiečių, prancūzų, italų ir rusų kalbas. Prenumeravo įvairių kalbų aviacinius žurnalus, ir turėjo daug knygų iš aviacijos inžinerijos srities. Poilsui mėgo dailią literatūrą.

Didžiausias darbymetis būdavo, kol suplanuodavo naują ANBO prototipą. Kai tokį darbą pra-

dėdavo, paprastai liuosu nuo tarnybos laiku, visas tam atsiduodavo, ir su šeima labai mažai bendraudavo.

Kartais, tik įžengęs į namus, tuoj ant savo braižybos stalo ką tai žymėdavo, matomai jau pakelyje išrišęs kokią tai problemą. Sėsdavo užsimąstęs savo kambaryje su mandolina rankose, ir tik laikas nuo laiko girdėjai kokią tykią, trumpą melodiją. Tokiu metu jis mažai pastebėdavo, kas aplink jį darosi. Dažnai, šeimai susirinkus prie stalo, jis apsimesdavo klausas ir dalyvaujant bendroj kalboj, kai kada net pritardamas, bet buvo galima pastebėti, kad jo mintys yra kur tai toli nuo čia. Kartais juokaudamos užklausdavom, apie ką mes kalbėjom. Jis nusijuokdavo, prisipažindamas, kad negirdėjęs. Taip jis mokėdavo atsitraukti nuo aplinkos, kaip mokėdavo atskirti ir savo tarnybos reikalus nuo savo konstrukcijų, joms pašvėsdamas dalį savęs.

Naujo lėktuvo tipo suplanavimui jis pašvėsdavo daug daugiau laiko, nei tai daro kiti konstruktoriai didelėse dirbtuvėse, kur pastatytas prototipas paskui dar kelis sykius yra tobulinamas. Jis sakydavo, kad Lietuvai tai būtų per brangu. Todėl stengdavosi kuo tiksliau viską iš anksto apgalvoti, daug ką pakeisdamas, kol rasdavo tobuliausią sprendimą galutiniams braižiniams.

Visus prototipus išbandydavo jis pats. "Negalėčiau sau dovanoti, jei dėl kokios mano klaidos žūtų žmogus. Geriau pačiam riziką imti", — sakydavo jis. Be to, jis savo lėktuvais labai pasitikėdavo.

Lėktuvų statyboje stengdavosi sudominti darbininkus ir meistrus. Pastebėjęs žvalesnį darbininką, paragindavo jį išreikšti savą nuomonę apie kai kurią detalę, ir jei matydavo, kad sumanymas geras, leisdavo pamėginti: "Žmonės, kurie darbu domisi tikrai, visai kitaip dirba, ypač jei jie jaučia, kad ir jie kai kada gali išreikšti savo nuomonę. Tas duoda jiems pajusti, kad ir jie tame darbe pilnai dalyvauja" — ne kartą jis sakydavo. Jis būdavo paprastas, neišdidus, todėl žmonės jį suprasedavo ir mėgdavo.

Gen. Gustaitis džiaugdavosi, kad jo konstrukcijos lėktuvai buvo statomi ištisomis serijomis, savose dirbtuvėse, savų žmonių. Jis sakydavo, kad galėtų sukonstruoti daug greitesnius ir tobulesnius lėktuvus, bet tuomet jų konstrukcija turėtų būti vien metalo, o mūsų aviacijos dirbtuvės tam dar nebuvo pritaikytos, be to, ir kainuotų daug brangiau. Jo mišrios konstrukcijos lėktuvai valstybei atsieidavo žymiai pigiau.

(Bus daugiau)

RŪDAVOS MŪŠIS

ALGIRDAS BUDRECKIS

Š.m. gegužės 24 d. suėjo lygiai 700 metų nuo DLK Algirdo mirties Maišiagalėje. Jo palikai buvo sudeginti pagonių apeigomis Kukovaičio girioje. DLK Algirdas, išskyrus Vytautą, buvo žymiausias ir gabiausias Lietuvos valdovas. Jo kunigaikščiavimo metais buvo atlaikyti kryžiuočiai, maskvėnai ir lenkai. Jo pastangomis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos plotai buvo padvigubinti, sudarant pamatus Lietuvos valstybės iškilimui į pirmąsias Europos galybes. Išeivijoje kol kas vien LAISVOJI LIETUVA paminėjo Algirdo mirties sukaktį. Kad šis Lietuvos didvyris neliktų užmarštyje, KARIO skaitytojams skiriu ištrauką iš savo nespausdintos monografijos "Algirdas, Senovės Lietuvos Valstybininkas — Jo Veikla ir Laikai". Autorius

1370 metasis Algirdas ir Kęstutis ryžosi duoti kryžiuočiams lemiamą smūgį. Ordino pavojus ligtol veikė kaip stabdis lietuvių plėtrai rytuose. Reikėjo dėti pastangas sudoroti ordiną. Laikiniai sutvarkęs maskviečius, DLK Algirdas atėjo broliui Kęstučiui į talką. Šis 1370 metų žygis nuvedė lietuvius į Rūdavą.

1369 m. rugpiūčio mėn., po žiauraus Nevėžio pilies įveikimo ir sudeginimo, kada žuvo 109 žmonės, Kęstutis įspėjo ordino maršalką Heningą von Schindenkopfą, kad kitais metais, jisai būsiąs ir pas maršalką svečiuose. Tai reiškė, kad lietuviai kariai aplankysią Prūsus. Į tai Schindenkopfas atkirto: "Ordinas pasiruoš priimtuvėms ir nušluostys Tavo kariams dulkes"¹. Ordinas buvo įspėtas. Riteriškasis Kęstutis tokiu būdu pranešdavo kryžiuočiams, kad jis netrukus žygiuosiąs Prūsuosna.

1369 m. vasaros gale abu didieji kunigaikščiai ruošėsi karui ir telkė savo stovyklose karius. Kęstutis net statė mašinas įsruties piliai griauti².

1370 m. pačioje pradžioje Karaliaučiuje ir Marienburge buvo žinoma, kad Lietuvoje jau ruošiamasi nepaprastam žygiui į Ordino žemes. Ordinas turėjo šnipų Lietuvoje, kurie sekė lietuvių pasiruošimą³. Iš pasienio pilių komendantų buvo sužinota, kad lietuviai telkia dideles jėgas. Žinios apie lietuvius buvo siunčiamos maršalkai į Karaliaučių⁴. Tas lietuvių pasiruošimas, iš tikro, nebuvo vykdomas atsargiai, nes kry-

žiuočiai žinojo apytikrą priešų skaičių ir numatyto žygio kelius⁵. Negalėjo ordinas turėti jokių abejonių, kad Algirdas ir Kęstutis atžygiuos⁶. Tad tuojau iš daugelio ordino pilių, net iš Kulmo, kryžiuočių jėgos buvo sutrauktos į Karaliaučių. Magistras ne tik tai sušaukė savo riterius, bet jis davė įsakymą ir landverui taip pat telktis Karaliaučiuje.

1370 m. vasario pradžioje Algirdas ir Kęstutis skirtingais keliais įsiveržė į Prūsus. Algirdas žygiavo su savo lietuviais, rusiniais ir net su totoriais iš Žemaičių palei Kuršių įlanką. Jis pervedė savo kariuomenę skersai Klaipėdos deltą ir per užšalusias Kuršių marias į Sembą⁷. 1370 m. vasario 17 d. Algirdo kariauna apsistojo stovykloje netoli Rūdavos⁸. Rūdava buvo bažnytkaimis 16 kilometrų į šiaurę nuo Karaliaučiaus. Ragainės komtūras Burchard von Mansfeldas pirmas sužinojo apie Algirdo įsiveržimą. Jisai greitai pranešė ordino maršalkai ir magistrui apie lietuvių karo veiksmus. Esą, Algirdas atsivedęs net 70,000 Mamajaus totorių! Esą, Algirdas ruošiasi šturmuoti Ordenshaus (pilaite) prie Rūdavos⁹. Prūsų istorikas Voigtas mano, kad lietuvių kariuomenė kartu su Mamajaus totoriais siekė 70,000. Simanaus Grunau ir Lucas David rašo, kad Algirdas turėjo tik 12,000 karių¹⁰.

Kęstutis pradėjo žygį iš Gardino. Jis žygiavo per dykrą ir įsiveržė į Galindų sritį¹¹. Tada Kęstutis pasuko į šiaurę. Iš abiejų lietuvių karvedžių vykdytų veiksmų galima suprasti, kad jų tikslas buvo pagauti kryžiuočius tarp dviejų ragų. Algirdas ir Kęstutis galvojo smogti į Karaliaučių iš skirtingų krypčių. Sėdėdamas su pagrindinėmis Ordino jėgomis Karaliaučiuje, magistras Vinrichas von Kniprode negalėjo padėti savo tvirtovėms, kurios stovėjo Kęstučio žygio kelyje. Jis bijojo, kad lietuviai sunaikins Passenheimą, Alenšteiną, Wartenburgą, Bartus, Ylavą ir Kreuzburgą¹².

Magistras be reikalo baiminosi. Kęstutis pasitenkino tik vienos mažos tvirtovės — Ortelsburgo — sudeginimu. Po to jisai traukė miškais ir laukais Rūdavos link. Jo žygis buvo toks skubus, kad magistras buvo nustebintas, kai po aštuonių dienų Kęstutis susijungė su broliu Algirdu¹³. Atžygiavusį Kęstutį pasveikino jo sūnus

Vytautas, kuris drauge su Jogaila buvo atlydėjęs Algirdą. Kęstučio kariuomenei atvykus, iš Algirdo stovyklos kilo toks džiaugsmo garsas ir valiavimas, kad net ir magistro stovykloje netoli Karaliaučiaus buvo girdima¹⁴.

Ordino šnipai nebuvo numatę tokio ankstyvo lietuvių pasirodymo prie Karaliaučiaus. Ordino eilėse kilo neramumas ir netikrumas¹⁵. Magistras von Kniprode, naktį iš vasario 16 d. į 17 d., sušaukė karo tarybą ir nutarė su visom jėgom vykti prie degančios Rūdavos ir ten pastoti lietuviams kelią. Jau iš tolo matėsi Rūdavos pilis, kurią lietuviai buvo padegę ir užėmę.

Von Kniprode žygiavo iki vasario 17 d. ryto (sekmadienio) kartu su maršalka Schindenkopfu, didžiuoju komtūru Wolframu von Baldesheimu ir kitais¹⁶. Jie atkako į Kvedenavo kaimą iširti priešoją pajėgumą¹⁷. Von Schindenkopfas buvo išsiųstas su 20 riterių pažvalgyti. Iš žvalgybos jis grįžo su lietuviu belaisviu, iš kurio Kniprode sužinojo, jog Algirdas pasiruošęs mūšiu Rūdavoje. Jo kariuomenės užnugaris stovėjo miške¹⁸. Magistras išstatė savo sargybas ir laukė papildomų jėgų atvykimo.

Vasario mėn. 18 d., vidurdienį, įvyko mūšis. Ordino kariuomenė išsirikiavo šile. Priešais išsirikiavo lietuvių kariuomenės. Kairiame sparne stovėjo Algirdas su aukštaičiais, rusiniais ir totoriais, o dešiniame sparne Kęstutis su lietuviais ir žemaičiais¹⁹. Abiejų pusių kariuomenės susidėjo iš raitininkų²⁰. Gausingų lietuvių pulkų aki-vaizdoje magistras von Kniprode sušuko balsiai į saviškius: "Žvelkite į tuos su kuriais turėsite susigrumti!"²¹

Mūšio pirmasis ruožtas buvo susirėmimai tarp kryžiuočių ir Kęstučio priešakinių pulkų. Abi pusės miklino savo ginklus ir kovėsi su ypatinga drąsa ir įnirtimu²². Nors ordinas turėjo pabūklų, vadinamų "Lothebuchsen", tačiau kryžiuočiai nenaudojo patrankų Rūdavos mūšyje²³. Rūdavos mūšis buvo niekas kitas, kaip pražūtingas masių susidūrimas be tvarkos, ir be suplanuotos iš anksto taktikos²⁴.

Staiga, į Kęstučio raitininkų sparną smogė Elbingo kryžiuočių vėliava. Šis smūgis buvo netikėtas. Kęstučio kareiviai pateko į paniką ir Kęstutis su savo daliniais paliko kovos lauką, traukdamas atgal "į savo kraštą"²⁵. Anot vokiečių tradicijos, Karaliaučiaus kurpius-gizelis Han von Sagan savo pėstininkų energingu puolimu atnešęs jau nuo Kęstučio smūgio lūžtančioms ordino gretoms pačiu paskutiniu momentu pergalę²⁶.

Kęstučio sparnas ėmė bėgti, kai vokiečiai

jį aprietė. Smogė ir pats magistras su savo raiteliais. Algirdas laikėsi, bet neilgai, nes matė, kad brolio sparnas buvo pakrikęs. Buvo pavojus, kad kryžiuočiai apsups ir jo pulkus. Algirdas panaudojo manevrą trauktis atgal į mišką, sudaryti sau palankesnes apsaugai aplinkybes ir tada vykdyti priešpuolį²⁷. Besitraukiančius lietuvius persekiojo smarkusis ir nenugalimas maršalka Schindenkopfas. Jis bandė jėga įsilaužti į Algirdo pastatytas medžių užtvanas, tačiau, maršalka buvo lietuviu mirtinai sužeistas į veidą. Jis krito lauke tarp Babtavos ir Tremsavos (Tramsau)²⁸. Lietuviai traukėsi iš Tramsavos į Milseną. Bekovodami žuvo ir trys komtūrai. Tuojau po Rūdavos mūšio maršalkai ten buvo pastatytas mūrinis paminklinis kryžius, kuris išsilaukė per šimtmečius vis atnaujinamas. Ant to paminklo buvo užrašyta: "Schlacht bei Rudau 1370. Hier starb den Heldentod Ritter Schindenkopf"²⁹

Sakoma, jog krito ir tūkstantis lietuvių³⁰, nors ordino pusėje aukų tebuvę tik 100 karių ir 26 riteriai. Kronikininkas Wartbergas pažymėjo, jog dykroje po Rūdavos mūšio nuo šalčio žuvę lietuvių kilmingasis (nobilis satropa) Wezewilte (Vaišvilkas)³¹. Toje kronikoje lietuvių žuvusių skaičiai yra dar labiau perdėti. Jų buvę net 5,500, daugiausia žuvę rusų (Ruthenorum), o kryžiuočių težuvę 300. Esą, daug lietuvių nuskendo Rūdavos upėje³². Esė, daug žuvo miškuose nuo žiemos šalčio ir bado. Sumušti lietuviai grįžę su gėda namo. Jų tarpe — Jogaila ir Vytautas.

Ordino šaltiniuose Rūdavos mūšis buvo išgarsintas kaip žymus pagonių pralaimėjimas. Taip ordino pagyrūnai gyrėsi Vakaruose.

Rūdavos mūšio, tačiau, negalima laikyti smarkiu lietuvių sumušimu. Anų laikų vokiečių metraštininkas Kasparas Schütz pirmasis kritiškai pažiūrėjo į Rūdavos mūšį³⁴. Vokiečių istorikas Kurt Hechtas irgi blaiviai, be perdėjimo, išnagrino Rūdavos mūšį. K. Hechto disertacija apie šį mūšį yra išsamiausia ir rimčiausia studija. Nagrinėdamas abiejų pusių nuostolius, Hechtas daro išvadą: "Negalimas dalykas, kad žuvo 130 prūsų ir 5,000 ar netgi 11,000 lietuvių". (Es ist ein Unding, dass die Preussen 130 Mann verlierten und die Litauer 5,000 oder sogar 11,000 Mann). Jei lietuvių kariuomenė siekė 2-3,000 karių, tai net 25% nuostolių reikštų, kad 500-750 krito mūšyje³⁵. Ordino kariuomenėje irgi galėjo būti 2-3,000 karių³⁶. Abiejų pusių nuostoliai galėjo būti beveik lygūs, nes savo "pergalę" kryžiuo-

Rūdaiva (Rudau) Semboje į š. nuo Karaliaučiaus. Iškarpa iš seno žemėlpio.

čiai tebus tiktai dideliu vargu iškovoję. K. Hechtas teigia, kad lietuviai karžygiai nebuvo menčiau apsiginklavę už ordino karius.

Net negalima kryžiuočių metraštinkams tikėti, kad lietuviai bėgo iš Rūdavos mūšio, nes daug ordino vadų žuvo karo lauke: maršalka H. von Schindekopfas, Brandenburgų komturas Kuno von Hatenšteinas ir jo padėjėjas Heinrich von Stockheimas, Redeno kumtūras Pezold von Korwitz, riteris Galletin von Isenburgas kartu su 25 broliais-riteriais (Ordenbruder), 200 ordino karių ir 150 svečių³⁷. Tiek komturų ir žymių riterių negalėjo žūti mažame susirėmime ar persekiodami bėgantį priešą. Iš žuvusių lietuvių vadų metraščiuose minimas vien tik Vaišvilkas ar Vaišvilas. Bet ir tas mirė nuo šalčio, ne kovodamas. Metraštinkai nevienodai suskaičiuoja lietuvių nuostolius. Vigandas nurodo 5,000, o Wartbergas — 5,500.

Kad lietuvių nuostoliai nebuvo tokie dideli, matyti iš to, kad DLK Kęstutis dar tais pačiais metais žygiavo į Prūsiją net iki Ortelsburgo. Vokiečių istorikai dar pastebėjo, kad po Rūdavos mūšio Kęstutis atliko didelį žygį prieš lenkus³⁸. Pagaliau, rudenio Algirdas su Kęstučiu nužygiavo ir į Maskvą. Iš to, kad nė vienas kryžiuočių metraštis neaprašo mūšio eigos smulkiai ir kad Rūdavoje krito eilė ordino va-

dų, galima spręsti, kad Rūdavos mūšį iš tikro laimėjo lietuviai, nors jie ir pasitraukė iš Prūsų tuoj pat po mūšio.

Prūsų atmintyje Algirdo ir Kęstučio įsiveržimas į Sembą išliko, kaip baisus pagonių žygis, kuris buvo atlaikytas vos per plauką. 1369-1370 metų žiema buvo nepaprastai švelni. Ordinas buvo atidėjęs savo vasario mėnesio reizą, nepaisant to, kad buvo atvykę daug svečių, kaip Bavarų hercogai Friderichas, Steponas ir Lupoldas. Jie jau galėjo būti Prūsiose su savo palydomis sausio mėnesyje³⁹. Tačiau ankstyvas atodrėkis atbaidė svečius. Nežiūrint nepalankaus oro, lietuviai vistiek atliko savo žygį. Von Kniprode vos-ne-vos apsigynė nuo jų⁴⁰.

Nei Vinrichas von Kniprode, nei Lietuvos didieji kunigaikščiai neplanavo mūšio. Rezultatas buvo toks, kad abi pusės buvo priverstos suprasti, kad kovotojų jėgos karo lauke buvo maždaug lygios. Ir Kęstučiu ir Algirdui pavyko pasitraukti nekliudomiems su savo pulkais. Lietuviams po Rūdavos reikėjo laukti iki 1410 m., kol vėl pasitaikė puiki proga suruošti rimtą žygį prieš Kryžiuočių ordiną. Rūdavoje ordinas prarado savo gabų maršalką. Kurt Hechtas išveda, kad šis mūšis neturėjo didesnės reikšmės, nes tais pat, 1370 metais, ir toliau vyko pasieninis karas, tarsi nebūtų buvę jokio didelio mūšio⁴¹.

Bet po šio mūšio kryžiuočiai jau nebegalėjo suorganizuoti didesnių žygių prieš lietuvius iki pat 1377 metų. Šita padėtis davė lietuviams progą veikti rytuose ir — prieš lenkus.

Išnašos:

1. "Rex (Kęstutis) minabatur marscaleo, quomodo in hieme vellet esse hospes ejus futuri anni et respondit (marschallus): Ordo obiabit et conteret caput tuum". Žr. Vigandas aprašas apie 1369 m. įvykius, *Die Chronik Wigands von Marburg* (Cronica Nova Prutenica), *Scriptores Rerum Prussicarum*, II Tomas (toliau SRP, II), Leipzigas, 1863, psl. 563-564.
2. Karl Lohmeyer, "Die Litauerschlacht bei Rudau im Samland 1370, ihre gleichzeitige und ihre spätere Darstellung", *Zur Altpreussischen Geschichte*, Gotha, 1907, psl. 81.
3. Kurt Hecht, *Die Schlacht bei Rudau 1370*. Königsberg Dissertation 16-17-1941-17, Karaliaučius, 1914, psl. 43.
4. Ten pat, psl. 44.
5. "Vigiles huismodi percipiunt clamorem paganorum". (Vigandas, SRP, II, psl. 565). "Hatte man allewege mere, wie die littowin sich stark samelten und de Rus unde woldin her in die lant zcu Prüssen" Johann von Posilge, *Scriptores Rerum Prussicarum*, III Tomas (toliau SRP, III), Leipzigas, 1866, apie 1370. Taip pat Hermanni de Wartberge *Chronicon Livoniae*, SRP, II: "Comendator de Ragnita ad mentem reduxit ignem quem pagani in Prussia succederant. Scripsit magistro in Königsberg... annuncians quomodo pagani fessissent 12 vias vulgariter stege". (Vigandas, psl. 160). "Her Meister doruf wamte unde login Lantwere mit alle irer macht um Königsberg". (Jan Posilge, SRP, III).
6. K. Hecht, *Die Schlacht bei Rudau 1370*, psl. 45.
7. Christian Krollmann, *Politische Geschichte des Deutschen Ordens*, Karaliaučius, 1932, psl. 50.
8. "Consiliantes dibidint copiam in partes. Bajores et libertini in villa Rudow faciunt stationem". (Vigandas, SRP, II).
9. Johannes Voigt, *Geschichte Preussens von den ältesten Zeiten bis zum Untergange der Herrschaft des Deutschen Ordens*, (toliau: *Geschichte Preussens*), Tomas V, Karaliaučius, 1832, psl. 212-213; Karl Lohmeyer, *Die Litauerschlacht*, psl. 83.
10. Voigt, *Geschichte Preussens*, V, psl. 212.
11. "Keystut etiam una vice transiit in Ortelsburg ubi inavisatos Christianos occidit". (Vigandas, SRP, II). Vigandas davė du Kęstučio žygio variantus. Vienas variantas apie žygį, be abejo, fragmentiškas.
12. Ten pat.
13. Jono Posilgės reliacija rašo, kad magistras vos spėjo sutelkti jėgas Karaliaučiuje, kai gavo žinią, jog po 8 dienų pagonys susijungė. Kryžiuočiai buvo nustebinti (cristen ungewartet), kad jų šnipai niekam tikę (ihr specht hatte nicht recht geflogin, das sie act tage zcu frü gwanen). Bet kryžiuočiai nemiegojo (abir dese slyfen nicht), SRP, III, psl. 88.
14. Voigt, *Geschichte Preussens*, V, psl. 214.
15. "In nocte suvenit clamor in Königsberg... magister admontem ignem vidit". Vigandas, SRP, II.
16. Karl Lohmeyer, *Die Litauerschlacht*, psl. 84.
17. Vigandas.
18. Voigt, *Geschichte Preussens*, V, psl. 215.
19. Ten pat; K. Lohmeyer, psl. 84.
20. K. Hecht, *Die Schlacht bei Rudau*, psl. 57.
21. "Videtur quantus est iste exercitus". Sunku nusakyti, kiek buvo lietuvių kariuomenės. Schütz rašė, jog lietuvių kariuomenė siekė 70,000, o vėlesni kronikininkai prileidžia, kad galėjo būti 12,000. Aišku, kad skaičiai žymiai perdėti.
22. "Man kämpfte beiderseits mit äusserer Tapferkeit und Erbitterung". K. Lohmeyer, psl. 84.
23. K. Hecht, psl. 50.
24. K. Lohmeyer, psl. 77.
25. Vigandas rašo: "...do warth Kynstot flochtig mit den seinem. Kynstut com omnibus cessit celeriter in fugam, nes covertit se Kynstut, donec venisset in terram suam". K. Lohmeyer rašo, kad Kęstutis bėgo nuo Kulmo komtūro. (psl. 84).
26. Zenonas Ivinskis, "Rūdavos mūšis", *Lietuvių Enciklopedija*, XXVI Tomas, Bostonas, 1961.
27. "Algart autem in silva circumsepivit se dissectis arboribus". Vigandas.
28. Vigandas, SRP, II, psl. 566; Taip pat Posilgė.
29. "Mūšis ties Rūdava 1370. Čia mirė didvyrio mirtimi riteris Schindelkopfas", K. Hecht, psl. 15.
30. Anot Vigando: "Ad mille fuerunt interempti". Voigtas panašiai rašo. Schütz, kuris pasinaudojo Vigando originalu, sako, kad buvo 5,000 užmuštų lietuvių. Wartbergo Livonijos kronika (SRP, II, psl. 92) kalba apie 5,500 lietuvių nuostolių. Pati lietuvių kariuomenė iš vis negalėjo tiek siekti.
31. Wartberge, SRP, II, psl. 96.
32. Jonas Posilgė pavadino tą upę Deimės upe; Voigtas savo *Geschichte Preussens*, III Tome, žemėlapyje prie priedo, upę pavadino Strebe. Conrad Bitschi vadino upę "fluvium Rudaw" (SRP, III, psl. 479). Teodoras Narbutas taip pat ją vadina Rūdava. (Theodor Narbut, *Dzieje narodu litewskiego*, Tomas V, Vilnius, 1839, psl. 180 "Plan bitwy pod Rudowem").
33. Conrad Bitschi savo "De bello circa Rudaw" rašo: "...a domino des triumphus dominis hujus terre et cristiculis. Sed marscalcus ordinis, vir intrepidus, ibidem est interfectus. Predicto bello interfuerunt Jagele, qui postea dictus est Wladislaus, rex Polonie, tunc XXII annorum, et Wytowdus, tunc XX annorum, qui cum patribus suis supradictis fugam dederunt, unde versus. Exurgunt reges Algard, Kynstod, duo fratres cumque subiutarent Sambenses et spoliarent, Mox Juncti pariter, Winricus nempe magister, Schinkop marscalcus, preceptores simul ejus, Hos debellarunt, captis multis que necarunt. Ex his undena perversis milia plena. Sed proh! Marscalcus tunc corruit, ut Leo vivus..." SRP, III, psl. 480.
34. Hecht, psl. 13.
35. Ten pat, psl. 63.
36. Ten pat, psl. 56.
37. K. Lohmeyer, psl. 85. Anot Hechto, ordino nuostoliai siekė 26 brolius-riterius ir 100 karių (psl. 61).
38. Žr. Vigandas, SRP, II, Užrašas 949, psl. 568.
39. "Accidit eo tempore, quod dux Lupoldus de Austria circa festum Martini venisset in Prussiam, adducens multos principes, qui omnes in exercitum militae et fidei protectionem venerunt et steterunt in Königsberg, sed quia hiems talis fuit inabilis ud reysas, hospites dicti tristes, similiter dux Fredericus cum fratre suo Stefano cum dicto Lupoldo revertuntur domum". (Vigandas). Chronologiškai žiūrint, svečiai atvyko į Prūsias 1370 ir tai prieš Algirdo žygį. Data "circa festum Martini" nebūtinai šv. Martyno vardinės lapkričio mėnesyje, bet šv. Martyno diena — sausio 30 d. Voigtas savo istorijos penktame tome rašo, kad svečiai atvyko 1370 m. rudenį (psl. 224-225).

MARIJAMPOLĖS BERNIUKŲ GIMNAZIJOS

(Iš kūrėjo-savanorio Vlodo Lišausko prisiminimų)

Kuriam vyresniosios kartos sūduviečiui nebūtų gerai žinomas vardas Starapolės, Senapiolės, Marijampolės, o dabartinio okupacinio Kapsuko, Sūduvos centro, iki 1963 metų buvusios Lenkijos karalijos dalimi, o dar nuo 1808 metų apskrities miesto, kurio žymių svečių tarpe buvo prancūzų karalius Liudvikas XVIII, taipgi imperatoriaus Napoleonas Bonapartė? Pradėjęs sparčiau augti nuo 1829 metų, kai nuo jo buvo nutiestas plentas į Vokietijos pasienį, miestas dar prieš spaudos atgavimą buvo įvairios veiklos mazgas su įvairiomis apskrities miestui būdingomis įstaigomis, su nuo 1758 metų ten įsikūrusiais vienuoliais-marijonais, su gausiomis mokyklomis ir anksti pradėjusiu reikštis slaptu tautiniu sąjūdžiu, pagimdžiusiu slaptus ratelius ir organizacijas, kovoti už lietuviškas teises, draudžiamą literatūrą platinti ir slaptus chorus bei vaidinimus ruošti. O spaudą atgavus, jis tapo kultūriniu ir ekonominiu Sūduvos centru pilna to žodžio prasme — su lietuviška spauda, pirmuoju lietuvišku teatru, lietuviškais kooperatyvais, naujai įkurtomis lietuvių ūkiškoms ir švietimo draugijomis, meno bei socialinėmis institucijomis ir skaitlingomis mokslo įstaigomis, jų tarpe dviem gimnazijom — valstybine berniukų ir privačia mergaičių, — taipgi, katalikiška mergaičių progimnazija. Marijampolė buvo lietuviško renesanso lopšys Sūduvoje.

RUSIŠKOS GIMNAZIJOS ĮSTEIGIMAS IR JOS VAIDMUO

Rusiškoji berniukų gimnazija buvo įsteigta Marijampolėje 1867 metais lietuviško jaunimo rusinimui, vietoje nuo 1840 metų ten buvusios ir lietuviško atžalyno lenkinimui tarnavusios lenkiškos keturklasės. Įkurta išdavoje naujos maskolių politikos, siekiančios atitraukti lietuvišką jaunimą nuo lenkų ir katalikybės ir padary-

ti jį pravoslavišku, šioji gimnazija laikui bėgant tapo svarbiu lietuvišku židiniu, išauklėjusiu daug lietuvių tautos atgimimo vadų ir veikėjų, jų tarpe Petrą Arminą-Ališą, Juozą Bagdoną, Joną Basanavičių, Joną Bulotą, Kazį Grinių, Joną Jablonskį, Petrą Kriaučiūną, Vincą Kudirką, Petrą Leoną, Joną Mačį-Kėkštą, Praną Mašiotę, Joną Staugaitį ir daug kitų, kurių dalis vėliau suvaidino didelį vaidmenį nepriklausomos Lietuvos gyvenime. Per šią gimnaziją taipgi praėjo beveik visi Seinų seminarijoje mokęsi lietuviai kunigai, kurių dalis laikui bėgant įvairiai pasižymėjo, kaip vyskupai — Vincas Borisevičius, Pranas Būčys ir Justinas Staugaitis, arkivyskupas Jonas Matulevičius, kunigai — Motiejus Gustaitis, Pranas Kuraitis, Vincas Mykolaitis-Putinas, Petras Jonas Totoraitis, Domas Žilinskas ir eilė kitų. Nors Marijampolės gimnazijoje apie 80% mokinių buvo ūkininkų vaikų, joje lietuvių kalbą buvo leista dėstyti tik kaip neprivalomą du kartu savaitėje po dienos pamokų, o lietuviškai kalbėti gimnazijoje buvo draudžiama, vykdam valdžios potvarkį, sekant kuriuo, lietuvių kalbai Lietuvos mokyklose vietos neturėjo būti.

Tačiau, rusintojai jau po neilgo laiko pamatė, jog jų viltys nepasitvirtina, jog gimnazija numatyto tikslo neatsiekianti, o augina jiems priešingą elementą. Tada gimnazijos direktorius rusas, griežtas caro tarnas ir karjeristas, naikino paraleles klases gimnazijoje, sunkino jon įstojimą, griežtino egzaminus, ėmėsi represijų prieš lietuvius mokytojus joje ir juos atleidinėjo, ko pasekmėje, gimnazijos moksleivių skaičius iš arti 800, buvo vienu tarpu sumažėjęs iki 300. Galiausiai, 1885 metais direktorius pasiūlė gimnaziją likviduoti, vienok vyresnybė tam nepritarė. Pats faktas, kad gimnazijoje buvo dėstoma lietuvių kalba ir kad gimnazijon vėliau grąžintieji lietuviai mokytojai vis dažniau kreipėsi į mokinius lietuviškai, stiprino jaunuolių tautinį susipratimą. Lietuviškasis sąjūdis buvo sunkiai sulaukomas, kada Prūsuoose spausdintos lietuviškos knygos ir laikraščiai plito moksleivių tarpe, o ir jie patys buvo pasirodę su slaptu lietuviškų laikraštuku ir išsikovojo, kad gimnazijos kapelionas kunigas Miknevičius sakytų lietuviškus pamokslus. Lietuvių kalbos draudimas gimnazijoje buvo 1905 metais panaikintas, o ir paralelės klasės buvo nuo 1908 metų atgaivintos, mokslo siekiančių skaičiui nuolat augant. Prie lietuviybės srovės pritapo ir tie, kurių šeimos save iki tol laikė gente lituani — natione poloni. Nuo moksleivių berniukų Ma-

4. "Der Erfolg der Litauerreisen z.b. beruhte darauf, dass in Feindesland blitzschnell das Ordensheer erschien und die Bewohner nicht erst sich und ihre Habe in Sicherheit bringen konnten". Kurt Hecht, psl. 49.

41. "Sie hat aber keinesweg die Nachhaltige Wirkung gehabt, die früheren Zeiten ihr beilegen wollen; denn noch in demselben Jahre 1370 geht der alte Grenzkampf von neuem los, als ob überhaupt keine Schlacht geschlagen worden sei". Ten pat, psl. 67.

rijampolėje neatsiliko ir dviejų vidurinio mokslo mokyklų lietuvaiteš-gimnazistės, kurių skaičius 1914 metais buvo pasiekęs arti 150, nepaisant to, kad ūkininkai iš seniau nematė didesnės prasmės savo dukras leisti į aukštesniąją mokyklą. Neilgai trukus, po spaudos atgavimo, gimnazijų moksleiviai lietuviai bendromis jėgomis pajėgė suruošti Marijampolėje didelį ir gerai pasisekusį viešą vakarą su vaidinimais ir lietuviškomis dainomis. Visi šie nauji įvykiai prisidėjo prie lietuviškumo augimo moksleiviuose ir jų dvasios lietuvišku keliu veržimosi. Nors ir persekiojama, lietuvių gimnazijoje plito.

ĮSTOJIMAS IR APYSTOVOS RUSIŠKOJE GIMNAZIJOJE

Šitokiai būklei esant, rašančiam teko 1910 metais įstoti į Marijampolės gimnaziją. Nors priruoštam į antrąją klasę, dėl vietos stokos buvo leista egzaminus laikyti tik į pirmąją. Buvo kita, artimesnė, privati gimnazija ir šioje buvo galima mokslą pradėti antroje klasėje, tuo būdu — vienerius mokslo metus buvo galima išlošti; tačiau, Marijampolės buvo valstybinė, davusi ją baigusiems didesnių teisių, o kas svarbiau, joje buvo stiprus ir sveikas lietuviškas kamienas. Įstojamuosius egzaminus lengvai išlaikęs ir bendrabutyje apgyvendintas, pradėjau lankyti gimnaziją, susipažindamas su aplinka ir dairydamasis draugų. Pradžioje viskas buvo nauja, neįprasta, įdomu. Būta ir neva draugų išdykėlių, nuo kurių tekdavo nukentėti. Tai tie, kurie savo fizišką persvarą demonstruodami, nykščiu skuto kitiems galvas, arba provokavo imtynes, tokių priemonių dėka vienas kitą geriau pažino. Neblogai besimokydamas, kasmet kopiau į sekančiąją klasę, geriau pažindamas tvarką, turėtus draugus ir mokytojus.

Tačiau, iš pat pradžių stebino mane gimnazijos draudimas vakarais palikti namus ir rodytis gatvėje po nustatytos valandos, ir tokiu draudžiamu laiku mokytojų tikrinimai mokinių bendrabučiuose bei jų gaudymas miesto gatvėse, kad prasižengusius nubaudus. Neva gerų intencijų priedangoje, buvo norima mokinius tuo būdu pririšti prie namų, kad jie geriau pamokas priruoštų, tačiau, faktiškai, tai buvo mokinių laisvės varžymas, jų kitokios veiklos tramdymas. Ypač savaitgaliais, mokiniai dėl įvairių priežasčių rizikuodavo vakarais mieste užtrukti ilgiau negu buvo leidžiama ir grįždavo į namus draudžiamu laiku. Pasitaikydavo, kad mokytojams persekiojant, reikėdavo ir per daržų tvorą šokinėti, kad neatpažintiems namus pasie-

kus ir bausmės išvengus.

Gimnazijoje taip pat buvo praktikuojama išbandyta priemonė mokinius denuncijuoti — tai visos klasės baudimas, kada vienas ar kitas iš mokinių kuo prasižengęs palikdavo neišaiškintas. Ne visada šioji priemonė buvo vaisinga, o atsitikdavo, jog tokiu atveju klasės mokiniai, bendru susitarimu, mėgindavo prieš ją bent simboliškai protestuoti. Atmenu, kai 1914 metų pavasarį, po vienos tokios bausmės paskyrimo, ketvirtokai žasele išėjome didžiosios pertraukos metu iš gimnazijos, apsiaustus su pastatytomis apikaklėmis vilkėdami (diena buvo nešalta ir saulėta) ir šaligatviu prieš gimnaziją tokioje rikiuotėje pora kart praėję, tyliai grįžome ta pat tvarka gimnazijon, į pamokas nepasivėlindami. Iš šalies žiūrint, tai galėjo atrodyti trumpas ir nekaltas mokinių pasivaikščiojimas. Tačiau, nebuvo šis įvykis nepastebėtas ir buvo tinkamai įvertintas tikrųjų jo kaltininkų. Kiekvienas šio pasivaikščiavimo dalyvis buvo atskirai šauktas ir tardytas mokytojų kambaryje, o mokytojų taryba po to nutarė kiekvienam pabaigoje mokslo metų ketvirčio sumažinti dviem laispniais elgesio pažymį, be to, iškviesti demonstravusiųjų tėvus atvykti pas direktorių, kurio jie buvo įspėti, kad tinkamai paveiktų savo vaikus, nes pasikartojus, jie bus pašalinti iš gimnazijos. Po 1905 metų politinių įvykių, parodžiusių, jog po tautinės, buvo atbudusi ir valstybinė lietuvių tautos sąžinė, maskolių represijos buvo griežtos.

LIETUVIAI MOKYTOJAI

Eilėje lietuvių kalbos mokytojų gimnazijoje yra buvę Petras Arminas-Ališas, Juozas Jasiulaitis, Vincas Staniškis, o tuo laikotarpiu lietuvių ir lotynų kalbas dėstė Petras Kriaučiūnas ir tikyba — kunigas Motiejus Gustaitis. Šiedu tautiniai idealistai buvo ne tik prityrę pedagogai, bet ir savaimingos tautinio atgimimo asmenybės, jaunimą gyvu žodžiu veikusios.

Kunigas Motiejus Gustaitis kaip asmuo, buvo eruditas ir kaip kūrėjas — poetas-rašytojas. Besimokydamas Marijampolės gimnazijoje jis susipažino su lietuvių tautinio bei kultūrinio atgijimo srove ir su ja sutapo visiems laikams. Daug įtakos jam, kaip ir kitiems jaunuoliams, tada turėjo, ypač patriotinėmis dainomis, švietėjas ir chorvedis Tomas Žičkus. Tapęs gimnazijos kapelionu, 1904 metais jis, kaip kultūros istorikas, tarp kitko, domėjosi numizmatika, pirma eile lietuviškąja, ir per savo pamokas ragino mokinius žemėje rastus pinigėlius-

monetas atnešti jam parodyti. Tuo būdu jis ir man davė mintį rinkti monetas, tapau numizmatiku.

Petras Kriaučiūnas buvo klasikinių kalbų žinovas. Jis be to buvo didis lietuviybės mylėtojas ir skelbėjas, lietuvių kultūros aiškintojas. Jono Jablonskio žodžiais, nebuvo Suvalkų žemėje didesnio lietuvių ir žymesnio žmogaus už Petrą Kriaučiūną. Šis mūsų tautietis dar 1871 metais, gimnaziją Marijampolėje baigusių išleistuvėse, padeklamavo lietuviškai eilėraštį, o 1881 metais gimnazijoje mokytojauti pradėjęs, jos bibliotekoje vėliau įsteigė kelių šimtų lietuviškų knygų skyrių. Nepriklausomoje Lietuvoje buvo priskaitoma daugiau kaip 100 žymių asmenų — veikėjų, buvusių jo mokinių. Jauniai gimnazijoje anuo metu Petrą Kriaučiūną gerai pažino dar ir dėl vieno jo įpročio: būdavo, po dienos darbų, pavakarėje, išėjęs į gatvę atsigaiivinti ir kurios didesnės krautuvės vitrinoje išdėliotų prekių naujienų žvelgti, šaligatvyje sustojęs (ypač mėgo laikrodžius), kad sužiovaus savo plačios krūtinės tvirtu balsu, tai jo žiovulys toli ir baugiai nuaidėdavo ir jauniai, būdavo, susirūpinę bėgdavo žiūrėti, kas ten. Lietuvių, kitų dalykų dėstytojų, gimnazijoje daugiau neatmenu. Tie patys, Petras Kriaučiūnas ir Vincas Staniškis, trumpesnę laiką dar buvo graikų ir vokiečių kalbų dėstytojai.

IŠ MOKYTOJŲ-MASKOLIŲ GALERIJOS

Gimnazijos mokytojų didžiūma buvo vyrai, tipiškai rusų valdininkai, su žmogiškomis silpnybėmis ir įvairaus temperamento. Vienas jų daugiau išsiskyrė kaip silpnavalis arielkos šlovintojas, — tai lenkiškos kilmės gamtamokslio dėstytojas, pensne akiniuotas ir visad nudėvėtas, nebe pirmos švaros fraką dėvėjęs. Šis geros širdies pedagogas buvo nuolatos jaunių apsuptas ir buvo jų šelmiškų išdaigų objektu, dėl ko jis su jais turėjo perdėm vesti kovą. Buvo ir dvi mokytojos moterys, abi neseno amžiaus, tačiau, du priešingi originalai, — tai prancūzų ir vokiečių kalbų dėstytojos.

Prancūzų kalbos mokytoja buvo prancūzaitės tipo moteris, atseit, smulkių žingsnių, didelių tamsių akių ir daug dažyto veido. Jos spiegiantis balsas mažai padėjo jai valdyti jaunius. Ji kiekvieną mėnesį kelias dienas neateidavo pamokoms į gimnaziją. Mokiniai ypač džiaugdavosi, kai iškrisdavo jos kuriai tokių dienų iš anksto skirtas klasės rašto darbas — dėl jų jie visuomet baiminosi. Galima tik

spėti, kodėl šioji mokytoja mokinių buvo pravadinta mįslingu vardu — Makliurza. Tą vardą jie jai, įvairiomis progomis ir įvairiais būdais, nuolat primindavo, o suoluose ir medžiuose peiliuku įamžindavo. Mokytoja tokia būkle, be abejo, nebuvo laiminga, tačiau ji sekė pasakėčios “Keleivis ir šunės” moralę, ir dėl šito visados valdėsi — nuduodavo nekreipianti dėmesio į tai.

Vokiečių kalbos mokytoja buvo slaviško tipo, stačiai vaikščiojusi atversta galva ir iškimšta krūtine, o jos bespalviame, pilkų akių veide retai matėsi šypsena. Ėjo gandas mokinių tarpe, būk šioji griežta ir kerštinga moteris vieno savo dviejų vyrų buvo šulinyje nusikračiusi. Klasėje ji mėgo turėti favoritą. Ir kai jos favorizavimas nebūdavo pagrįstas dalyko žinojimu, ji neišvengė, mokinių atžvilgiu, nepedagogiško šališkumo, o dėl to kentė jos reputacija. Kaip ši, taip ir anoji mokytoja, abi buvo griežtos, nors mokiniams stengėsi rodytis teisingos. Faktiškai, betgi, buvo jiems aitrūs ir užtat jų buvo nelabai mėgiamos.

MOKSLO SĄLYGOS IR JO NUTRŪKIMAS GIMNAZIJOJE

Kai gimnazijos auklėtojai buvo savo srities žinovai ir patyrę pedagogai, o reikalavimai iš mokinių buvo dideli, mokiniai čia įgydavo didesnę išsimokslinimą ir geresnę išsilavinimą negu kitur — mokslas čia buvo laikomas aukštai pastatytas. Šitam, iš dalies, gelbėjo taip pat kitos auklėjimo ir pramoginės priemonės, kaip nemaža gimnazijos biblioteka, geras fizikos kabinetas, mokinių choras ir orkestras, švenčių iškilmingi minėjimai su kviestais svečiais ir šokiais, metinės abiturientų išleistuvės ir panašios, visa ką vainikavo nebloga drausmė ir tvarka. Mokinių fizinis lavinimas buvo atskiras dalykas, o jų sveikatingumo priežiūrai gimnazija samdė nuolatinį gydytoją. Buvo žiūrima švaros, o klasėse ir koridoriuose oras pertraukų metu buvo patyrinamas deodorantų švirkštimu, kas anais laikais buvo naujovė. Tokios bendros bruožais buvo sąlygos Marijampolės gimnazijoje mokslui eiti, kol atėjo Pirmasis Pasaulinis karas. 1914 metų rudenį mokslą buvo mėginta tęsti normaliai; tačiau neilgai trukus, gimnazija turėjo evakuotis į Jaroslavlį, Rusijos gilumoje. Karui baigiantis, ji ten buvo likviduota. Šios mokslo įstaigos veikimui Marijampolėje nutrūkus, jos mokinių didžiūma spietėsi prie Vilniaus gimnazijos, iš kur jie buvo nugabenti į moksleiviams karo pabėgėliams naujai Voroneže

įsteigtą Martyno M. Yčo gimnaziją. Išėjęs Marijampolėje keturias gimnazijos klases, rašantis taipgi tęsė gimnazijos mokslą kaip karo pabėgėlis Rusijoje, o karui baigiantis, grįžo į Lietuvą baigęs 7 klases. Mokslą gimnazijoje reikėjo vėl nutraukti jo nebaigus.

PRIREIKIA BRANDOS ATESTATO — VĖL MARIJAMPOLĖN

Nepriklausomybę atgavusiomis tėvynėn sugrįžus, nebuvo kada galvoti apie gimnazijos kurso baigimą. Tėviškėje kiek apsitvarkius, reikėjo stoti savanoriu į organizuojamą Lietuvos kariuomenę ir joje ištarnauti keturis su puse metų. Tuo tarpu, Marijampolėje vieton rusiškosios, buvo atsteigta lietuviška gimnazija, 1920 metais pavadinta Rygiškių Jono vardu (Jono Jablonskio slapyvardžiu). Joje mokytojos darbą tęsė tik viena buvusių rusiškosios gimnazijos pedagogių — tai vokiečių kalbos mokytoja. Nors ne lietuvi, ji sugebėjo prie pakitusių sąlygų prisitaikyti. Būnant kariu, teko su ja Marijampolėje pripuolamai susitikti ir pasikalbėti. Ji rodė dabar šypsenos daugiau, negu kadaise, tačiau paliko man įprastą įspūdį, prisimenant praeitį ir girdint jos lietuvišką tarseną. Nežinojau tada, jog dar po penkerių metų teks su šia mokytoja vėl kartą šioje pat gimnazijoje nemaloniam susidurti.

Iš kariuomenės atsargon buvau paleistas aukštajam mokslui eiti po to, kai buvau priimtas Vokietijoje studentu, užskaičius man turėtą ilgesnę praktiką pasirinktoje srityje. Studijas Vokietijoje baigęs, išvykau žinių pagilinti į kitą kraštą, kur mokslus baigiant, prireikė brandos atestato, kad galėčiau atlikti baiginius egzaminus. Reikėjo apsispręsti, kurioje gimnazijoje Lietuvoje laikysiu tam reikalui egzaminus pašaliečio-eksterno teisėmis. Neilgai svarstęs, vėl pasirinkau valstybinę Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją. Čia buvau pradėjęs gimnazijos mokslą, čia norėjau ir baigti. Ne be to, jog turėjau šiai mokslo įstaigai ir kitokių sentimentų: ji turėjo mano buvusio mokytojo, lietuvių bendrinės kalbos kūrėjo vardą ir jos vyresniųjų klasių moksleiviai 1919 metais, mokslą nutraukdami, stjo savanoriais į Lietuvos kariuomenę, kada kraštui tokia pagalba buvo daugiausia reikalinga. Mane taipgi kiek intrigavo mintis būsimo, tokiu atveju, susitikimo su mano buvusia gimnazijoje vokiečių kalbos mokytoja, kuriai, po tiek metų, dabar jau kaip subrendęs vyras, jos dalyke galėjau būti varžovu.

EGZAMINAI SU NUOTYKIAIS LIETUVIŠKOJE GIMNAZIJOJE

Pasirinkęs programą su sustiprinta matematika ir per kelis mėnesius laiko pakartojęs gimnazijos kursą iš reikalingų dalykų, 1927 metų pavasarį pradėjau egzaminus gimnazijoje. Buvo tikrai malonu ir įspūdinga grįžti kvotai į kadaise keturis metus lankytą mokslo įstaigą. Praeities prisiminimams dvelkiant, egzaminų pradžia vyko sklandžiai, kol atėjo raštiškas vokiečių kalbos egzaminas. Tą dieną mane atvykusį apspito susirūpinę gimnazijos abiturientai. Jie skundėsi mokytojos griežtumu ir prašė manęs jiems kuriuo nors būdu pagelbėti, nes ne vianam jų šis egzaminas atrodė esąs beviltišku. Juos užjaučiau, tačiau abejojau. Vis tik sentimentas paėmė viršų ir galop prižadėjau jiems sulig išgalių padėti. Savo darbą greit atlikęs, turėjau užtektinai laiko pažadą kitiems tesėti. Kaip vėliau paaiškėjo, mano rašto darbas buvo be klaidų ir atitinkamai įvertintas. Niekad po to neteko sužinoti, kiek buvo vertinga mano pagalba kitiems ir kaip jiems pasisekė, tačiau, mokytoja buvo, kuriuo tai būdu, iššifravusi mano prikištą dvylekį. Pyktis šios savimylės moters dėl to buvo neišpasakytas. Mano elgesį ji paskaitė — mea maxima culpa — keršto vertu ir ryžosi bandyti sutrukdyti man brandos atestato gavimą. Reikalas buvo rimtas. Pirmiausia buvau jos sukirstas per sekusį vokiečių kalbos egzaminą žodžiu, mane paguodus, jog burtų keliu man buvo tekęs pats sunkiausias kurso bilietas. Betgi, kai bendras pažymys iš vokiečių kalbos man turėjo būti, to nepaisant, išvestas patenkinamas, mokytoja ieškojo talkos savo sumanymui kitur — būtent, pas prancūzų kalbos mokytoją. Ir tikrai, nors ir prancūzų kalbą neblogai žinojau, suklupau per po to sekusį prancūzų kalbos raštišką egzaminą, perdaug ortografiškų klaidų rašto darbe palikęs, o vėliau buvau sukirstas ir per šio dalyko egzaminą žodžiu. Bendras prancūzų kalbos egzaminų pažymys tuo būdu man turėjo būti išvestas nepatenkinamas ir apie tai mane mokytoja įspėjo. Kas gi po to buvo daryti? Kurios nors išimties ar lengvatos nesitikėdamas, aiškinau reikalą su gimnazijos vadovybe. Buvau nustebintas ir kartu labai nudžiugintas, gavęs paaiškinimą, jog prancūzų kalbos egzaminų man laikyti nereikėjo ir kad jie bus anuliuoti po to, kai gimnazija turės Vyriausybės Žinių laidą su joje paskelbtu Švietimo Ministerijos nauju potvarkiu, leidžiančiu abiturientams laikyti egzaminus tik vienos svetimos kalbos

tuo atveju, kai laikomi nustiprintos matematinės egzaminai. Skubos keliu buvo parūpinta kas gimnazijai buvo reikalinga ir po to, neilgai trukus, buvo išrašytas ir man įteiktas šios gimnazijos "sidabrinis" brandos atestatas, 22 mokytojų pasirašytas.

Deja, tuo viskas nesibaigė, ištiko staigmena ir po to. Į atestatą išžiūrėjęs, pastebėjau akį veriantį dalyką. Nebuvo nuostabu, kad vokiečių kalbos mokytojos parašo jame nebuvo. Išivaizdavau kokiais jausmais ji jau pagautą laimikį turėjo išleisti iš rankų. Staigmena buvo ta, jog atestatas rodė prancūzų kalbos egzaminus išlaikytus patenkinamai. Ar pati mokytoja tokią pataisą buvo vėliau padariusi, ar tokis buvo gimnazijos mokytojų tarybos nutarimas, man tada skirtumo jau nesudarė ir šito nepasirūpinau sužinoti, nes išvada, visokiu atveju, buvo ta, jog mano egzaminai buvo baigti sėkmingai. Šnabždėjau tada Antano Baranausko žodžius: "Kad tu, gude, nesulauktum, nebus kaip tu nori". Žinojau, o dabar ir pats patyriau, jog intrigų visais laikais ir visur, netgi ir mokslo įstaigose, nebuvo išvengiama.

Mūsų Dainius toliau posmavo: "Nebsulaikysi naujo kilimo, nors jį pasveikint tau it bangu". Tasai tautinių aspiracijų kilimas mūsų žmonėse buvo galimas dėka prasidėjusio entuziastingo plitimo bendros apšvietos, su kuria anas žengė kartu. Sūduva — tai dar ne visa Lietuva. Betgi daugis Sūduvos vaikų galėjo pasireikšti tautiniu mastu, įgiję mokslo žinių ir tapę susipratusiais šviesuoliais Marijampolės gimnaziją ėję. Atgautos Nepriklausomybės laiko tarpu įvairių sričių jaunesnieji vadovai ir veikėjai: Ambroziejai, Bendoravičiai-Bendoriai, Endziulaičiai, Gurevičiai-Girėnai, Gustaičiai, Jauslaičiai, Karveliai, Kasakaičiai, Krikščiūnai, Kriščiukaičiai, Matulaičiai, Matulevičiai, Matulioniai, Mykolaičiai, Natkevičiai, Pautieniai, Penčylos, Petrauskai, Petrušauskai-Petronys, Sidaravičiai, Starkai, Šalčiai, Valaičiai, Vitkauskai, Žilinskai ir daug, daug kitų — vis tai buvę Marijampolės gimnazijos auklėtiniai. Gūdų laikotarpį atsargiais žingsniais perėjo per ją minios lietuviško jaunimo ir visi tie praeiviai, beveik be išimties, tapo kietais ir ištvermingais lietuviškais ažuolais. Tad šioji gimnazija tikrai buvo labai svarbus lietuviškas židinys, davęs gausų būrį stiprių asmenybių ir didelių patriotų, atsidėjusių ir pasiaukojančių dirbusių dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.

Lietuvių Karių Veteranų Sąjunga

RAMOVĖ

Centro Valdybos Bendraraštis Nr. 123

Čikaga, 1977 m. birželio 14 d.

KADENCIJĄ BAIGIANT

Remiantis š.m. gegužės 28-29 d.d. LKVS "Ramovė" skyrių atstovų suvažiavimo Centrinė Valdomyjū Organų rinkimų daviniais, 1974-1977 metų kadencijai rinkta Centro Valdyba baigia savo darbus ir vadovaujamasias pareigas, artimiausiu laiku, perduoda naujai išrinktai Valdybai su būstine Klevelande.

Senoji Centro Valdyba, užversdama savo veiklos lapą, taria ačiū 1977 m. Sąjungos Skyrių atstovų suvažiavimo dalyviams, už aktyvų dalyvavimą suvažiavimo darbuose, Statuto papildymo komisijai, už kruopščiai paruoštą bei suvažiavimui patiektą LKVS "Ramovė" statuto papildymo projektą ir suvažiavimo Ptezidiumui, už kalbamo suvažiavimo pravedimą.

Reiškia nuoširdžią padėką praėjusios kadencijos Sąjungos Garbės Teismo ir Kontrolės Komisijos pareigūnams, už malonų bendradarbiavimą, pastarųjų trijų metų laikotarpyje.

Yra dėkinga Skyrių Valdyboms ir kolegoms ramovėnams, už talką ir bendradarbiavimą, vykdamant bendrinius organizacinius LKVS "Ramovė" darbus bei uždavinius, brangios Tėvynės Lietuvos labui ir Sąjungos gerovei.

Dėkoja Lietuvos Kūrėjų Savanorių Sąjungos, LDK Birutės Draugijos ir Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje centrinių valdomųjų organų vadovybėms, už malonų ryšio palaikymą ir glaudų bendravimą, žengiant vieningu ir bendru Lietuvos laisvinimo darbų keliu.

Šia proga, kadenciją baigianti Centro Valdyba, sveikina naujai išrinktuosius Sąjungos Centrinis Valdomuosius Organus: Centro Valdybą — Klevelande, Garbės Teismą — New Yorke ir Kontrolės Komisiją — Detrote, bei jų pareigūnus, linkėdama geriausios sėkmės, vedant LKVS "Ramovė" į naujus laimėjimus 1977-1980 m. laikotarpyje.

Su pagarba

K. Dabulevičius

1974-77 m. kadencijos CV-bos
Pirmininkas

Ed. Vengianskas
Sekretorius

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

LŠST CENTRO VALDYBA

LŠST Visiems Jūrų Šauliams

1976 m. rugpiūčio 14 d. Union Pier, Mich., Jūros Šventės proga, buvome susirinkę "Gen. Daukanto", "Klaipėdos" ir "Švyturio" jūrų šaulių kuopų vadovybės ir vienbalsiai priėmėme šiuos nutarimus:

1. Prie khaki spalvos uniformos, dėvėti kepurę tik su khaki spalvos viršumi, kaip "Švyturio" kuopos jūrų šauliai.

2. Prie trumpom rankovėm, vasarinių khaki spalvos marškinių, kaklaraiščio nedėvėti. Avėti rudais batais.

3. Įsigyti, kas neturi, antrus khaki spalvos marškinius su ilgomis rankovėmis ir juos dėvėti su kaklaraiščiu išskilmėse, pamaldose ir visur kitur, kur dalyvaujama su vėliava.

4. Visai uždrausti jūrų šauliams dėvėti baltus batus.

5. Kad būtų matoma kokios kuopos šaulys yra, ant rankovės, žemiau užrašo: "National Guard...", nustačius kuopoms pagal vyresniškumą, dėvėti kuopos numerį.

6. Užsakyti, kad būtų pagaminti metaliniai jūrų šaulių ženkleliai, be virvių viršuje, kuriuos turėtų jūrų šauliai nešioti uniformoje.

7. Tropikiniuose kraštuose dėvėti baltą išeiginę uniformą.

8. Nustatyti, kad vasarinė uniforma nešiojama nuo gegužės mėn. 15 d., o žieminė nuo Darbo dienos — rugsėjo mėn. pirmo pirmadienio.

9. Laidotuvėse, kad ir vasaros metu, dėvėti išeiginę uniformą.

10. Jeigu sąjungos ūkio — tiekimo vadovas negali jūrų šaulių aprūpinti uniformų ženklais, paskirti jūrų šaulių pareigūną, kuris tuo reikalu rūpintųsi.

11. Įspėti, kad rikiuotėje ranka prie kepurės — pagarbai pareikšti, nededama, o stovima ramiai. Tuo tarpu nerikiuotėje esant, JAV, Lietuvos Himno metu ir kitais atvejais, pagarbą išreikšti, dėti ranką prie kepurės.

1976 m. gruodžio 1 d. šiuos nutarimus pasiūniau visiems jūrų šaulių dalinių pirmininkams. Dabar, skelbdamas juos *Tremties Trimitas*, prašau, jeigu kas turėtų dar kokių pasiūlymų, pareikšti juos LŠST Statuto Komisijos pirmininkui Petruui Petrušaičiui, 1561 Holmes Ave., Racine, Wisc. 53405.

Stepas Paulauskas
LŠST Jūrų Šaulių Vadovas

L.Š.S.T. (1970-73 m.m. kadencijos) Sąjungos Garbės Teismo Pirmininkui, Sąjungos Garbės Nariui ir ilgamečiui Šauliui

Gen. JONUI ČERNIUI

mirus, Jo žmoną Veroniką, sūnų Vytautą ir visus gimines bei artimuosius širdingai užjaučia ir kartu liūdi

Sąjungos Garbės Teismo Pirm. Marijonas Šnapštys ir Teisėjai: Jurgis Baublys, Leonardas Šulcas, Antanas Petrauskas, Vincas Šarka, Balys Gražulis, Jz. Briedis

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje garbės pirmininkui, savanoriui-kūrėjui

gen. KAZIUI MUSTEIKIUI

mirus, žmonai Gražinai ir artimiesiems nuoširdžiausią užuojautą skausmo valandoje reiškia

"Tremties Trimitas"

Nepriklausomos Lietuvos krašto apsaugos ministeriui, savanoriui-kūrėjui, Šaulių Sąjungos garbės pirmininkui

gen. KAZIUI MUSTEIKIUI

amžinybėn iškeliavus, liūdinčią žmoną Gražiną ir artimuosius nuoširdžiai užjaučia

Vincas Tamošiūnas

MANO SKRIDIMAS Į LIETUVĄ

(Atsiminimai)

ŠAULYS-LAKŪNAS JULIUS
KUMPIKEVIČIUS-KUMPIKAS

Baigęs Karo Aviacijoje būtiną tarnybą vyr. puskarininkio laipsniu 1930 m. balandžio 30 d., išėjau į atsargą. Gavęs tarnybą Užsienių Reikalų Ministerijoje, tų pačių metų birželio mėn. kreipiausi į Lietuvos Aero Klubą, deja, nežinau kokios priežastys buvo, bet į mokinių lakūnų tarpą nepatekau, nors ir turėjau užsimokėti už mokslą tūkstantį litų.

Buvau tikras, kad Lietuvoje išmokti skraidyti neturėsiu galimybės. Žinojau, kad Čekoslovakijoje būtų man daug lengviau patekti į "Masarykova Letecka Lyga" skraidymo mokyklą.

Kreipiausi į tuometinį Užsienių Reikalų ministrį dr. Dovą Zaunių. Pareiškiau, kad labai norėčiau išmokti skraidyti ir kad Čekoslovakijoje yra galimybių tai padaryti. Todėl prašiau poną ministrį paskirti mane į Lietuvos Pasiuntinybę Pragoje, nors ir mažoms pareigoms.

Praejus kiek laiko, p. ministeris atsakė: "Iš mano pusės kliūčių nebus, bet ne nuo manęs priklauso. Pragos Pasiuntinybėje yra raštvedžio vieta. Parašyk prašymą įgaliotam ministeriui Aukštuoliui, jeigu jis sutiks priimti, tai bus viskas tvarkoje". Po kurio laiko gavau p. Aukštuolio sutikimą priimti mane tarnybon.

1932 m. kovo mėn. pradžioje atsiradau Pragoje. Naujas kraštas, žmonės malonūs, darbo Pasiuntinybėje buvo neperdaugiausia. Kibau mokytis čekų kalbos. Kalbą išmokti nebuvo labai sunku, daug padėjo rusų ir lenkų kalbų mokėjimas. Per metus laiko pramokau gana gerai.

Apie skraidymus galvojau, bet vis kažko laukiau. Buvau užmezgęs gana geras pažintis ne tik su čekų civiliniais, bet ir karo lakūnais.

Apie Dariaus ir Girėno sumanymą skristi per Atlantą ir visą pasiruošimą skaičiau visuose lietuviškuose laikraščiuose, retkarčiais ir čekų spaudoje. Duodavo žinių ir jų radijas. Iš liepos 16 dienos į 17-tą neatsitraukiau nuo radijo. Tik staiga radijas pranešė, kad lietuviai lakūnai žuvo. Kilo didžiausias nusiminimas visoje Pasiuntinybėje. Kadangi visos smulkmenos ir išgyvenimai

apie tą tragediją yra visiems atmintimi, toliau apie tai nerašysiu.

1933 m. rugsėjo mėn. galutinai apsisprendžiau išmokti skraidyti. Geriausios sąlygos buvo "Masarykova Letecka Lyga". Pradėjau skraidyti. Sekėsi neblogai. Padaręs apie dvylika skridimų su instruktorium, po 4-5 valandų išskridau savistoviai. Vis retkarčiais paskraidydavau apie aerodromą. Užėjus blogiems orams, skraidymus turėjau nutraukti ir laukti 1934 m. pavasario. Per žiemą studijavau visas oro taisykles tiek Čekoslovakijos, tiek ir tarptautines, nes reikėjo gerai susipažinti su aerodromo šviesomis, lėktuvų apšvietimais ir kitais signalais.

1934 m. vasario mėn. pabaigoje vėl pradėjau skraidyti. Oras atšilo, buvo tikras pavasaris. Kovo pradžioje nutariau laikyti lakūno egzaminus. Buvau išskraidęs apie 14 valandų.

Padaviau prašymą Viešųjų Darbų Ministerijai, pridėjęs daktaro liudijimą. Ministerija pranešė, kad egzaminai paskirti kovo 12 d. Į Kbeli aerodromą atvyko pats vice-ministeris, iš Pasiuntinybės — ministeris Aukštuolis ir Pasiuntinybės sekretorius Pranas Sidzikauskas. Aerodrome tarnautojai patiesė baltą drobę, įkabino barografą ir pasakė: "Turite pakilti į vieno kilometro aukštį, užskridęs virš drobės, turite sustabdyti variklį ir, darydamas aštuoniukes, nutūpti ant drobės".

Padariau kaip buvau įsakytas, nutūpiau netoliau 4-5 metrų nuo drobės. Pasisekė gerai, išėmė barografą, patikrino, palingavo galva ir pasakė: "Kreivės yra labai lygios". Reiškia, egzaminus išlaikiau. Išlipau iš lėktuvo, priėjau prie komisijos. Komisijos pirmininkas, vice-ministeris, paspaudė ranką ir pasakė, kad už dviejų dienų turiu prisistatyti į ministeriją ir laikyti egzaminus iš skraidymo taisyklių.

Taisyklių komisija labai nustebė, kad tuos egzaminus išlaikiau čekų kalba. Buvau tikrai gerai išmokęs. Po kelių dienų gavau čekų civilinio lakūno diplomą ir knygutę.

Pirmasis sparnuotas lietuvis iš Čekoslovakijos Lietuvon

Jaunas civilinis lakūnas J. Kumpikevičius savo skridimui iš Čekoslovakijos Lietuvon sukėlė didelio susidomėjimo. Atrodo, kad mūsų laikais nusikristi 1500 kilometrų ne koks jau nepaprastumas. Bet imant galvon visas J. Kumpikevičiaus skridimo aplinkybes, visai kitaip atrodo. Viena, kad tai pirmas lietuvis civilinis lakūnas nusikridęs taip toli.

Antra, jis skrido tokia senu, jau iš vartojimo išimtu lėktuvu, kad jam pranašavo, jog jis nė Beheimijos kalnų juo neperskrisias, nenorėjo jo neišleisti. Skridimas įvyko nepatogiausiose oro sąlygose per sniegą ir rūką.

teko nutūpti pripolamose vietose. O be to J. Kumpikevičius vos 10 valandų ore teskraudęs, reiškia vos 10 kilometrų skraidyti. Iš Prahos į Kauną skrisdamas jis oro rėbė 11 val. 15 min. Netrukus jis skris atgal.

Kumpikevičiaus lėktuvas „OK-LIS“ Kaune.

J. Kumpikevičius ir prof. Zemaiteis

“TRIMITE” aprašytas Juliaus Kumpiko skrydis Praga — Kaunas. Nuotrauka buvo daryta 1933 m. balandžio 4 d.

Nežinau iš kur gavo žinias Lietuvos Aero Klubas. Dar nespėjus sušilti mano liudijimui kišenėje, gavau laišką iš Klubo sekretoriaus K. Puro, kuriame ragino skristi į Lietuvą.

Vis negalėjau apsispręsti — neturėjau nei kompasu, nei parašiuo, nei žemėlapių. O tokiai ilgai kelionei reikėjo įsidėti ir atsarginį benzino baką. Parašiau K. Purui laišką, ko man reikia. Po kelių dienų gavau atsakymą, kad tie visi daiktai man išsiųsti ir dar su priedu — šiltu kombinezonu. Teko pasirūpinti benzino tanku ir kompasu.

Tuo metu lėktuvus nepriklausė man. Nuėjau į „Masarykova Lygą“, pasakiau, kad noriu skristi į Lietuvą ir, kad lėktuvą reikės pertaisyti įdėdant atsarginį benzino baką. Lygoje gavau gerą atsakymą: „Su ‘Šmoliku’ niekas nebenori mokytis skraidyti ir pas mus jis tik užima vietą“. Paprašiau parduoti. Lygos vedėjas, generolas, pasakė: „Parduoti mes neturime teisės, bet jeigu paaukosite Lygai 1000 kronų, su lėktuvu galėsite daryti ką norėsite. Jei laimingai grįšite atgal, galėsite naudoti kaip savo pilną nuosavybę. Jei kas nutiktų lėktuvui, mes nereikšime jokių pretenzijų“. Tokiu būdu pasidariau lėktuvo savininkas.

Kovo pabaigoje buvau pasiruošęs kelionei. Išbandęs atsarginį benzino baką su pompa palaikyti spaudimą, atreguliuavęs kompasą, padariau keleta ilgesnių skridimų. Viskas atrodė puikiai.

Balandžio pirmą dieną nutariau skristi į Lietuvą. Maršrutas: Praga, Berlynas, Kaunas. Apie 12 val. dieną palikau Pragos Kbeli aerodromą. Priartėjęs prie Bohemijos kalnų, įskridau į lietu ir sniego debesėlius. Žiūriu, kad priešais mane kalnų viršūnės. Darau ratus, kad paimčiau didesnę aukštį, bet mano „Šmolikas“ nelabai klauso. Pamačiau upės vagą. Nutariau ja pasinaudoti. Pasukau dešinėn ir pralindau tarp kalnų.

Pasiekiau Vokietiją. Visi laukai pilni balų, nemalonus vaizdas. Paskridus kokia 20 minučių, motoras pradėjo šlubuoti, net propeleris norėjo sustoti. Kas daryti? Pompuoju atsarginį benzino baką, motoras pasitaisė. Skrendu toliau. Imu aukštį, kad būčiau nors apie 700-800 metrų, kad reikalui atėjus, galėčiau pasirinkti geresnę nutūpimo vietą.

Visai staiga propeleris sustojo. Reikėjo planiruoti. Suku ratus ir žemėju. Pamačiau dideles pievas ar laukų plotą ir netoli didelius rūmus. Lėktuvą nutūpdžiau laimingai. Būta didelio dvaro. Nspėjus man išlipti iš lėktuvo, atlėkė sunkvežimiukas su vyrais partijos pareigūnų uniformo-

se. Parodžiau dokumentus, patikrino viską. Liepė sėsti į sunkvežimį. Nugabėno į dvaro raštinę, iššaukė Berlyno Tempelhofo aerodromą, kur buvau numatęs nusileisti.

Praejus gerai valandai išsiaiškino, kad nesu šnipas. Davė palydovą nuvažiuoti prie lėktuvo. Patikrinę benzino tankus, atradome kliūtį. Viršutiniai tankai nepadavė benzino, o atsarginis jau buvo pustuštis.

Skristi negalėjau, nes jau buvo pavakarė, kol gausiu benzino, jau bus vėlu. Dvaro savininkas buvo von Neumannas iš Neumarko. Paprašė mane pabūti jo svečiu, pernaktuoti ir tik rytoj iš ryto skristi. Padėkojau. Von Neumannas pasakė, kad vakare valgysime vakarienę, o per tą laiką atveš iš benzino.

Tai nebuvo tik vakarienė, bet tikras balius. Be šeimininkų, prie stalo susėdo dar apie trisdešimt aukštų S.A. pareigūnų. Greitai prasidėjo dainos — visos kariškos. Savininkas ir jo svečiai labai įsilinksmo, ragino ir mane, bet aš buvau labai santūrus, išgėriau keleta stikliukų iš mandagumo. Atsirado gerai kalbą rusiškai ir lenkiškai, o vienas kalbėjo lietuviškai, klaipe diečių tarpe. Tik apie dvyliktą valandą nakties pasisekė man atsiprašyti ir pasitraukti. Tarno palydėtas į man skirtą kambarį, pamačiau, kad tikrai buvau patekęs pas labai turtingus žmones.

Kitą rytą, balandžio 2 d., po gerų pusryčių, apie 9 val. ryto, nors dar ir buvo rūkas, atsisveikinau su von Neumannu ir jo šeima. Pakilau ir padaręs ratą aplink dvarą, kaip buvau prašytas, pasukau Štolpo link.

Praskridus Štetiną apie 25-30 kilometrų, vėl atsirado kliūtis su benzino padavimu. Motoras visai nestojo, bet neturėjo jėgos. Ką daryti? Reikėjo tūpti ir vėl. Apačioje pamačiau rikiuotėje apie šimtą vyrų, kurie darė pratimus. Nutūpiau laimingai netoli kareivių. Pamačiau, kad būta S.A. jaunimo pratimų aikštės.

Vėl prisistatė vyresnieji karininkai. Pasakiau, kad turiu vargo su motoru, todėl buvau priverstas daryti „Not Landung“. Tuojau atvažiavo policija, bet manęs neareštavo ir nesulaikė, nes paaiškinau, kad šį rytą pakilau iš von Neumanno dvaro. Policija patarė grįžti atgal į Štetiną ir gerai peržiūrėti variklį ir pašalinti kitas kliūtis. Tuomet tik galėčiau bandyti skristi į Štolpą - Danzigą - Karaliaučius.

Pravalęs benzino padavimo vamzdelius, grįžau į Štetiną. Štetino aerodrome buvo ir civiliniai angarai, taip pat ir labai malonus mechanikas. Nuėmė visus guminius sujungimus nuo benzino tankų ir pakeitė naujais. Motoras ir kiti

sujungimai buvo tvarkoje.

Buvo jau 3 val. p.p., todėl į Štolpą nebuvo įmanoma skristi. Vėl teko nakvoti prie Štettino. Sekančią dieną, balandžio 3, atvykau į aerodromą apie 9 val. ryto. Vėjas buvo labai didelis. Meteorologinė stotis pranašavo dar blogesnį orą. Tarp Štolpo ir Danzigo lijo ir pūtė gana smarkus vėjas. Pranešė, kad ir "Dereluft" keleivinis lėktuvas neskris, jei oras nepasitaisys. Kas daryti? Nutariau palaukti. Apie 12 val. oras kiek prablaivėjo, tačiau Meteorologijos stotis nepranešė visuotinio oro pagerėjimo. Nutariau bandyti skristi. Oras ne taip baisu, kad tik motoras gerai veikty.

12 val. 20 min. vėl buvau ore, "Dereluftą" palikęs aerodrome. Vėjas buvo stiprus. Aerodromo ribose pasiekiau apie 150 metrų aukštį. Pasukus lėktuvą Štolpo link, vėjas pūtė į nugarą. Skridau ne prieš vėją, bet pavėjui. "Šmolikas" skrido puikiai, apsisukimai buvo tvarkingi, tik lėktuvą šiek tiek pasvaidė. Pakeliui plaukiojo reti debesėliai ir reikarčiais lijo smulkus lietus. Nutūpęs Štolpe, prisipyliau pilnus tankus benzino ir vėl pakilau į orą. Tarp Štolpo ir Karaliaučiaus buvo toks pat oras — oras persunktas lietaus, tik vėjas sumažėjo. Jau darėsi tamsoka. Apačioje buvo ne koks vaizdas, atrodo, kad tik balos ir atskiri medžiai — tiko tik briedžiams veistis. Tolumoje mačiau lėktuvą verčiantį kilpas. Kaip vėliau paaiškėjo, būta LK 35 lėktuvo. Vėliau tris tokius lėktuvus nusipirko Lietuvos Šaulių Sąjunga.

Danzige nutūpiau jau prietemoje. Motoras veikė puikiai, patikrinęs alyvą ir prisipylęs benzino, nuvažiavau į Danzigą nakvynei. Sekantį rytą, balandžio 4 d., pakilau paskutiniam skridimui Karaliaučius — Kaunas. Iš Danzigo į Karaliaučių teko skristi palei vandenį. Puikus vaizdas, plotai vandens, o apačioje gražus betoninis pylimas ar perkasas.

Karaliaučių pasiekiau apie 12 val. Gavęs šviesos signalus, kad galiu tūpti, nusileidau. Prisiartinęs prie stoties ir angarų, išlipęs iš lėktuvo papildyti kuro, labai nustebau, kad manęs laukė Lietuvos generalinis konsulas Jonas Budrys su žmona ir sūneliu. Pasikalbėjus trumpą laiką, išgėrus kavos prie lėktuvo, užtikrinau generalinį konsulą, kad motoras tvarkoje — skrendu į Kauną. Generalinis konsulas pasakė, kad oro daviniai nėra geri. Atsakai, kad Lietuvos siena jau nebetoli, tikiuosi laimingai pasiekti. Atsisveikinau su mieliais generaliniu konsulu ir poniu bei jų sūneliu, kurie nepatingėjo atvykti manęs sutikti ir išleisti į paskutinį perskridimą.

Vėl pakilau! Paskridus nuo Karaliaučiaus apie 10 min., pamačiau, kad skrendu į juodus debesis. Ką daryti? Sukti atgal? Kairėje pusėje pamačiau šviesesnį dangaus skliautą. Pasukau daugiau į Smalininkų pusę. Dangus pragiedrėjo, nutariau vėl atitaisyti kompasą kursą Kauno link.

Pagaliau, pamačiau apačioje Lietuvos Trispalvę, kuri kaboją ant muitinės. Po manim puikus Nemuno vanduo, nutariau prisilaikyti jo vagos, kad reikalui ištikus, galėčiau susirasti smiltynus nutūpti.

Kauną pasiekiau, padaręs mažą trikampį. Kauno aerodrome pamačiau didelį būrį žmonių, netikėjau, kad tiek daug būtų susirinkę mane sutikti. Nutūpus ir priartėjus prie angarų, sustabdžiau motorą. Žmonių spūstis apie lėktuvą! Išlipęs iš lėktuvo pamačiau Lietuvos Aero Klubo pirmininką profesorių Zigmą Žemaitį ir daugelį karo aviacijos lakūnų ir karininkų. Pasisveikinęs su visais, padėkojęs prof. Z. Žemaičiui už visą pagalbą ir visiems, kurie mane sutiko, pasijutau gana pavargęs ir įtemptas.

Prof. Z. Žemaitis pranešė, kad man yra paskirti kambariai Metropolio viešbutyje ir, kad tą patį vakarą 8 val. Trijų Kunigaikščių kambaryje bus mano skridimo pagerbimo vakarienė.

Įėjęs į kambarį, nustebau pamatęs ne tik daugelį karo aviacijos karininkų, bet ir civilinių lakūnų. Prof. Z. Žemaitis pristatė mane visiems. Paprašė sėstis prie stalo. Žinau, kad turėjau malonumo sėdėti prie kpt. Mikėno, neatsimenu kas buvo mano dešinėje, rodos, kpt. Morkus. Prasiėjo tostai ir kalbos. Aš dar kartą nuoširdžiai padėkojau už tokį malonų ir nuoširdų sutikimą. Gale stalo sėdėjęs prof. Z. Žemaitis, atsistojo ir šiltais žodžiais pasveikino mane ir atpasakojo mano vargingą skridimą. Jis tarė: "Tamsta esi apdovanotas. Lietuvos Aero Klubas skiria Tamstai 1000 litų ir suteikia tamstai civilinio lakūno vardą". Plojimai be galo. Nurimus, aš vėl nuoširdžiai padėkojau visiems, tiek karo aviacijos atstovams, tiek Aero Klubui.

Pradėjome vaišintis. Protarpiais atsakinėjau į visus klausimus apie skridimo smulkmenas. Atrodo, kad visi buvo patenkinti ir gana vėlokai pradėjo skirstytis.

Praleidęs Lietuvoje apie tris savaites, balandžio pabaigoje turėjau grįžti į Pragą. Lietuvos Aero Klubu mechanikas Pažėra paruošė lėktuvą, viskas strodė gerai. Oras neblogas, oro daviniai Karaliaučius — Danzigas labai geri. Pakilau, kiek atsimenu, apie 10 val. ryto. Oras buvo puikus, motoras veikė gerai. Artinausi prie Vokietijos sienos, greit pasieksiu Karaliaučių.

Staiga, motore triukšmas, bilesys, atrodo, kažkas sprogo ar trūko. Mažinu gazą iki minimumo, motoro apsisukimai visai žemi, bet motoras dar veikia. Suku atgal, nenoriu nusileisti Vokietijoje. Bandau motorą su didesniu gazu ir su mažesniu. Rezultatai tie patys — apsisukimų skaičius per pusę mažesnis. Vis žemėju ir ieškau vietos tūpimui. Žinau, kad Kauno nepasieksiu. Reikia tūpti. Pamačiau geležinkelio bėgius, žinojau, kad tai Eitkūnų-Kauno linija. Visur iškasta, vieta nelygi, bet turiu tūpti. Nutūpiau prie pat žvyruobių! Atrodo, kad prisitrenkiau, trumpą laiką negalėjau prisiminti kur esu.

Pramerkęs akis žiūriu, kad esu prie pat žvyruobių krašto. Atsirišau diržus, bandžiau lipti iš lėktuvo. Tik išlipus iš lėktuvo, žiūriu, prie manęs stovi jaunas berniukas ir nusigandęs mane stebi. Klausiu jo kur esu, ar jis moka lietuviškai. Berniukas atsakė, kad čia Lietuva, iki Kybartų apie 10-12 kilometrų. Klausiau ar senai aš čia nutūpiau. Jis atsakė, kad prieš 10 mi-

nučių, gal mažiau: "Aš nubėgau namo, pasakiau mamai, kad lėktuvas nukrito. Mama pasakė, kad ji paskambins Kybartų policijai, o man liepė bėgti prie lėktuvo ir saugoti".

Tai buvo paskutinis mano bandymas ilgų distancijų skraidyme. Po gero pusvalandžio pradėjau pilnai atsigauti. Apžiūrėjau lėktuvą: nepalaužtas, pilnoje tvarkoje. Patikrinau motorą: kiek numuštas cilindro šonas ir trūksta vienos svirtelės. Už tai motoras pradėjo baladotis ir nustojo jėgos.

Po kiek laiko išgirdau traukinio bėgiais kažkas atvažiuoja. Tai būta elektrinio vagonėlio (drezinos). Atėjo keletas policijos pareigūnų. Vieną tuoj atpažinau, tai būta jaunų dienų gero pažįstamo Vytauto Reivyčio, kuris tuo metu buvo Kybartų policijos viršininku.

Sekančiu traukiniu grįžau atgal į Kauną. Atidavęs parašiotą ir kombinezoną Lietuvos Aero Klubui, po dviejų dienų, traukiniu, išvykau į tarnybos vietą, Lietuvos Pasiuntinybę Pragoje.

JONIŠKĖLIO APSKRITIES

PARTIZANAI

II dalis

(*Nauja knyga*)

I šios knygos dalis buvo išleista 1975 metais. Abi dalis spausdino Pontificia Universita Gregoriana spaustuvė Romoje.

Knygos aprašo minėtos apskrities Nepriklausomybės atkūrimo veiksmus 1919 metais. Knygų autorius ats. majoras Petras Gudelis, savanoris - kūrėjas, aprašomų įvykių dalyvis. Pabrėžtina, kad tai nėra šiaip atsiminimai, bet istorinės vertės darbas, dokumentais ir dalyvių atsiminimais paremtas, vertingai papildantis bendrąją ir karinę istorijas. Istoriniam teisingumui autorius skiria ypatingą dėmesį, kaipo atsvarą sovietų anuometinių įvykių klasifikacijai jų leidiniuose lietuvių ir kitomis kalbomis. Pačių sovietų dokumentais ir anuometiniais raštais jis įrodo skirtumą, kokius tikslus jie iš tikrųjų turėjo, kaip darė ir ką dabar skelbia savo leidiniuose.

Kartais gali kilti klausimas, kas yra tas Joniškėlis, kitam gal mažai girdėtas. Tuomet buvo apskrities miestas, vokiečių okupacinės valdžios centras, apimantis 14 valsčių, besirandančių tarp Biržų, Panevėžio ir Šiaulių apskričių; šiaurėje jungiasi su Latvija. Žemė gera, pasiturintys ūkininkai, gausi inteligentija, kurių tarpe buvo keliolika karininkų, grįžusių iš surusios rusų caro armijos. Nepriklausomybės laikais Joniškėlis tebuvo Biržų ap. valsčius.

Nors knygų turinio pagrindą sudaro civilinis sektorius, apskrities ir valsčių savivaldybių kūrimas, tačiau, kaip žinoma, kūrėjai kartu turėjo ir gintis nuo tuometinių priešų, nes kuriamos valstybės centras, be labai bendrų nurodymų bei paraginimų, kitu kuo negalėjo jiems padėti. Ten, kur nepriklausomybės priešai buvo labiausiai veiklūs, karinis motyvas pirmavo prieš civilinį. Tatai ypač būdinga šiauriniams Lietuvos pakraščiai, visiškai atviram bolševikų puolimui. Iš čia ir knygos pavadinimas, nes tie partizanai buvo tie patys savivaldybininkai bei savivaldybių apsauga, tuomet milicija vadinama.

1919 m. sausio mėnesį bolševikų Internacionalinė divizija, vėliau pavadinta II latvių šaulių divizija, priklausanti latvių bolševikų armijai, slinko Panevėžio - Šiaulių kryptimi, pakeliui organizuodama bolševikinę valdžią bei verbuodama lietuvius į raudonąją armiją. Taip pasiekė ir Joniškėlio apskritį, pašalino lietuvių komitetus ir jų vietas steigė savuosius. Joniškėliečių nuopelnas buvo, kad jie, pašalinę nuo valdžios, neišsiskirstė, o perėjo į pogrindį ir visais galimais būdais, neišskiriant ir ginklų, priešinosi bolševikų veiksmams. Iš čia ir atsirado jų partizanai.

Kai Žemaitijoje bolševikai susidūrė su dar nepasitraukusiais vokiečiais, pastarųjų buvo atblokti ir pakrikę traukėsi net ir nebepersekiojami, joniškėliečiai grįžo prie savo savivaldybinio darbo, bet ir ginklų nepaleido iš rankų. Dalyvavę

kartu su vokiečiais išlaisvinant savo apskritį, vėliau ją gynė patys vieni, pasipildę ir geriau apsirinklavę jie laikė Mūšos — Lėvens barą iki prie Panevėžio priartėjo Lietuvos kariuomenės Panevėžio Rinktinė, puolanti bolševikus.

Būdami nuolatiniam kontakte su priešais, puldinėjami ir puolami, partizanai įgijo karinės praktikos, susiformavo į kovos būrius, netgi kuopas, tinkančias reguliariems kariniams veiksams. Priartėjus Panevėžio Rinktinei, partizanai netūraliai įsijungė į tos Rinktinės operacijas, visų pirma kaip Rinktinės kairiojo sparno apsauga, o vėliau ir tos Rinktinės organiniu daliniu. Pasivadinę Joniškėlio partizanų mirties batalionu, jie buvo įjungti į kariuomenės sudėtį, tik jau kaip Joniškėlio B-nas, kuris vėliau išsivystė į 9-tą pėst. pulką. Tuo būdu, Joniškėlio partizanai išėjo toli iš savo apskrities ribų.

Ši II dalis kaip tik ir apima karinį sektorių, ne vien tik vietinius veiksmus, bet ir karines operacijas, netgi schemomis pavaizduotas. Iš šios trumpos apžvalgos matosi, kad knyga bus įdomi ir naudinga istorikams, kariams bei šauliams ir kitiems besidomintiems Lietuvos praeitimi.

II dalyje bus atspausdintas abiejų knygų rėmėjų sąrašas. Paramos autorius ir dabar reikalingas, bent knygų užsisakyti. Kaina I dalies \$6.00, II dalies \$8.00. Aukus ir knygos prenumeratą siųsti autoriui: P. Gudelis, 6786 Lemberg, Huettelbrett 14, W. Germany.

J. Š.

Los Angeles "Juozo Daumanto" šaulių kp. metinis susirinkimas

Gegužės 15 d., sekmadienį, Vila Traikai svetainėje įvyko kp. metinis susirinkimas.

Susirinkimą atidarė ir sveikinimo žodį tarė kp. p-kas K. Karuža. Jis pakvietė atsistojimu ir tylos minute pagerbti prieš penkerius metus Kaune susideginusį patriotą, jaunuolį Romą Kalantą ir mirusius Lietuvos garbės konsulą dr. Joną Julijų Bielskį ir jo žmoną Oną Bielskiene.

Susirinkimui pirmininkavo š. Liudas Reivydas ir sekretoriavo Justinas Naujokas. Pirmininkui perskačius dienotvarkę, sekė pareigūnų pranešimai. Praėjusio susirinkimo protokolą perskaitė išd. Jonas Janušauskas. Kp. p-kas K. Karuža padarė 1976 metų veiklos apžvalgą. Praėję metai kuopai buvo darbingi ir sėkmingi. Į kuopą įstojo 26 nauji nariai, iš jų pusė jaunių. Dabar kuopoje yra 145 šauliai, 100 vyrų ir 45 sesės šaulės. Kuopos valdyba talkina dr. Grigui Valančiui išleisti knygą apie jo giminaitį vysk. Motiejų Valančių — "Žemaičių Didysis". Prenumeratomis po 10 dol., garbės prenumeratomis po 25 dol. ir iš mecenatų po 100 dol., jau surinkta virš 1,100 dol. Įplaukos dar tebeplaukia adresu: Los Angeles "Juozo Daumanto" šaulių kp. p-kui Kaziu Karužai, 3675 Monon Str., Los Angeles, Calif. 90027.

Sekė išd. J. Janušausko pranešimas apie kasos stovį. Revizijos komisijos aktą perskaitė revizijos komisijos pirm. A. Razutis. Žurnalistas J. Naujokas pranešė, kad spaudoje apie kp. administravimą ir veiklą buvo gražių atsiliepimų.

Moterų vadovė O. Orloviene, darydama veiklos apžvalgą, pageidavo, kad daugiau sesių įsigytų šauliškas uniformas.

Susirinkimas plojimu priėmė apyskaitas. Kadangi senosios valsybos kadencija baigėsi, susirinkimo dalyviai prašė pasilikti valdybą dar dvejimems metams. Kuopos pirmininkas vienbalsiai perrinktas dar dvejimems metams. Vicepirmininkas Vladas Gylis atsisakė kandidatuoti, nes turįs daug įsipareigojimų. Vicepirmininkais išrinkti: I — Justinas Naujokas, II — Bronius Žemaitaitis ir III — Kazys Motušis, kuris liko valdyboje kandidatu. Iždininkas Jonas Janušauskas ir sekretorius Jurgis Uksas liko valdyboje dar dvejimems metams. Revizijos komisijon vieton pasitraukusio A. Galdiko, išrinktas Jonas Venckus. Naują revizijos komisiją sudaro: pirm. Antanas Razutis, nariai: Jonas Venckus ir Juozas Bričkus. Moterų sekcijos ilgametė vadovė Ona Orloviene sutiko perimti pareigų vadovės pareigas. Veronika Paplauskienė

— naujoji Moterų vadovė, Judita Paškauskienė vadovių talkininkė.

Kuopos Garbės Teismas lieka tas pats: pirm. Tomas Sereika, vicepirm. St. Paltus ir narė Liucija Stadalninkienė. Kapelionu pasiliko kun. Vyt. Palubinskas. Palieka žurnalistas Jurtinas Naujokas ir patarėjas-talkininkas dr. Grigas Valančius. Jaunimo sekcijos — akademinio būrio vadovas šaulys Tomas Stančikas.

LŠST CV, už ypatingus nuopelnus Lietuvai, poetę Danutę Mitkienę apdovanojo Šaulių Žvaigždės medaliai. Žymenį įteikė savanoris kūrėjas, ŠZ ordino kavaliarius Mykolas Barauskas.

Susirinkimo dalyviai pagerbė vardinių progą seses šaules: Sofiją Puikūniene ir Sofiją Vizgirdienę, sugiedodami joms "Ilgiausių Metų".

Kp. pirm. K. Karuža padėkojo susirinkimo pirm. L. Reivydui už tvarkingą susirinkimo pravedimą ir pakvietė visus prie vaišių, kuriomis rūpinosi Jadvyga Karužienė ir Marcelė Uksienė, turtingo stalo. Maistui prisidėjo ir stalus skoninagai papuošė sesės: Sofija Puikūniene, Marija Banionienė, Judita Paškauskienė, Veronika Paplauskienė, Teresė Žemaitaitienė, Ona Orloviene, Ona Zakariene ir kitos. Šios darbščiosios bitelės į kiekvieną šaulių parengimą ateina pilnomis rankomis savo skanių užkandžių.

Sesė Ona Zakariene ne tik maistą aukojo, bet šaulių kuopai padovanojo ke turias tautines vėliavas.

Pirm. K. Karuža šaulei O. Zakarienei ir kitoms talkininkėms, bei maistui prisidėjusioms sesėms pareiškė nuoširdžią padėką.

Po vaišių susirinkimo dalyviai skirstėsi į namus.

Gegužės 22 d. parapijos salėje įvyko šaulių kp. valdybos posėdis. Pasveikinęs naują valdybą, kp. pirm. K. Karuža palinkėjo darnaus ir našaus darbo kp. gerovei.

Valdyba nutarė šiemet suruošti Vlado Pūtvio minėjimą su menine programa; birželio 25 d. su ramovėnais ir birutietėmis suruošti balių, kurio pelną paskirti spaudai paremti, spalio mėn. suruošti kitą balių, kurio pajamas skirti kuopos reikalams.

Kadangi 5 šauliai jaunuoliai iš Akademinio būrio, su O. Razutienės vadovaujama Jaunimo Ansamblio grupė vyks ta į Europą, nutarė iš kuopos kasos paskirti 250 dol. paramą ir užskaityti į Jaunimo Ansamblio auką.

Į kuopą priimti nauji nariai: Zigmas Kungys, MD, Jonas A. Petrauskas, Anelė Vasiliauskienė, Pranė Valentė, Viktoras Ūsas, Antanas Mikalajūnas.

Į LŠST Kultūrinį suvažiavimą, kuris įvyks liepos 1-4 dienomis Union Pier, Michigan, numato vykti kp. pirm. K. Karuža ir moterų vadovė Veronika Paplauskienė. Vėliau paaiškės kiti vykstantieji.

Dalyvis

"Kar. A. Juozapavičiaus" kuopa Klevelande

Kapų puošimo ir mirusių pagerbimo dieną, gegužės mėn., Klevelando šaulių "Kar. A. Juozapavičiaus" ir "Žalgirio" kuopų atstovai su pirm. dr. K. Pautienium ir pirm. B. Nainiu, ramovėnų bei Tautinės Sąjungos atstovais, Birutė Smetonienė su sūnum muz. Vytutu Smetona, aplankė pirmojo Lietuvos prezidento Antano Smetonos ir jo žmonos Sofijos paskutinio poilsio vietas Klevelando vyskupijos Visų Sielų kapinių mauzoliejui. Buvo uždėti Tautinės Sąjungos ir ramovėnų vainikai. K. Karalis, visų vardu, tarė pritaikytą žodį.

Tą dieną buvo aplankyti mirusių šaulių ir karių kapai, o sekančią, gegužės 30 dieną, abiejų kuopų atstovai, su vėliavomis, dalyvavo šv. Jurgio bažnyčioje, kur buvo atnašaujamos šv. mišios už mirusius karius. Tas pamaldas kasmet organizuoja šv. Jurgio parapijos amerikiečių veteranų postas ir dalyvauja šauliai ir ramovėnai. Po pamaldų, veteranų postas visus dalyvius pavaišino skaniais pusryčiais.

Š. m. birželio 12 d. Andriūšaičių dideliame ūkyje įvyko pirmas šaudymas. Po šaudymo, malonių šeiminių globoje, šaulės: J. Vencienė, M. Jarašūnienė ir Andriūšaitienė visus dalyvius pavaišino skaniais užkandžiais ir gaiviais gėrimais.

Birželio 26 d. prie ežero, naujos parapijos rajone, buvo "Kar. A. Juozapavičiaus" šaulių gegužinė. Gegužinė susirinko daug klevelandiečių. Prie ežero, su gražia panorama nuo kalno, prie užkandžių ir gėrimų visi dalyviai maloniai ir linksmai praleido vasaros popietę. Veikė turtinga daiktų loterija. Visą laiką svečius linksmino lietuviškų plokštelių graži muzika ir dainos.

Loterijai vertingas dovanas aukojo šie šaulių geradariai: M. Jarašūnienė rankų darbo skarą ir elektrinę plytelę, M. J. Velykiai — radio aparatą, Jurevičius — dvi sidabrinės druskines, E. J. Krygeriai — tris kriauklines ir dvi stiklines vazas ir knyginę, S. Dubikaitis, Kristolaitis ir Lietuvių Klubas po butelį degtinės, Patrijos prekyba, Kripavičiai ir Urbonaičiai, Baltic prekyba — po butelį šampano, Štūmburienė menišką druskinę ir dėžę

saldainių, P. J. Venciai butelį konjako, Dr. K. Pautienis — paveikslą: Kazokų teroras Kražiuose. Visiems priklauso širdinga padėka.

Bufetą vedė ir saldumynus aukojo J. Vencienė su dukra Rita ir J. Vencius. Barą tvarkė F. Navickas, talkininkavo K. Bruožis ir A. Balas. Lietuviškų plokštelių gražias melodijas leido A. Čėsna. Loterią tvarkė dr. K. Pautienis, F. Navickas ir talkininkavo P. Vencius. Kasą tvarkė Velykis ir Ralis.

I š. m. LŠST kultūrinę savaitę Union Pier vyksta dr. K. Pautienis, J. P. Venciai, J. Velykis ir K. Balas.

K. P.

Cicero Jūrų Šauliai

Š. m. gegužės 22 d. Cicero mieste įvyko žuvusių už laisvę karių pagerbimo paradas. Parade dalyvavo: JAV karo veteranų postai, skautų-čių vienetai ir įvairių tautybių jaunimo organizacijos. Kaip jau eilė metų, taip ir šiemet, Cicero V.F.W. 9115 posto kviečiami, šiame parade dalyvavo Cicero jūrų šaulių kuopos “Klaipėda” uniformuoti šauliai-ės, su trim vėliavom. Gaila, kad kitos Cicero lietuvių, ypač jaunimo, organizacijos šiame parade aktyviai nedalyvauja. Po parado visi dalyviai buvo pakviesti vaišėms.

Gegužės 26 d. Cicero karo veteranų 9115 postas surengė Cicero mieste rinkliavą, taip vadinamą “Poppy sale”. Kadangi Cicero j. šauliai palaiko labai gerus ir artimus santykius su karo veteranais, tai jie paprašė Cicero j. šaulius talkininkauti rinkliavoje. Rinkliavoje talkininkavo 7 šauliai-ės: A. Ašoklienė, V. Gailienė, K. Šubonienė, J. Dekeris, V. Mikulskis, S. Paulauskas ir A. Gailius. Karo veteranai šauliams buvo labai dėkingi ir kiekvieną rinkėją apdovanojo tam tikru karo veteranų ženkliuku. Gerų santykių su veteranais palaikyme daug energijos ir sumanumo parodo kuopos 1-mas vicepirmininkas S. Paulauskas.

Gegužės 30 d. Cicero j. šauliai-ės lankė šv. Kazimiero kapinėse palaidotų šaulių ir artimųjų kapus. Prie kiekvieno mirusio kuopos šaulio kapo buvo įsmeigta lietuviška vėliavėlė. 10:30 val. dalyvavo kapinėse vykusiose pamaldose, po to, iškilmėse prie kapinių steigėjo paminklo. Pasibaigus iškilmėms, šauliai nuėjo prie buvusio Lietuvos Šaulių Sąjungos vado plk. M. Kalmanto kapo, kur buvo pašventintas paminklas.

Alf. Gailius

“Stasio Butkaus” kuopa Detroite

Šaulės Danutės Petronienės rečitalis

Birželio 17 d. vakare, šv. Kristupo parapijos salėje, Detroite “St. Butkaus” kp. kanklininkų būrelio vadovė, sol. Danutė Petronienė, suruošė savo dainų reči-

talį. Jai akomponavo jos mokytojas. Kad turėtų laiko tarp dainų atsikvėpti, solistė pasikvietė lyrinį sopraną Kimberlį Strawder, kuri padainavo tris Haendelio kūrinis ir — savo kanklininkę fleitistę Astą Šepetytę, kuri, akomponuojant kitai kanklininkei, Aidai Petersonaitei, labai gražiai atliko du kūrinius. “Nemunėli, Nemunėli”, kūrinį svečiai palydėjo karštais aplodismentais.

Danutė nuo perykščių metų padarė ir ne muzikai pastebimą didžiulę pažangą dainavimo mene. Ypač žemosios sopranui. Ji dainavo angliškai, vokiškai, itališkai ir lietuviškai, Šumano, Hahno, Mozarto, Torelli, Mascagni, Verdi, J. Karoso, K. Kavecko ir vieną liaudies dainą. Labai nuotaikingai nuskambėjo Karoso “Linelius roviau”, K. Kavecko “Na, tai kas” ir liaudies daina “Lakštute, paukštute”.

Susirinkę svečiai Danutei aplodismentų tikrai nešykštėjo, o “Stasio Butkaus” kuopa įteikė jai gražią dovaną, o jos mokytojai knygą “Lithiania: the Outpost of Freedom”. Vilniaus Krašto Sąjungos vardu Albertas Misiūnas pasveikino solistę ir įteikė vilniečio muziko Siniūso sukurtų dainų knygą.

Birželio 17 d. vakaras buvo labai tvankus ir audringas, tačiau solistė, trankantis perkūniui, parodė, kad ji tikra menininkė ir turi didelę Dievo dovaną — gražų ir stiprų balsą, kurį nuolat lavina ir siekia meno aukštumų.

Šį kartą š. Danutės Petronienės rečitalis buvo gerai išgarsintas ir svečių susirinko nemažai, tik nesimatė daugelio lietuviškų organizacijų atstovų, kurių renginiuose ji nekartą yra dainavusi.

Jonų pagerbimas

Birželio 26 d. Los Angeles ramovėnai, šauliai ir birutietės suruošė balių Jonams Tautiniuose Namuose.

Programos vedėjas, Vl. Šimoliūnas, pasakęs įžanginę kalbą, pakvietė svečius pietų ir priminė, kad programa bus tęsiama popiet. Pietus paruošė birutietės ir šaulės. Maistas ant stalų buvo planingai ir skoningai išdėstytas taip, kad svečiai galėjo laisvai pasirinkti, kas ką norėjo ir kiek norėjo, ir sočiai papiepti.

padėka tenka pietų ruošėjoms, o ypatinga padėka šaulių kuopos parengimo vadovei — O. Orlovienei už skanius pietus.

Popiet programa buvo vėl vykdoma. Vl. Šimoliūnas supažindino su spaudos reikšme ir su “KARIO” finansiniu stoviu, primindamas, kad “KARYS” negali išsilaikyti be paramos ir aukos, todėl šio baltiaus pajamos yra numatytos skirti “KARIUI” paremti. Jis paragino, kad kas dar nėra užsiprenumeravęs “KARIO”, kad jį įsigytų.

Po to sekė Jonų pagerbimas. Jiems buvo sugiedota ilgiausių metų ir palinkėti daug laimės. Taip pat buvo pagerbti: Vladi, Petrai ir Povilai, nes ir jų vardinės jau čia pat — už kelių dienų bus švenčiamos. Ta proga ir organizacijų pirmininkai tarė sveikinimo žodį. Šaulių kuopos pirmininkas, K. Karuža, apibūdino šio baltiaus reikšmę ir dar kartą palinkėjo vardininkams sėkmės. Kadangi birutininkų pirmininkės p. Dudienės nebuvo, ją atstovavo “Ramovės” skyriaus pirmininkas Vl. Šimoliūnas, primindamas ir paskatindamas abiejų organizacijų vardu, kad šių organizacijų veikla dar daugiau stiprėtų vieningam darbui.

Mening programą atliko: p. Irlkienė ir p. Deveikienė — jos padainavo dvi liaudies dainas. Į jų dainų pertrauką įsiterpė Justinas Apolinaras, “grįžęs iš tėvynės”. Jis apibūdino, ką matė ir patyrė, būdamas tėvynėje. Tą jo gražų, alegorišką pasakojimą publika suprato ir įvertino realiai ir todėl iš publikos jis susilaukė gausių plojimų.

Mening programą atliko: p. Irlkienė ir p. Deveikienė — jos padainavo dvi liaudies dainas. Į jų dainų pertrauką įsiterpė Justinas Apolinaras, “grįžęs iš tėvynės”. Jis apibūdino, ką matė ir patyrė, būdamas tėvynėje. Tą jo gražų, alegorišką pasakojimą publika suprato ir įvertino realiai ir todėl iš publikos jis susilaukė gausių plojimų.

Po pertraukos, tos pačios dainininkės padainavo dar keleta dainų, kurios tikrai buvo liaudies dainos — pritaikytos jaunimo nuotaikai, ūpui ir todėl buvo palydėtos ilgiausiais plojimais. Dainininkėms atkomponavo p. Metrickienė. Baltiaus programai muziką paruošė Vl. Gily.

Vl. Šimoliūnas, užbaigdamas programą, padėjo visiems ir visoms už prisidėjimą prie šio baltiaus parengimo, o svečiams už atsilankymą ir dar priminė, kad nesiskubintų išsiskirstyti, nes Jonų šampanas dar neatkimštas...

Taip maloniai ir draugiškai buvo pagerbti Jonai — Jonės ir išvakarėse — Vladi, Petrai ir Povilai.

Dalyvis

A.A. Gen. JONUI ČERNIUI

mirus, nuoširdžiausia užuojauta mano buvusiai mokytojai, velionio žmonai Veronikai ir sūnui bei jo šeimai.

“Tremties Trimito” Redaktorė

Netekome šaulės M. Bilitavičiūtės

1977 m. birželio 21 d. vos 21 metų amžiaus būdama, mirė šaulė Marija Bilitavičiūtė.

Su velione atsiveikinti susirinko minia žmonių į Rudmino koplyčią Čikagoje. Ji priklausė "Vytauto Didžiojo" šaulių rinkinei, Jūrų skautams ir Vyčių chorui.

Prie jos karsto stovėjo šaulių ir skautų garbės sargybos.

Teis. Algirdas Budreckas, atsiveikindamas "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vardu, tarė:

"Netikėta - nelaukta mirtis daug skaudžiau išgyvenama ne tik giminių, artimųjų, bet ir organizacijų, kurioms velionė priklausė.

Marija Bilitavičiūtė, pačiame gyvenimo žydėjime, buvo nuskinta tragiškos mirties, todėl jos staigi mirtis apgaubė skausmo šydu visus, kas ją pažino.

Marija Bilitavičiūtė dar tik 21 metų, bet jau daug buvo pasidaravusi lietuviškoms organizacijoms ir lietuvybei, o ypač "Vytauto Didžiojo" šaulių rinkinei. Ji buvo darbšti šaulė ir priklausė kvartetui — keturių seserų Bilitavičiūčių, kurios savo gražiais balsais ne kartą mūsų šaulių rinktinę pradžiugindavo.

Marija buvo baigusi Šv. Jurgio parapijinę mokyklą, St. Mary aukštesniąją mokyklą ir universitete studijavo antropologiją.

Jau paprastai taip yra, kad asmenį labiau pradedame įvertinti, kuomet jo netekame.

Velionė, nuo pat jaunų dienų priklausiusi "Vytauto Didžiojo" šaulių rinkinei, buvo ne tik gera šaulė, atsidavusi šaulių idealams, bet ir puoselėtoja lietuviškų dainų, todėl pasilik šaulių tarpe ilgai nepamiršta, tad su visomis geromis ypatybėmis bus mūsų atminime kaip šviesi asmenybė.

Nors mirtis užverčia velionės gyvenimo lapą, bet ta pati mirtis atverčia amžino atminimo knygos lapą, kuris pasiliks mūsų atminime.

Šiandien man yra sunki ir liūdna pareiga amžiams atsiveikinti ir tarti paskutinį Tau sudie, miela sese, šaule Marija.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vadovybė ir nariai reiškia gilią užuojautą prislėgtai šeimai ir artimiesiems ir didžiu skausmu dalijasi kartu su velionės šeima".

Prie velionės karsto jūrų skautės, sesės, pasimeldė.

Atsiveikinimą pravedė "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės pirm. V. Išganaitis.

Šeštadienį, birželio mėn. 25 d. atlaikytos gedulingos pamaldos už velionės sielą Šv. Jurgio parapijos bažnyčioje. Po

"Vytauto Didžiojo" kp. šaulė a.a. Marija Bilitavičiūtė

pamaldų ilgus automobilių vilkstinės buvo palydėta į Šv. Kazimiero Lietuvių kapines amžinam poilsiui.

Algirdas Budreckas

ŽURNALISTO IR VISUOMENĖS VEIKĖJO VLADO MINGĖLOS NETEKUS

Balandžio 29 d. su šiuo pasauliu atsiskyrė šaulys Vladas Mingėla. Pašarvotas buvo Charles R. Step laidotuvių namuose. Gegužės 1 d. buvo surengtas atsiveikinimas. "St. Butkaus" šaulių kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas, atsiveikindamas, pasakė tokią kalbą: "A.A. Tau, mielas brangus šauly Vlada! Netekome mes tavęs šauliai gilaus patrioto, atidavusio savo jėgas raštu ir visuomeninei veikla kovoje su Lietuvos pavergėju imperialistu, rusu komunistu. Buvai nuolatinis "Stasio Butkaus" šaulių kuopos valdyboje, 6 metus LŠST Centro

Valdyboje. Spaudoje įsirikiavai tarpan mūsų šaulių kankinių: Hildos Tautvaišienės, Žagarės būrio šaulės, knygos Tautų kapinynas Sibire autorės, Stefos Rūkienės, Imbrado šaulių būrio moterų vadės, parašiusios Vergijos Kryžkelėje ir Gržimas į Laisvę, šaulės Elenos Juciūtės, išleidusios Pėdos Mirties Zonoje. Minėdamas šias šaules kankines, aš a.a. Vladą jungiu su jomis, jo yra parašyta knyga "Medinis Dievas", kuri ryškiai kalba apie bolševikų terorą pavergtoje Lietuvoje.

Vladas apleido mus, turėdamas dar plačius užmojus tėvynei. Apleido mus Laisvės Kovotojų žūtutinės kovos siaube: Lieknos pušys skilo, beržai virto kryžiais, daug jaunų bernelių į namus negrįžo, negrįžo sesės, žuvo jos kartu. Žuvę Laisvės Kovotojai negrįš, negrįš mūsų mielasis Vladas, bet jų kovos grąžins Lietuvai laisvę. "Stasio Butkaus" kuopos šauliai reiškiamie Tau, sese Lidija, sūnui Šarūnui su šeima, dukrai Liucijai su šeima, seseriai Sinkevičienei ir šeimai, giliausią užuojautą skausme".

Po Vinco Tamošiūno atsiveikinimą tęsė: Alfonsas Žiedas — LŽS-gos Detroito skyriaus vardu, Jurgis Baublys — Detroito Lietuvių Kultūros Klubo vardu, Vytautas Kutkus — Lietuvių Fondo vardu, Jonas Švoba — LŠST Centro Valdybos, LTS-gos Detroito skyriaus ir šeimos vardu, Stasys Šimoliūnas — ramovėnų vardu, Stasys Garliauskas — LB ir Katalikų Susivienijimo 265 kuopos vardu, Marijonas Šnapštys — Radviliškiečių vardu ir Juozas Kinčius — Lietuvių Namų ir Dariaus ir Girėno klubo vardu. Šauliai, ramovėnai ir žurnalistai atsiveikinimo metu stovėjo garbės sargyboje. Vadovaujant šv. Antano parapijos klebonui kun. Kazimierui Simaičiui, sukalbėtas rožinis. Po rožinio sugiedotas Lietuvos himnas.

Gegužės 2 d. C. R. Stepanauskui sukalbėjus maldas, žmona Lidija, atsiveikindama su vyru, įdėjo į jo karstą saują Lietuvos gintarų. Vlado užsitarntus žymenius V. Tamošiūnas perdavė sūnui Šarūnui.

Gedulingas mišias Dievo Apvaizdos bažnyčioje atnašavo: "St. Butkaus" šaulių kuopos kapelionas kun. Alfonsas Babonas, šv. Antano parapijos kleb. kun. Kazimieras Simaitis ir Windsoro šv. Kazimiero parapijos kleb. kun. D. Lengvinas. Mišių metu kun. Alfonsas Babonas pasakė jautrų ir gražų pamokslą. Jis paminėjo medžio reikšmę. Medis žmogų pasitinka, medis žmogų ir išlydi. Mišių metu vargonais grojo ir giedojimui vadovavo muz. Stasys Šližys.

60 automobilių vilkstinės buvo nulydėtas į Šv. Kapo kapines. Kun. Alfonsui

Babonui atkalbėjus maldas, žodį tarė ir atsisveikino rašytojas ir žurnalistas Vytautas Alantas. Savo kalboje jis paminėjo: Vladas mingėla buvo žurnalistas, visuomenininkas ir rašytojas. Žurnalisto darbai baigiasi su jo mirtimi. Gerai, jei po mirties kas nors jo raštus išleidžia. Taip pat kartu baigiasi ir visuomeniniai darbai. Kas kita yra su rašytojo darbais. Jie nesibaigia su mirtimi. Vlado Mingėlos parašyta knyga apie Miluką nesibaigs su jo mirtimi ir ji ilgai, ilgai gyvens.

Iš Lietuvos atvežta žemė bus užpilta ant jo kapo. Žmona Lidija, sūnus Šarūnas, duktė Liucija ir kiti šeimos nariai įbėrė po žiupsnelį iš Lietuvos atvežtos žemės į jo kapą. Sugiedota Marija, Marija. Dengusi jo karstą Lietuvos vėliava Vinco Tamošiūno buvo perduota žmonai Lidijai, prašant ją nuvežti į Lietuvą, kai ji bus laisva ir nepriklausoma. Žmonės, įvertindami Vlado Mingėlos atliktus darbus, gausiai dalyvavo atsisveikinime, aukojo mišioms ir Vasario 16 gimnazijai suaukojo 700 dol.

Vladas Mingėla į šį pasaulį atkeliavo 1905 m. spalio 19 d., jo tėvams gyvenant Sovsko mieste, Ukrainoje. Tėvas dirbo prie geležinkelio Liepojus-Omnu linijoje. Sunkios darbo sąlygos ir ilgos valandos pakirto Vlado tėvui sveikatą ir jis mirė 45 metų amžiaus. Vlado motina Anelė Bugailaitė, likusi našlė su 4 vaikais grįžo į vos atsikuriančią Lietuvą ir apsigyveno Radviliškyje. Vladas įstojo į Radviliškyje atidarytą progimnaziją. Viena motina su 4 vaikais nepajėgė aprūpinti šeimos ir Vladui teko mokslą nutraukti ir rūpintis savim. Gavo darbą ir tarnavo Radviliškio taikos teisėjo įstaigoje. Iš ten perėjo į geležinkelių valdybą ir dirbo įvairiose vietose: Radviliškyje, Kuršėnuose, Pakruojuje, Kazlų rūdoje, Lydavėnuose, Lubiškyje ir kitur. Vėliau iš ten perėjo į Radviliškio miesto valdybą. Neilgai trukus po tėvo mirties vargų ir bėdų iškankinta, mirė jo motina ir liko 4 vaikai našlaičiai. Seseris pasiėmė giminės, brolis Petras tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Vladas likęs vienas nesmagiai jautėsi. Sievarto prispaustas iškeliavo į pasaulį — Prancūziją, su kitais darbininkais laimės ieškoti.

Vietoje laimės pakliuvo į dar didesnę nelaimę. Pakliuvo į geležies rūdos kasyklas. Sunkus neįprastas fizinis darbas kasyklose jį nekaip nuteikė ir Vladas kiekvieną minutę krintosi dėl šios padarytos klaidos.

Kad apsaugojus kitus jaunuolius nuo tokio neapgalvoto žygio ir kad kiti nepasektų jo pėdomis, Vladas savo išgyvenimus rašė į lietuviškus laikraščius:

A.A. Vladas Mingėla

Rytą, Šiaulietį, Šaulių Naujienas. Reportažai buvo labai įdomūs ir nuoširdūs. Jis juose aiškiai ir suprantamai išdėstė kaip žiaurus ir beprasmis yra emigranto gyvenimas. Studento Petro Radzevičiaus dėka, Vladui pasisekė iš tų kasyklų pasprukti ir vėl pasiekti savo mylimą ir brangų kraštą Lietuvą. Vladas grįžo Lietuvon 1925 metais ir ateinančiais metais buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas Ryšių batalionan Šančiuose. Kariuomenėje Vladui prasidėjo naujas gyvenimas. Daug vargo ir sunkumo matęs Vladas, Lietuvos kariuomenėje labai gerai jautėsi ir labai gerai ir drausmingai jam pavestas pareigas atlikdavo. Baigęs naujokų apmokymą ir pramokęs Ryšių Batalione telegrafo-telefono specialybės, buvo perkeltas į Karo Technikos štabą ir paskirtas raštininku. Dirbdamas štabe išlaikė raštininko-nerikiuotės puskarininkui laipsniui įgyti egzaminus ir greitu laiku buvo pakeltas į jaun. pusk. laipsnį. Karo Technikos štabo adjutantas kpt. J. Mėlyns, įvertindamas Vlado Mingėlos darbus, paskyrė jį štabo bibliotekininku. Vladas Mingėla baigęs aktyviąją karo tarnybą, liko tose pačiose pareigose civiliu tarnautoju ir toliau dirbo jo mėgstamą darbą. Jis dirbo, skaitė, ir mokė-

si. Vakaris lankė I Pavasarininkų ir vėliau L.M.P.S-gos gimnazijas ir prie Švietimo Ministerijos įsigijo brandos atestatą.

1936 metais baigė Švietimo Ministerijos bibliotekos vedėjams suruoštus kursus ir buvo paskirtas tos bibliotekos vedėju. Vladas studijavo Vytauto Didžiojo universitete ekonomiją ir vėliau Socialiniame ir Politiniame Institute — administraciją.

Užėjęs II Pasaulinis karas Vladui šių studijų užbaigti neleido. Dirbdamas bibliotekoje, daug skaitė ir rašė Karyje, Mūsų Žinyne, Trimite, Naujoje Romuvoje, Skautų Aide, Geležinkelininke, XX Amžiuje, Lietuvos Aide ir kituose laikraščiuose. Rašė ten korespondencijas ir įvairiomis temomis straipsnius. II Pasaulinio karo metu Vladas Mingėla, kaip ir visi kiti, pasitraukė iš Lietuvos ir gyveno Vokietijoje, įvairiose vietose: Nuernberge ir Ansbacher. Ir Vokietijoje gyvendamas, Vladas nesėdėjo rankas sudėjęs. Platino spaudą ir knygas. Redagavo stovyklos laikraštėlį "Tremtinių Balsas" ir "Žinių Biuletenis".

1947 metais Vladas Mingėla su šeima paliko Vokietiją ir atvyko į Ameriką. Jis ir čia rašė Karyje, Drauge, Naujienose, Dirvoje, Lietuvių Dienose, Gar-

— Amerikiečiai pagamino naują tolimo našumo raketą X(MX), kuri savo turimomis savybėmis prašoka iki šiol žinomas, strateginiams tikslams naudojamas tarpkontinentines raketas. Nauja raketa pilnoj sudėtyj sveria 90 tonų (virš dviejų kartų daugiau už turimas Minuteman III). Raketa gali būti laidoma iš lėktuvų, arba nuo žemės kilnojamų stočių, kad būtų apsaugota nuo rusų puolimo ir sunaikinimo. Ši nauja raketa yra daug taiklesnė ir turi visas apsaugojimo priemones nuo žinomų priešraketinių ginklų ar priemonių.

Turima žinių, kad rusai gamina elektroninius įrengimus apsaugai prieš strateginius bombonešius, todėl MX raketa bus naudojama bombonešių pakaitalui.

— Čekai įvedė ginklaviman 122 mm raketsvaidį — rusų BM 21 su 40 laidymo vamzdžių, pritaikytą ant Tatra 813, aštuonių ratų važiuoklės. Greitošauda — trys raketos per sekundę. Gali laidyti ir pavienes raketas. Visų raketsvaidžio vamzdžių užtaisymas trunka

se, Tėviškės Žiburiuose, Europos Lietuvoje ir kitur. Vienas iš didesnių jo kūrinijų, tai kunigo Antano Miluko monografijos paruošimas ir išleidimas. Darbas buvo kruppštus ir sunkus. Jos paruošimui ir išleidimui Vladas paaukojo daug laiko. Ši knyga pasklido po visą pasaulį ir pasiekė net Lietuvos sostinę Vilnių.

Vladas Mingėla buvo ne tik žurnalistas, rašytojas, bet ir visuomenininkas. Jis buvo L.Ž.S-gos vicepirmininkas, LŠST Centro Valdybos spaudos ir informacijos vadovas, LRKSA C.V. Švietimo komisijos sekretorius ir dirbo valdybos nariu ir kitose organizacijose. Paskutiniuoju laiku buvo LŠST "Stasio Butkaus" kuopos vicepirmininkas, LŽS-gos Detroito skyriaus sekretorius, Lietuvos Fondo Vajaus Komiteto narys. Priklausė beveik visoms lietuvių organizacijoms ir ten ėjė vienokias ar kitokias pareigas.

A. Grinius

dvi minutes; tarnyba — 4 kovotojai. Tolinaša — 400 km.

— Amerikiečiai pėstininkų šautuvams pritaikė palyginamai pigų Laser taktinį, kuris, paleidus pratybų šūvį, išleidžia spindulį nueinantį į galimo klydimo vietą. Tuo būdu apmokomas kovotojas, be eikvojimo šaudmenų ir bet kurioje vietoje gali pratintis kautynių šaudymo. Tai yra taip pat labai patogi priemonė patikrinti šaudymo taiklumą manevruose.

— NATO ginklaviman numatoma įvesti amerikiečių gamybos 25 mm dvivamzdį pabūklą prieš žemai skrendančius lėktuvus. Pabūklas pritaikytas ant važiuoklės, su radaru, infra-raudonais spinduliais, Laserio ir elektroniniais skaičiavimo aparatais. Radaru pagavus taikinį, sekundės bėgyje patiekiami visi reikalingi balistiniai duomenys ir pabūklas nukreipiamas link taikinio automatiškai, tuo metu taikiny gali būti ir nematomas.

— 1976 m. spalio 14 d. "London Evening News" tilpo rusų žurnalisto Victor Louis straipsnis, kuriame pareiškama, esą rusų kantrybė yra išsekus dėl kiniečių bekompromisinės laikyenos ir jei nauja Hua Kuo-Feeng politika jų atžvilgiu nepasikeis, Maskva bus priversta imtis drastiškų priemonių. Yra žinoma, kad rusų-kiniečių pasienis, jau ilgas laikas yra didelėj karinėj įtampoje, ten laikant palyginamai dideles ginkluotas jėgas, kas žymiai atsiliepia į rusų ekonomiką. Ši grėsmė kiniečiams yra naudinga. Kiniečių vadai skelbia, kad rusai puldami kiniečius panaudos atominės bombas, todėl didesniuose Kinijos miestuose kasami didelės talpos tuneliai, giliai po žeme, žmonių apsaugai prieš radiaciją ir sprogusių bombų kaitrą. Be to, bendra kraštui grėsmė jungia pačius kiniečius.

1976 m. gruodžio mėn. Kissingeris pareiškė, kad Amerikos vyriausybė neprileistų bet kokio rusų užpuolimo ant Kinijos, nes šiuo metu pasaulinės pusiausvyros atramos taškas yra Kinija.

Todėl amerikiečiai ir numato parduoti Kinijai didesnius kiekius modernių ginklų ir nežiūrint, kad kiniečių sprogdimamų vandenilio bombų radiacija ir pasiekia Amerikos žemyną, amerikiečiai dėl to nieko nesako.

Tas pats rusų korespondentas Victor Louis, nežinomom misijom, lankėsi Izraelyje ir kalbėjosi su Golda Mayer, lankėsi Australijoje, Pietų Amerikoje, Meksikoje ir Amerikoje, kur kalbėjosi su atsakingais vyriausybės asmenim.

— Amerikiečiai pardavė Izraeliui taktinių raketų "Lance", kurias turi ir NATO valstybės — belgai, olandai, anglai, vokiečiai. "Lance" neša 1000 kg. sprogmenų.

— S.m. vasario 24 d. japonai išleido žemės orbiton satelitą, kuris skrieja iš vakarų į rytus greičiu atitinkamu žemės sukimosi greičiui taip, kad satelitas atitinkamam aukštyje, visą laiką laikosi virš tos pačios žemės vietos — Japonijos. Satelitas skirtas sekimo tikslams.

— DARPA (Defense Advances Research Projects Agency) skelbia, atradusi naujas galimybes Laserį pritaikyti ginklavimui. DARPA direktorius G. Heilmeier pareiškė, kad šis naujas pritaikymas gali būti panaudotas nuo žemės, arba iš lėktuvų ar satelitų prieš žemės ir oro taikinius. Amerikiečių satelitai būsią apginkluoti tokiais įrengimais tiesioginei apsaugai prieš satelitus — naikintojus.

— Kautynių lėktuvams padidinus greitį ir paslankumą ore, atsirado reikalus sustiprinti jų ugnį. Įrengti Gatlingo tipo kulkosvaidžiai su 6,000 šūvių per minutę greitošauda. Dėl tokio didelio ir greito šaudmenų sunaudojimo buvo sunkumų talpinti šovinius prie ginklų sandėliuose. Amerikiečiai savo šešiavamzdžiams 20 mm Gatlingo kulkosvaidžiams, pritaikė pagerintus šaudmenų sandėlius ir padidino kulkosvaidžio greitošaudą iki 7,200 šūvių per minutę. Tokiu būdu per labai trumpą laiką iššaukamas didelio tankumo ugnies pluoštas, nes dažniausiai taikinio patogi padėtis trunka vos tik sekundę. Priedui, pailgino sviedinių skeltuvų kelią, kad sviedinys atsidūręs prie taikinio nesusprogtų nepramušęs taikinio kiaučio. Pats sviedinys pakeistas geometriniai, tuo būdu padidintas ir pradžios greitis ir padidintas sprogstamos medžiagos užtaiso galimumas.

— Amerikiečių ginkluotoms jėgoms paskelbtas rašinio konkursas, tema: "Mano atsakomybė krašto nepriklausomybės išlaikyme". Rašiny apribotas 500 žodžių. Rašiniai premijavimui turi būti pasiųsti komisijai iki 1977 m. lapkričio mėn.

(Tęsa iš 6 Nr.)

Ir taip pirmasis lietuvis laktūnas — mokinys Vytautas Rauba amžinai suglaudė savo sparnus. Žuvimo metu jis tebuvo tik 20 metų amžiaus. Jį taip pat priglaudė Kauno kapinių žemė. Su juo skridęs žvalgas ltn. Viktoras Firontas išliko gyvas.

Atlikę poros savaičių rikiuotės pratimus Karo mokykloje, 1919.12.18 karo aviacijos mokyklos I laidą baigė net 34 karininkai: Gustaitis Antanas, Rauba Vytautas, Kumpis Juozas, Šakmanas Tadas, Brazdžiūnas Povilas, Grauzinis Kazys, Kanauka Kostas, Zauka Jonas, Babilius Antanas, Šidlauskas Romas, Virbickas Leonas, Jablonskis Vytautas, Pranckevičius Juozas, Firontas Viktoras, Vasneviskis Aleksas, Stašaitis Antanas, Dobkevičius Jurgis, Elisonas Vilius, Stanaitis Simas, Sidaravičius Bronius, Švitris Vincas, Peseckas Leonardas, Ruseckas Vincas, Šenbergas Vsevolodas, Tumas Stasys, Brazdžionis Kazys, Sereika Tomas, Sabas Severinas, Šabanavičius Juozas, Šalkauskas Julius, Bezumavičius Henrikas, Vaičekauskas Mikas, Sliužinskas Leonas ir Lišauskas Vladas.

Antroji laida dėl karo vadovybės nepritarimo nebuvo sudaryta, ir pati mokykla buvo likviduota.

Vos per dvidešimtį metų persirėjęs autorius, šalia tiesioginių pareigų, buvo paskirtas dar ir specialistų komandos vadu. Šią komandą sudarė įvairių tautybių mobilizuoti specialistai, daugumas tik pasisavinę įvairius kareivių laipsnius.

1920 m. vasario 23 - 24 Kaune, A. Panemunėj, sukilo vienas karinis dalinys. Prie šio sukilimo prisidėjo ir specialistų komanda, išstatydamą aviacijos rajone ginkluotas sargybas ir areštuodama į darbą atvykusius karininkus. Sumigus saugojusiem kareiviams, autoriui pavyko surinkti jų šautuvus ir pačiam pabėgti. Maištininkų kulkosvaidžiu apšaudžius Kauno senamiestį, Metropolio viešbuty

gyvenę alijantų kariniai atstovai vyko į Aleksotą ištirti, kas ten vyksta. Jų tarpe buvę JAV ltn. Samuelis Harris, bekopiant per krūmus į Aleksoto tiltą, buvo nukautas. Netrukus į Aleksotą atvažiavo du šarvuočiai ir kuklosvaidžių ugnimi išvalė krūmuose ir rajone pasislėpusius maištininkus. Čia, bebėgdamas per krūmus nuo šarvuočių, sprogas jo turėtom granatom, žuvo ir maištininkų vadas viršila Gecevičius. Maištas buvo numalšintas, o apie 20 aviacijos karių teisme turėjo atsakyti už savo veiksmus.

Prasidėjus karo veiksmam su Lenkija, mūsų jauna karo aviacija turėjo talkinti kariuomenei, atliekant žvalgomuosius ir kautynių uždavinius. Patekus Lietuvos šarvuotam traukiniui Gediminui į lenkų rankas, jo ieškoti ir sunaikinti 1920.10.4 į Varėną buvo pasiūti 5 lėktuvai. Vykdam šį uždavinį, ltn. Kumpis buvo sunkiai sužeistas ir, patekęs į nelaisvę, mirė, o ltn. Pranckevičius pateko į nelaisvę.

Beieškodami kito lenkų šarvuoto traukinio Lentvario - Pabradsės ruože, ltn. Jablonskis su ltn. Šabanavičium, užsidegus lėktuvo motorui, turėjo nusileisti lenkų užimtoje srityje, bet sugebėjo pabėgti pas savuosius, nors ir turėjo sunaikinti lėktuvą.

Reikia atsiminti, kad to meto lėktuvai neturėjo įrengimų bombom mėtyti — tai turėjo atlikti žvalgas rankom. Bet ir taip veikiant, Varėnos gelež. stoty ltn. Jablonskiui skrendant kartu su autorium, autoriui pavyko pataikyti į garvežį ir jį susprogdinti. Ne visi to meto vyresnieji laktūnai sąžiningai atlikdavo savo pareigas, bet jie buvo išaiškinti ir paleisti iš aviacijos.

Autorius moka vaizdžiai pasakoti ir sukuria gyvų vaizdų apie linksmus ir liūdnius aviatorių gyvenimo momentus. Štai, lenkų lėktuvam puolant Kauno aerodromą, ltn. Dobkevičius pakyla su greituoju Fokeriu jų pasitikti, bet niekaip negali išvystyti greičio ir pasivyti lenkų lėktuvų. Tik nusileidus paaiškėjo, kad, Fokeriui bekylant, buvo įskelta propelerio mentis, ir ore atskala nukrito. Sužalotas propeleris neleido lėktuvui pasiekti reikiamo greičio. Arba — kaip švenčiant aviacijos metinę šventę, dalis įsilinksminusių aviacijos karininkų patraukia į Kauną, šūkaudami: "Vyrai, moterys, vaikai! Slėpkitės! Eina aviacija!", patenka į komendantūros patrulio rankas ir į daboklę... Net ir į įvairias lėktuvų avarijas autorius pažiūri daugiau iš juokingosios pusės, nors dažnai ir čia tokios avarijos pasibaigdavo gerokais lėktuvų aplamdymais ir laktūnų sužalojimais. Pav., 1923.II.16, šventės metu, į orą pakilo 5 lėktuvai, bet per arti skrisdami ltn. Pesecko ir ltn. Mikėno valdomi lėk-

tuvai užkliudę vienas antrą ir buvo sunkiai sužaloti, tačiau abu lėktuvai sugebėjo laimingai nusileisti. Ir ne be reikalo tuometinis aviacijos viršininkas gen. Kraucevičius liepęs jiems nueiti į Kamelityų bažnyčią ir pastatyti ant altoriaus po žvakę... Arba vėl šiurpūs autoriaus išgyvenimai, vykdam aukštąjį pilotažą su lietuvių amerikiečių padovanotu Martinside F-4 lėktuvu, ar pasveikinant į Lietuvos teritorinius vandenis pirmą kartą atplaukusį anglų karo laivą 1924 m., ar aviacijos v-kui gen. Kraucevičiui bandant autoriaus sukombinuotą ir paruoštą skristi "savo" lėktuvą.

Daugelis nustebs išgirdę, kad 1930 m. Lietuvos karo aviacijoj lankėsi ir JAV pagarsėjęs karo laktūnas ats. kpt. James Doolittle, demonstruodamas naujus Curtis Wright lėktuvus. Tuo metu amerikiečiai nebuvo linkę svetimų kalbų mokytis, o ir mes patys nedaug teturėjome žmonių, mokančių angliškai. Apgyvendinti p. Petrulių dvare, jie negalėjo susikalbėti, o šeiminkams atrodė, kad jie ko nors įsiseidė. O jie paprasčiausiai tenorėjo tik "scotch ir chicken".

Nepriklausomybės karam pasibaigus, buvo susirūpinta aviacijos karininkų tobulinimu. Tam reikalui buvo įsteigta prie mokomosios eskadrilės specialūs kursai, gyvavę nuo 1921 iki 1926 m., kai jie buvo įjungti į Aukštuosius karininkų D.L.K. Vytauto kursus.

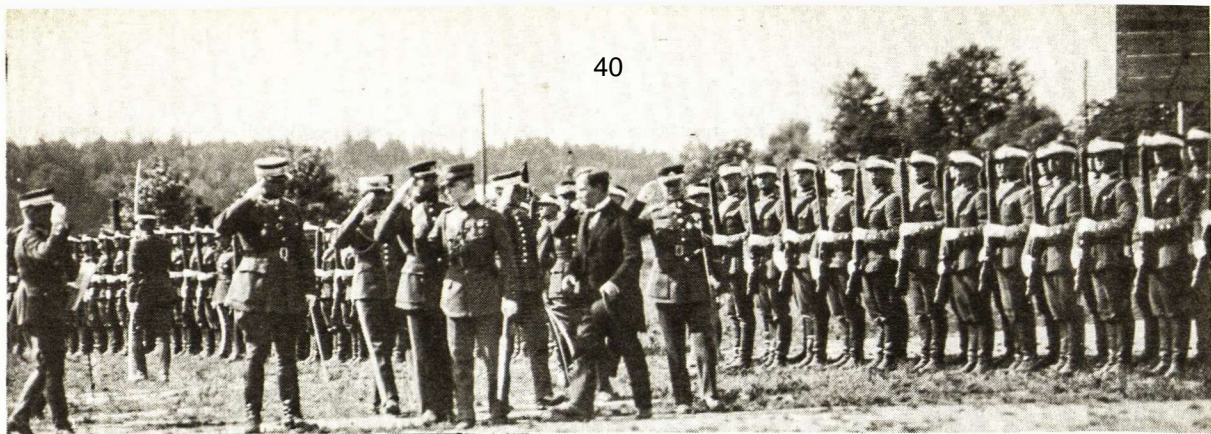
Lietuvos karo aviacijos lėktuvų ženklai buvo kaitaliojami: iš pradžių buvo trišpalvis keturkampis su Vyčiu viduryje, vėliau — tamsiai raudonas skydas baltam dugne su Vyčio kryžium vidury, o dar vėliau — baltas Vyčio kryžius juoduose rėmuose.

Pirmoji aviacijos šventė buvo suruošta 1920 m. Tada joj buvo 58 lėktuvai. Tais pat metais jos vardas iš oro laivyno buvo pakeistas į aviaciją.

Aukštąjį pilotažą pirmieji baigė šie laktūnai: Dobkevičius, Šenbergas, Stašaitis, Gustaitis, Kraucevičius ir Peseckas. Jiems pirmiesiems ir buvo suteiktas karo laktūno vardas. 1925 m. Lietuvos aviacija išaugo į 4 eskadriles. 1927 m. gen. ltn. Kraucevičiui pasitraukus, aviacijos v-ku buvo paskirtas gen. št. plk. ltn. Pundzevičius.

1929 m., minint aviacijos dešimtmetį, buvo demonstruotas plk. A. Gustaičio konstrukcijos lėktuvas Anbo II.

Paskutinis kariūnų išsirikavimas 1927.IX.7. Prezidentas A. Smetona, pasveikinęs išsirikavusius, eina su palyda tribūnon.

LIETUVOS KARO MOKYKLOS IX LAIDOS 50 METŲ SUKAKTĮ MININT

O. ŽADVYDAS

Kandidatai į IX laidą atvyko Karo mokyklon 1924 m. spalio 1 d. Po egzaminų ir sveikatos tikrinimo, priimtieji (įsakymu Karo mokyklai Nr. 286, par. 4) nuo spalio 5 d. buvo priskirti prie 2-os kuopos.

Šios laidos vidaus gyvenimas plačiau buvo aprašytas "Karyje", 1968 m. Nr. 1,2, minint laidos 40 metų sukaktį.

Užbaigus trejų metų kursą ir išlaikius baigiamuosius egzaminus, 1927 m. rugsėjo 7 d. (įsak. Kariuomenei Nr. 110, par. 1,2) 56 kariūnai buvo pakelti į leitenanto laipsnį.

Ankstyesnių, o vėliau ir vėlesnių laidų karininkams baigiant, iškilmingai įteikdavo kardus. Nežinau kieno sumanymu ir įsakymu IX laidai įvedė naujovę. Kavaleristam ir artileristam prezidentas įteik kardus, tačiau kitų ginklų rūšių karininkam — špagas. Špagos abiejose geležtės pusėse buvo padaryta meniška graviūra. Vienoj pusėj pažymėti Lietuvos kariuomenės svarbieji kovų laimėjimai senovėje, antroj — nepriklausomybės laikų pergalės.

Išleidžiamiesiems karininkams išduodavo nuosavybėn numeruotus Karo mokyklos baigimo ženklus. Kardai bei špagos, nors prezidento įteikta kaip dovana, buvo valdiškas turtas. Vis tik šis suvenyras buvo reikšmingas, primenąs prezidento tartus žodžius: "Be reikalo nepakelk! Be

garbės nenuleisk!"

Su šia nelemta špaga atsiskyriau — be garbės ją nuleidau. Vieną dieną tankų kuopos sandėlininkas psk. Mikėnas užėjo mano kambarin, nešinas kardą ir atraportavo:

— Tamsta leitenante, kuopos vado įsakymu atėjau pakeisti durklą į kardą. Atidaviau.

Kariuomenės vadovybės parėdymu špagos buvo pakeistos kardais.

ŽVILGSNIS Į PUSŠIMTĮ METŲ

Šiais metais minime IX laidos auksinį jubiliejų. Tačiau mūsų, kaip ginklo draugų, daugumos pažintis siekia 53 metus, kai pirmą kartą susitikom Aukštojoj Panemunėj. Per trejus metus pažinom kietą spartakinį eilinio kario gyvenimą. Gerai pasiruošę pareigom, išsiskirtėme po kariuomenės dalis. Deja, savo profesijoj neilgai dirbom, — vos tik 13 metų.

Per šį laikotarpį lietuvių tauta bei vyriausybė išgyveno keleta smūgių, kurie tiesioginiai palietė ir kariuomenę. Neišvengėm jų ir mes. Bet patys žiauriausi, Golgotos metai, buvo 1940-ji. Valstybė neteko nepriklausomybės, tauta — laisvės, o kariuomenė buvo likviduota raudonojo okupanto. Prasidėjo sunkios mūsų tautos dienos, kurios pareikalavo daug aukų gyvybėmis ir nežinia

kuomet baigsis šis sovietinis genocidas.

Jei rugsėjo 7 d. gyvieji bendralaidžiai susirinktumėm įprastam kariūniškam vakariniam patikrinimui, sektų šiurpus raportas: dalyvautų tik devyni. O kur gi, kiti 47? Atsakyma būtų: žuvo, rusų išvežti, mirė, likimas nežinomas.

Žymiai mūsų gretos praretėjo. Net minėjimo išvakarėj kapai paviliojo dar vieną auką. Sukakties minėjimo reikalu parašiau laišką ginklo draugui Petriui Vedeikai. Jis atsakė balandžio 28 d. ir pažymėjo: "Deja, mano sveikata bloga ir aš negaliu niekur vykti ir dalyvauti" . . . Maniau, kad jo sveikata tik laikinai sušlubavo. Apsirikau. "Draugo" dienrašty perskaičiau liūdną pranešimą: A.A. Petras Vedeika, gegužės 23 d. New Port Richey, Fla., staigiai mirė . . ."

Petras Vedeika, iš laisvame pasauly buvusių septynių aviatorių, paskutinis suglaudė sparnus. Reikia pripažinti, kad tai buvo sveikiausi vyrai, tinką aviacijos tarnybai. Sve-tima žemė amžiams priglaudė šiuos padangių arus: S. Baipšį, A. Barzdį, A. Jurkūną, P. Kavaliauską, S. Mockūną, J. Vaičių ir dabar — P. Vedeiką.

Šia proga, gyviem Karo mokyklos buvusiems vadams ir lektoriams, ieškiu padėką už rūpestingą moky-

mą ir auklėjimą. Linkiu sveikatos ir ilgų, ilgų saulėtų metų! Žuvusieji ir mirę draugai, visad liks mūsų širdyse. Jie atliko savo pareigą Lietuvai. Garbė jiems!

Ar sulauksim deimantinės sukatiės? — Qui vivra, verra! (kas gyvens, pamatys).

KARO MOKYKLOS IX LAIDOS KARININKŲ SĄRAŠAS:

1. Adomavičius Vladas — rusų išvežtas.
2. Anučauskas Tadas — miręs.
3. Babilauskas Vacys — miręs.
4. Baipšys Stasys — miręs.
5. Balandis Juozas — rusų išvežtas.
6. Balčiūnas Mečys — likimas nežinomas.
7. Barzdys Alfonsas — miręs.
8. Brazauskas Balys — likimas nežinomas.
9. Braziukaitis Karolis — miręs.
10. Bulvičius Vytautas — rusų išvežtas.
11. Dulkė Fabijonas — likimas nežinomas.
12. Eibavičius Jonas.
13. Garalis Stasys — rusų išvežtas.
14. Gavelis Leonas — rusų išvežtas.
15. Ivašauskas Juozas.
16. Jatulis Izidorius — miręs.

17. Janušonis Matas — likimas nežinomas.

18. Jonavičius Juozas — likimas nežinomas.

19. Juodžbalis Kazys.

20. Jurkūnas Alfonsas — miręs.

21. Kavaliauskas Petras — miręs.

22. Kazilionis Pranas — miręs.

23. Kazlauskas Alfonsas — žuvo eidamas tarnybos pareigas.

24. Klasčius Stepas — miręs.

25. Kondratas Jonas — rusų išvežtas.

26. Kontromavičius Leonardas — rusų išvežtas.

Kurkietis Izidorius — mirė 1945 III.30 greitąja džiova, vos išsilaisvinęs iš kaceto, Bayreuth, Vokietijoje.

28. Liaudinskas Jokūbas — rusų išvežtas žuvo 1942.I.20 Sverdlovsko srity (buv. Tobolsko gub.), lagery Nr. 47.

29. Losevičius Juozas — likimas nežinomas.

30. Milaševičius Aleksandras — žuvo 1945.II.14-15 per bombardavimus Drezdene, Vokietijoje.

31. Milius Vincas — rusų išvežtas.

32. Mockūnas Simas — miręs.

33. Nakrošis Povilas — žuvo 1936. V.20 Kaune, lėktuvo avarijoje.

34. Narbutas Balys.

35. Narmontas Silvestras — miręs.

36. Petrauskas Eugenijus.

37. Počebutas Edvardas — žuvo 1944.V.13-14 naktį Mūro-Ašmenoj, kautynėse prieš lenkų partizanus.

38. Počebutas Pranas — žuvo 1944. X.7 Sedoj, kautynėse prieš bolševikus.

39. Pucevičius Ididorius — žuvo 1945.VIII.26 naktį, Šeduvos apylunkėj, nuo "istrebitelių" pasalos. Jis slapyvardžiu Radvila vadovavo Žaliosios rinktinės partizanams.

40. Ralys Jonas — likimas nežinomas.

41. Ramanauskas Antanas.

42. Stankevičius Adomas — likimas nežinomas.

43. Stankevičius Antanas.

44. Skruodys Jonas — miręs.

45. Šernas Juozas — miręs.

46. Šliavas Zigmas — rusų išvežtas, mirė

47. Švilpa Antanas.

48. Tervydis Antanas — rusų išvežtas.

49. Tumas Pranas — miręs.

50. Vaičius Juozas — miręs.

51. Varanavičius Vytautas — likimas nežinomas.

52. Valentukavičius Jonas — miręs.

53. Vedeika Petras — miręs.

54. Venčkauskas Vincas — rusų išvežtas, mirė.

55. Vezbergas Anicetas — likimas nežinomas.

56. Žadvydas Osvaldas.

Vykdami į šaudyklą (1926.VI.15), kariūnai kečiasi per Jiesios upę

NAUJOJI LKVS "RAMOVĖ" CENTRO VALDYBA

LKVS "Ramovė" skyrių atstovų suvažiavime, įvykusiame Čikagoje, 1977 m. gegužės 28-29 d.d. buvo išrinkta nauja *Centro Valdyba*, kurią sudaro klevelandiškiai ramovėnai: Antanas Jonaitis — pirmininkas, dr. Viktoras Stankus — vicepirmininkas tarporganizaciniams reikalams, Pranas Karalius — vicepirm. kultūriniam reikalams, Jurgis Malskis — sekretorius, Stasys Astrauskas — išdininkas, Vladas Knistautas — narys spaudai ir informacijoms ir Julius Kazėnas — meno vadovas.

Į Naująją *Kontrolės Komisiją* išrinkti detroitiečiai: A. Grinius, J. Šėpetys ir J. Šimoliūnas. Kandidatais — J. Lesčinskas ir R. Mačionis.

Į *Garbės Teismą* išrinkti newyorkiečiai: Z. Raulinaitis, J. Liaukus ir Eug. Noakas. Kandidatais — J. Rūtenis ir J. Klivečka.

LIETUVIŲ KARIŲ DAINOS

Lietuvis karys mėgo dainas. Lydėdavo jį daina žygiuose, linksminavo ir ramindavo poilsio valandose, džiugindavo visus skambios karių sutartinės laisvosios Lietuvos kareivinėse. Žvalūs, drausmingi kariai, žygiuodami miestų gatvėmis, skambia daina žavėdavo jaunus ir senus. Karo žygių dainos keldavo ryžto ir kovos dvasią ne tik karių širdyse, bet ir visoje už laisvę kovojančioje tautoje.

Karių dainos yra mums brangus palikimas, ir būtų didelis ir nepataisomas nuostolis, jei jas užmirštume. Lietuvos kario ir jo žygių atminimas būtų daug skurdesnis be jo dainuotų karo dainų.

Yra džiugu, nors ir retomis pro-

Naujoji Centro Valdyba. Stovi iš kairės: A. Jonaitis, dr. V. Stankus ir J. Kazėnas. Sėdi iš kairės į dešinę: Pr. Karalius, J. Malskis, Vl. Knistautas ir S. Astrauskas

gomis, gridėti mūsų choras ar solistus dainuojant lietuvių kario dainas. Deja, tokių progų vis rečiau ir rečiau pasitaiko. Tad yra nuoširdžiai sveikintinas prieš ketveris metus įsikūręs Clevelando Ramovėnų choras, kurio žymi repertuaro dalis skirta kariškoms dainoms. Neseniai tas choras įdainavo ir LKVS Ramovės Clevelando skyriaus valdyba išleido pirmąją choro dainų plokštelę „KUR DANGUS UGNIM LIEPSNOJA“ Šioje plokštelėje yra įdainuotos šios kariškos dainos:

Ramovėnų maršas — E. Gailevičiaus

Ei, jaunyste — Br. Budriūno

Karo žygio daina — J. Strolios

Žygis į Vilnių — K. V. Banaičio

Ei, Lietuvos kareivėliai — St. Šimkaus

Jau pravertos dvaro stonios — St. Grauzinio

Gaudžia trimitai — M. Petrausko

Nurimk, sesut — Vl. Jakubėno

Naktis prieš žygį — iš operos „Demonas“, A. Rubinšteino

Kareivių maršas — iš operos „Faustas“, Ch. Gounod
Artojų maršas — St. Rinkevičiaus.
Yra dar viena graudi partizanų daina „Aras“.

Įvairioms progoms, sudarant žodžio ir dainos pynes (montažus) labai tiks St. Sodeikos kompozicija, Bern. Brazdžionio žodžiai „Šiaurės pašvaistė“. Choro vadovas muz. J. Kazėnas parašė muziką garsiajai vysk. A. Baranausko „Netaip staugia platus plentas“. Jautria romantika skamba Br. Budriūno „Tėviškėlė“ ir linksmoji liaudies daina „Subatos vakarėlį“, B. Dvariono „Žvaigždutė“.

Jaunatviškai suskamba studentų dainos iš S. Romberg operetės „Studentas Princas“. Skambiu bosu solo su choro palyda Jul. Kazėnas atlieka kunigų ariją iš W. A. Mozarto operos „Užburtoji fleita“.

Clevelando Ramovėnų Choras turi 24 dainininkus. Žymi jų dalis — prityrę, jau kituose choruose eilę metų dainavę dainininkai. Balsai skam-

būs ir tvirti. Kur reikia — jaunatviškos dvasios nestinga. Choro vadovas buv. Vilniaus operos solistas Jul. Kazėnas. Akompaniatorė pianistė Gen. Karsokienė. Choro pirmininkas Al. Liutkus.

Šia proga tenka padėkoti Clevelando ramovėnams už triūsą ir pastangas populiarinant mūsų karių dainas. Jų įdainuota plokštelė yra gražus ir prasmingas įnašas palaikant mūsų visuomenėje lietuvių kario ir jo žygių atminimą.

Belieka palinkėti, kad visi LKVS Ramovės skyriai prisidėtų prie sėkmingo plokštelės išplatavimo mūsų visuomenėje. Taip pat yra vilties, kad ramovėnų choras, kuris savo repertuare šiuo metu turi pusšimtį įvairių dainų ir giesmių, išleis dar daugiau plokštelių.

P.S. Plokštelės daina — \$5.00. Platinėjams duodama 20% nuolaida. Užsakyti plokšteles šiuo adresu:

A. Jonaitis

1223 E. 175 St.

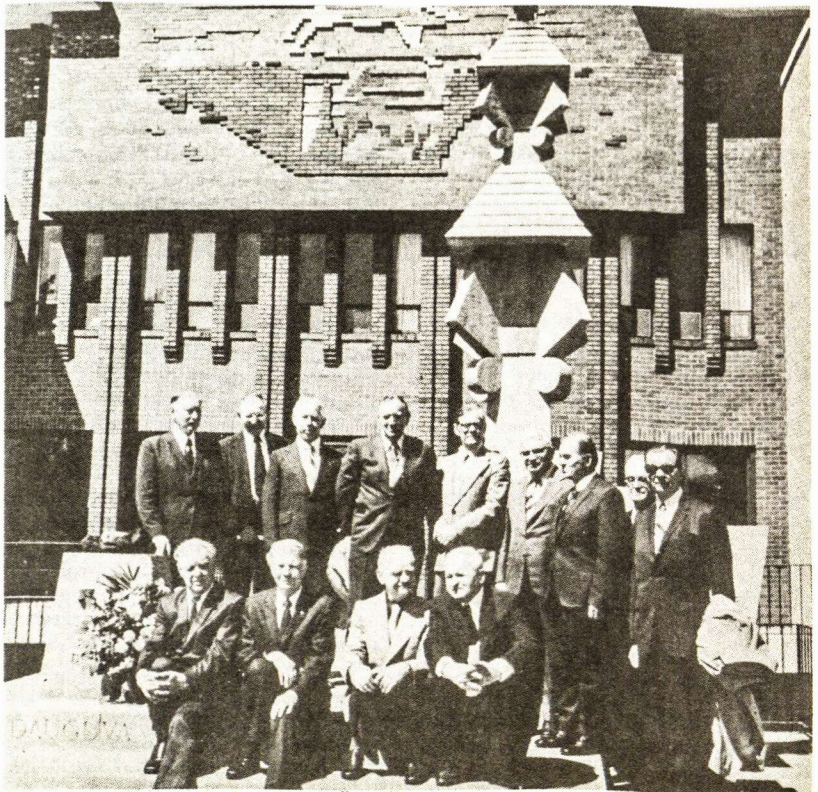
Cleveland, Ohio 44119

PAMINĖTAS A.A. KPT. PRANO GUDYNO TRAGIŠKAS ŽUVIMAS

Prieš 48 metus, t.y., 1929 m. gegužės 6 d., Kaune, miesto sode, prie teatro rūmų, nuo Lietuvos priešų rankų, žuvo Lietuvos ministerio pirmininko ir užsienių reikalų ministerio prof. Aug. Voldemaro adjutantas a.a. kpt. Pr. Gudynas. Ten pat ir tuo pat metu buvo sužeisti: kpt. L. Virbickas, Voldemaro sūnėnas ir pripuolamai tenėjusi p-lė Juodakytė. Prof. A. Voldemaras liko gyvas ir nesužeistas, o jo žmonai kulka perėjo per rūbus, netoli širdies, tačiau nesužeidė. Pasinaudojus sukelta žmonių tarpe panika, pasikėsintojams pavyko pabėgti, nors vėliau, vienas iš jų buvo suimtas ir nuteistas mirties bausme, o kiti pabėgo į užsienius.

A.a. kpt. Pr. Gudynas buvo gimęs 1900 m. sausio 12 d. Mauručių km., Veiverių valsč., Marijampolės apskr., lietuvių ūkininko šeimoje. Baigęs mokytojų seminariją Veiveriuose, 1920 m. įstojo Lietuvos Karo Mokyklon, kurią baigė

Kpt. Prano Gudyno ginklo draugai prie Laisvės kovų paminklo, padėję gyvų gėlių puokštę prisiminti pareigingą karį, kuris eidamas valstybines pareigas žuvo nuo teroristų kulky. Nuotr. A. K.

1921 m., o vėliau — aukštųjų karininkų kursų aviacijos skyrių. 1926 m. spalio 7 d. jau tamavo oro eskadrilėje.

Esant P. Gudynui labai sąžiningam ir uoliam pareigose, prof. A. Voldemaras buvo pasirinkęs jį adjutantu.

Žuvęs, buvo palaidotas Veiverių kapinėse, gegužės 10 d. Laidotuvėse dalyvavo vyriausybės nariai, kariuomenės ir visuomeninių organizacijų atstovai bei didelė daugybė žmonių, kurie susirinko iš plačių apylinkių, didvyriškai žuvusio karžygio pagerbti.

Gyveną tremtyje kpt. P. Gudyno ginklo draugų būrelis, 1977 m. gegužės 8 d. užsakė mišias už jo sielą. Mišios buvo atnašautos kun. J. Borevičiaus, Tėvų Jėzuitų koplyčioje. Koplytėlė buvo perpildyta atsilankusių, kurie atėjo atiduoti pagarbą žuvusiam garbingai einant pareigas.

Tėvas J. Borevičius, pažinęs velionį dar mokyklos suole, savo pamokslė paminėjo jo šviesią praeitį ir didį ryžtą, būti nesvyruojančiu kovotoju už savąjį kraštą. Kadangi tą dieną buvo prisimename ir Motinos, tai kunigas iškėlė gražių minčių apie velionio motiną, kuri sugebėjo užauginti tokių kilnų sūnų.

Po pamaldų būrelis velionio ginklo draugų bei artimųjų jaunystės bičiulių, nuėjo prie paminklo "Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės", padėti jų garbei gyvų gėlių puokštę ir nulenkti galvas.

s. j.

Lietuvos Karių Veteranų Sąjungos Ramovės Atstovų suvažiavimas, 1977 m.

Gegužės 28 - 29 dienomis Čikagoje įvyko LKVS Ramovės visuotinis skyrių atstovų suvažiavimas išrinkti naujus Centrinis organus, papildyti bei pakeisti kai kuriuos statuto straipsnius ir apsvarstyti tuos reikalus, kurie išryškėjo per 3 metų laikotarpį nuo paskutinio 1974 m. suvažiavimo. LKVS Ramovės centriniai organai, nuo pirmos savo egzistencijos dienos, rezidavo Čikagoje, ir čia kas 5 - 3 metai vykdavo skyrių atstovų suvažiavimai, kurie visuomet praedavo tvarkingai, darbingai ir buvo sąjungai naudingi.

Pirmą dieną suvažiavimas vyko Lietuvių Tautinių amų salėje, kur susirinko skyrių atstovai iš Amerikos, Kanados ir net vienas atstovas iš Australijos. Iš suvažiavimui pateiktos Centro Valdybos dienotvarkės atrodė, kad suvažiavimas turės sunkumų ir numatyti darbai negalės būti tinkamai atlikti. Pirmos dienos posėdžiuose dienotvarkėje buvo numatyti įvairūs pranešimai, diskusijos ir kiti ne labai reikšmingi darbai, o svarbiausi klausimai — statuto papildymas ir Centro Valdybos rinkimai — nukelti į suvažiavimo pabaigą, kai atstovai būna pavargę.

Atstovų suvažiavimas C. V. pateiktą die-

notvarkę pakeitė ir C. V. rinkimus paskyrė tuoj po centrinių organų pranešimų ir diskusijų dėl pranešimų. Statuto papildymo klausimą nutarė palikti sekančiam dienai, bet posėdžius Jaunimo centre pradėti 9 val. iki iškilmingų pamaldų ir tęsti juos tuoj po pamaldų.

Suvažiavimas, išklauses visus pranešimus ir juos išdiskutavęs, pasiruošė centrinių organų rinkimams. Pirmininkaujantis pranešė, kad prieš Centro Valdybos rinkimus reikia išspręsti, iš kurios vietovės rinkti centrinis organus, nes kandidatuoja Čikaga ir Clevelandas, ir tos vietovės pristatė kandidatus. Vienas Čikagos skyriaus atstovas, prieš pradėdamas rinkimus, oficialiai suvažiavimui pranešė, kad Čikagos skyrius kandidatų nepristatė, nes Centro Valdybos papildyme Nr. 122 bendraraščio pažymėti asmenys, o taip pat Nominacijų Komisija nėra skyriaus rinkti, o Centro Valdybos paskirti, todėl jie yra neteisėti, be to, 4 iš jų yra iš skyriaus valdybos. Kiti Čikagos skyriaus išrinkti atstovai tą pranešimą patvirtino ir prašė Čikagą iš kandidatų į Centro Valdybą išbraukti. Pirmininkaujantis pastatė balsavimui, ir daugumas suvažiavimo atstovų pasisakė rinkti C. V. iš Clevelando.

Rinkimai į Centro Valdybą praėjo greit ir tvarkingai. Naujoji C. V. iš Clevelando išrinkta slaptu balsavimu, yra: V. Stankus, Pr. Karalius, S. Astrauskas, J. Jonaitis, J. Kazėnas, J. Malskis ir V. Knistautas. Kontrolės komisija išrinkta iš Detroito: J. Šepetytis, J. Simoliūnas, J. Leščinskis, R. Mačionis ir A. Grinius. Garbės Teismas išrinktas iš New Yorko: E. Noakas, J. Rūtenis, Z. Raulinaitis, J. Liaukus ir J. Klivečka. Tokiu būdu Čikaga nustojo būti nuolatine LKVS Ramovės centrinių organų būstine.

Po šių rinkimų senosios C. V. pirmininkas pranešė apie II tomo "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" išleidimą. Antrąjį tomą ruošia prof. A. Rukša Vokietijoje ir jis numato jį parašyti 2-se atskirose knygose. Pirmą knygą jau parašyta ir atsiųsta į Centro Valdybą. Ji liečia santykius lietuvių su lenkais nuo senovės laikų iki Lietuvos nepriklausomybės. Antra knygą dar neparrašyta ir kada bus parašyta — žinių nėra. Ji apims kovas lietuvių su lenkais, paskelbus nepriklausomą Lietuvą. Pranešėjas pabrėžė, kad pirmą knygą jis skaitė, ji parašyta labai gerai, davė peržiūrėti prof. Puzinui, kuris padarė keletą pastabų, bet buvo apie ją geros nuomonės. Pranešėjas rekomendavo pirmą knygą išleisti ramovėnų lėšomis dabar ir laukti kitos.

Suvažiavimas šį pasiūlymą priėmė abejingai, nes ta knygą daugiau liečia bendrą Lietuvos istoriją, kurią ruošia keleta

autorių, o finansuoja Lietuvių Fondas. Knyga parašyta ne į temą, nes LKVS Ramovė norėjo II tomo "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės", apimančio kovas su lenkais. Pirmos knygos spausdinimo išlaidos bus didelės, o pajamos gali būti labai mažos, nes ta tema gali pasikartoti bendroje Lietuvos istorijoje. Dėl laiko stokos ir atstovams su turiniu pirmos knygos nesupažinus, diskusijų nebuvo ir nutarimų nepadaryta. Tas klausimas turi būti dar gerai išstudijuotas.

Sekančią dieną nuo 9 val. ryto, su pertrauka pamaldoms ir iškilmėms prie Laisvės Kovų paminkoo, suvažiavimas posėdžiavo Jaunimo namuose ir nagrinėjo statuto pakeitimo klausimą. 1974 m. ruošiant dabartinį statutą, jo projektas iš anksto buvo išsiuntinėtas visiems skyriams, prašant šį projektą susirinkime aptarti, susipažinti ir pareikšti Centro Valdybai savo nuomonę. Taigi skyriai į suvažiavimą atvyko pasiruošę ir davė statuto paruošimo klausimu vertingų pasiūlymų. Šiomet to nebuvo padaryta. Prie to klausimo prieita paskubomis, nepasiruošus, be jokio plano ir smarkiai pavėluotai. Čikagos skyrius apie statuto pakeitimo projektą sužinojo tik iš "Kario", gegužės 16 d. ir gegužės 20 d. per skyriaus susirinkimą. Terminas paduoti pasiūlymus baigėsi gegužės 1 d., taigi niekas jokių sugestijų negalėjo pateikti.

Centro Valdyba greitomis sudarė statuto pakeitimo komisiją, bet laiko pakankamai nebuvo, todėl komisija veikė be gilesnių studijų, išsamiai klausimų neišnagrinėjo ir su kitais juristais nesitarė. Nors C. V. statutą savo bendraraštyje Nr. 122 apibūdino kaip "gana gerą", bet iš tikrųjų jame yra daug neišskumų, nedašakymų, ne visos sritis jis apima. Jį būtina reikėjo peredaguoti, papildyti ar kai kuriuos str. pakeisti. Keletas straipsnių, priimty 1974 m. atstovų suvažiavime, dėl kažkokių priežasčių į statutą nepateko, pora pateko su pakeista redakcija. Ir šiame atstovų suvažiavime statuto pakeitimo komisija pristatė projektą nevisai tikslų ir pilną, nes per tą trumpą laiką fiziškai negalėjo to darbo atlikti.

Syrių atstovų suvažiavime, nagrinėjant statuto 27 straipsnį, kilo didesnių nuomonių skirtumų dėl atstovų parinkimo tvarkos. Dabartinė tvarka yra neteisinga, dalinai atstovai atstovauja narius, kurių nėra, rinktų atstovų skaičių galima dirbtinai didinti ar mažinti ir tuo rinkimus pakeipti taip, kaip nori, nes prie pliuralinio balsavimo sistemos ketvirtį visų balsų turi centriniai organai, nors jie nė viengalysis narių neatstovauja. Pliuralinė balsavimo sistema jau 50 metų kaip nevartojama. Tuo klausimu suvažiavimas negalėjo pasiekti vieningos nuomonės.

Kitas straipsnis, sukėlęs nemalonių ginčų, buvo Nr. 45, kurį suvažiavimas norėjo praplėsti, pavedant Kontrolės Komisijai tikrinti ne tik piniginę ir turto apyskaitą, bet ir C. V. bei atstovų suvažiavimo protokolus. Šis klausimas 1974 m. suvažiavime buvo išnagrinėtas, bet nutarimas į statutą nepateko ir nebuvo vykdomas. Prieš nutarimą tikrinti protokolus griežtai pasisakė C. V. Šis pasisakymas nemaloniai nustebino atstovus, nes Centro Valdyba ir Kontrolės Komisija vienodai renkamos atstovų, turi vienodas teises, o pareigas jiems nustato skyrių atstovų suvažiavimas statuto straipsniais. Tikrovė parodė, kad tikrinti reikia. Statuto papildymo reikalų nagrinėjimas nebuvo sėkmingas, nes trūko motyvuotų pasiūlymų ir paruoštos aiškios redakcijos. Naujoji Centro Valdyba negalės pasitikėti pateikta medžiaga, o turės ją dar kartą nuodugniai patikrinti ir tik tada statutą išleisti. Tokių prieštaraujančių ir neužbaigtų straipsnių yra daugiau ir būtų netikslu išleisti statutą, kuris nepašalintų esamus trūkumus.

Išnagrinėjus visus dienotvarkėje numatytus klausimus, suvažiavimas baigėsi be pakelto nuotaikos, nes tikrai jame nedaug kas buvo pasiekta. Šiam suvažiavimui trūko pasiruošimo. Liko daug neiškiškų klausimų, kuriuos naujoji Centro Valdyba turės išstudijuoti ir išspręsti.

G. Songinas †

Aplankėme savo mirusiųjų kapus

Graži ir garbinga tradicija prisiminti savo mirusius būdavo apvaikščiojama kapuose Lietuvoje — Vėlinių Dienoje. Amerikoje ši tradicija atlekama pavasarį — Memorial Day, kada jauna gyvybe žydingis pavasaris dar ryškiau parodo liūdną mirties tragizmą. Tą dieną Bostono ramovėnų ir šaulių organizacijų atstovai lankė Bostono, Brocktono ir Norwoodo kapinėse palaidotus savo narius ir pažymėjo jų kapus Lietuvos trispalvėmis ir Amerikos žvaigždėtomis tautinėmis vėliavėlėmis, o drauge esantieji šeimos nariai — dar ir gyvų gėlių puokštėmis. Forest Hills kapinių kalneliuose amžinai ilsisi didelis būrys dar gyvų atmintyje bostoniečių lietuvių: Antanas ir jo brolis Ig. Vilėniškiai, poetas Faustas Kirša, Jonas Ūselis, Adomkaitis, Justas ir E. Vaičiai, dail. Andriušis, J. Vasiliauskas, Šmitas ir kiti. N. Kalvarijos kapinėse: sav.-kūrėjas Pranas Martinkus, Cipr. Mališauskas, Brocktono kapinėse: Dionizas Meižys, Gen. Ed. Adamkevičius, Norwoodo — Adomas Tumas ir kiti. Iš ramovėnų valdybos kapus lankė: J. Vizbaras, Vladas Bejerčius, iš šaulių klubų — Juozas Stašaitis, Juozas Kubra-

Prie karo lakūno N. Adomkaičio kapo. Iš k.: S. Augonis, B. Šakenienė, N. A. Š. rinkt. pirm. J. Stašaitis ir J. Babravičius. J. Vizbaro nuotr.

vičius, St. Augonis, Birutė Šakenienė ir Ona Vileniškienė. Kapams papuošti vėliavėlės pasiuvo Janina Bajerčienė.

J. S.

LKVS Ramovės Čikagos skyriaus susirinkimas

Ankstyesniais laikais Čikagos lietuvių kolonijoje buvo nuomonė, kad iš visų veikiančių Čikagoje organizacijų ramovėnų susirinkimai yra tvarkingiausi ir drausmingiausi. Savo susirinkimuose ramovėnai rimtai ir draugiškai aptardavo jų organizaciją liečiančius reikalus, ir nors taip pat pasiginčydavo, bet ginčai buvo draugiški, be užgauliojimų. Atrodė, kad kiekvienam ramovėniui, tik įžengus į susirinkimo patalpą, grįždavo Tėvynės tamyboje įgyta drausmė ir draugiškumo dvasia, vienas kitam pajusdavo artimumą, kuris visuomet atsiranda tarp žmonių, ilgesnį laiką dirbusių tą patį darbą.

Bet š. m. kovo 20 d. susirinkimas parodė, kad tie laikai praėjo, ramovėnai yra susiskaldę, tarp jų atsirado nesanaita ir nepasitikėjimas vienas kitu. Jų siekiai suskilo, tikslai nubluko, atsirado visai nauji politiniai įsitikinimai, nieko bendro neturintieji su ramovėnų ideologija ir dar Lietuvoje įgyta kariška dvasia. Anksčiau ramovėnų politinės pažiūros likdavo už susirinkimo durų, o dabar jos įnešamos į vidų.

Pirmas nesklandumas šiame susirinkime įvyko, kai ramovėnams susirinkus, vienas ramovėnas pradėjo dalinti kai kuriems dalyviams politinį biuletinį, kuriame giriami paskutiniai nelemti įvykiai prie Jaunimo Centro. Dalinti biuletinį, nukreiptą prieš šeiminkus tų patalpų,

kuriose vyksta susirinkimas yra ne tik netaktas, bet ir įžūlumas. Tarp susirinkusių buvo ramovėnų vyresnieji, kurie nerado reikalo tą netaktą sustabdyti. Galėjo biuletinį platinti kitur, bet ne ramovėnų susirinkime.

Po susirinkimo atidarymo, Tėvynės Prisiminimo maldos ir darbotvarkės pateikimo, vienas ramovėnas paprašė balso, o jį gavęs pareiškė, kad jis abejoja, ar šis susirinkimas yra teisėtas, nes LKVS Ramovės statusas par. 56 reikalauja, kad apie susirinkimo laiką, vietą ir darbotvarkę būtų pranešta tris dienas iš anksto, tuo tarpu valdyba darbotvarkę pateikė tik dabar. Vyriausias ramovėnas pasiūlė susirinkimo teisėtumą išspręsti balsavimu, bet opozicijos ramovėnas užprotestavo ir nurodė, kad balsavimas būtų statuto pakeitimas, o tai gali padaryti tik visuotinis skyrių atstovų suvažiavimas, kaip numato statuto par. 25. Nežiūrint protesto, skyriaus valdybos pirmininkas statė tą klausimą balsavimui, ir daugumai pasisakius, kad susirinkimas teisėtas, opozicijos ramovėnas protesto ženklais iš susirinkimo išėjo.

Apleidusį susirinkimą ramovėną vyriausias ramovėnas viešai neigiamai apibūdino, paminėdamas jo būdą ir veiklą, dėl ko susilaukė iš kitų ramovėnų priekaištų, kad nederą susirinkime nagrinėti nesancijuo nario savybių.

Susirinkimas buvo tęsiamas, bet čia vėl įvyko statuto laužymas. Statuto par. 58 nurodo, kad susirinkimą pradeda skyriaus valdybos pirmininkas, o jį tęsia rinktas iš susirinkusių pirmininkas ir sekretorius. Bet tokių nebuvo rinkta, ir susirinkimui

A.A. KPT. JONAS LAGENPUŠAS

1977 m. gegužės 1 d. Vakarų Vokietijoje, Nuemberge, mirė mūsų kariuomenės kapitonas Jonas Lagenpušas, sulaukęs 76 metų.

Velionis iki 1940 m. tarnavo 4-tame artilerijos pulke. Ėjo pulko ryšių v-ko ir mokomosios baterijos vado pareigas. 1927-30 metais lankė ir baigė Aukštųjų Karo Technikos kursų, Elektro-Technikos skyrių.

Kai 1924 m. buvo formuojama Karo mokyklos VIII laida, tarp kitų jaunuolių krito akysna du kareivėliai. Tai buvo broliai Lagenpušai: Jonas — šaunus ulonas, Verneris — artileristas. Žinia, kaip patyrę kariai, tiek mus, tiek vėliau mūsų viršininkus maloniai paveikė. Sykiu su jais 1926 m. baigė Karo Mokyklą, vėliau su a. a. Jonu lankiau Aukštuosius Karo Technikos kursus. Tad velionį teko gerai pažinti. Tai buvo tikras profesionalus kariškis. Griežtas, bet teisingas. Absoliučiai apolitinis. Nors buvo vokiškos kilmės, bet gimęs Lietuvoje ir jai atsidavęs.

Laidotuvėse dalyvavo ir jo brolis Verneris, taip pat Lietuvos kariuomenės kapitonas. Jis padėjo vainiką buvusių Karo Mokyklos 8-tos laidos draugų vardu (žinomų beliko vos keturi). Velionio palaikų urną pasiėmė saugoti jo dukta.

Garbingai atlikai, Jonai, Lietuvos kario pareigą, nors gerai žinau, kad Tu 1939-40 metais troškai ko tai daugiau, bet ne dėl mūsų kaltės to neatlikom. Artimiesiems reiškiu gilią užuojautą.

Bronius Užemis

A.A. LIKT. PSK.

JUSTINAS PIKŠILINGIS

Š. m. balandžio 28 d., po sunkios ligos, mirė buv. 4 artilerijos pulko liktinis puskarininkis Justinas Pikšilingis.

Buvo gimęs 1911 m., Suvalkijoje. 1932 m. pašauktas į kariuomenę, tarnavo 4

A.A. psk. J. Pikšilingis

art. pulke, Vilkaviškyje. Tarnaudamas baigė Mokomąją bateriją ir baigė tarybą j. psk. laipsniu.

Baigęs būtiną tarybą, liko liktiniu tame pačiame pulke. Visą laiką ėjo tarybą Mokomojoje baterijoje iki atsipalaidavimo.

Vokiečių okupacijos metu dirbo Vilniaus miesto savivaldybėje. Antru sykiu rusams užėinant, pasitraukė į Vakarų ir gyveno Austrijoje. 1948 m., su žmona, emigravo Kanadon, atlikdamas sutartį kasykloje, Quebeco provincijoje. 1950 m. persikėlė į Torontą ir vertėsi prekyba. Kurį laiką, palikęs žmonai įmonę, dirbo "Simpson" bendrovėje, iš kurios prieš metus buvo išėjęs pensijon.

Š. m. gegužės 9 d. iš laidotuvių namų velionio Justo palaikai buvo atlydėti į Prisikėlimo parapijos bažnyčią, kur Lietuvos Kankinių parap. klebonas, kun. P. Azubalis, atlaikė gedulingas pamaldas, pasakydamas gražų ir prasmingą pamokslą apie velionį. Pamaldas savo gražiu balsu

praturtino solistė Sriubiškienė, pagiedodama keletą religinių giesmių, akompanuojant muz. J. Govedai. Po pamaldų, artimųjų, draugų ir pažįstamų ilgos masinį virtinės buvo palydėtas į lietuvių Šv. Jono kapines, Mississaugoje. Paskutines laidotuvių apeigas atliko kun. P. Azubalis. Sugiedojus "Marija, Marija" giesmę, Justino palaikai buvo nuleisti amžinam poilsiui. Apeigoms užsibaigus, dalyviai buvo pakviesti gedulingiems pusryčiams Anapilio salėje.

Nuliūdime liko žmona Jadvyga, dukters — Jaudagių šeima Omahoje ir trys broliai Lietuvoje.

Našlė Jadvyga, vyro Justino atminimui įamžinti, paaukojo Lietuvos Kankinių šventovės statybai \$1,000.

P. G.

A. A. KPT. ADOLFAS KLEMK

Kapitonas Adolfas Klemka, 69 metų amžiaus, po sunkios ilgos ligos, mirė š. m. sausio 29 d. Toronte (Kanadoje). Palaidotas Toronto lietuvių Šv. Jono kapinėse, Mississaugoje. Buvo baigęs P. L. Prezidento Karo mokykloje VIII laidą ir tamavo 5-tam pėst. D.L.K. Kęstučio pulke. Jo draugai vieton gėlių, jo atminimui įamžinti, aukojo Kanados Lietuvos Fondui.

Gen. Povilo Plechavičiaus Monografija, kurią parašė Petras Jurgėla ir papildė keletas kitų autorų, redaguojama Pauliaus Jurekaus, ir jau paruošta spaudai.

Lietuviškos knygos mylėtojai yra prašomi paremti šio stambaus veikalo išleidimą. Aukus siųsti monografijos leidejui **KARIUI** — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

vadovavo skyriaus valdybos pimininkas ir sekretorius.

Skyriaus valdybos sekretorius perskaitė praėjusio susirinkimo protokolą, ir vyriausias ramovėnas pasiūlė jį priimti. Vienas ramovėnas pareiškė, kad protokolą reikia pataisyti, nes jame parašyta, kad nutarimas dėl filmų iš okupuotos Lietuvos demonstravimo lietuviškose patalpose priimtas vienbalsiai, o tuo tarpu jis pats buvo susilaikęs ir nebalsavo. Pasigirdo balsų, kad susilaikiusių buvo ir daugiau, bet niekas jų neskaitė. Nežiūrint to, vyriausio ramovėno pasiūlymu pimininkaujantis išstatė protokolo priėmimą balsavimui. ir 21 balsu prieš 13 susilaikiusių protokolą buvo priimtas. At-

rodo, kad tas protokolo žodis "vienbalsiai" kai kam yra labai reikšmingas, ir jį žūt-būt nori protokole išlaikyti.

Teke nugirsti ramovėnų pasisakymų, kad jeigu sekančiame susirinkime protokolas nebus pataisytas, tai kai kurie ramovėnai, remiantis statuto par. 47a, pasiskųs ramovėnų Garbės Teismui Aišku, ta procedūra užsitęs, byla gaus didesnio atgarsio lietuviškoje visuomenėje, paaiškės kai kurie užkulisiniai siekiai, bet vargu žodis "vienbalsiai" protokole pasilikis.

Neigiamą įspūdį susirinkimo dalyviams sukėlė vyriausio ramovėno išvedžiojimai, kad, reikalui esant, galima savo veikime

nesilaikyti ramovėnų statuto paragrafų, jeigu tai nepažeidžia sąjungos egzistencijos. Iš kur tokia filosofija kilo, susirinkimui liko neaišku. Slegianti nuotaika dar padidėjo, kai vienas ramovėnas išskleidė komunistinį laikraštį ir pradėjo susirinkusiems jį skaityti, ir tik visuotinis protestas skaitymą nutraukė.

Susirinkimui pimininkaujantis, atrodo, turėjo geriausias norus, bet buvo suvaržytas jam nuolat duodamais nurodymais. Jis turėjo be eilės vyresniam duoti balsą, nors užpakaly matėsi keletas pakeltų rankų, bet jas nepastebėdavo. Užbaigus darbotvarkę, susirinkimas išsiskirstė.

G. S. †

DVYLIKA METŲ KLAIPĖDOJE

Atsakymas p. B. Jablonskiui

Rašote, kad aš nekaltus žmones niekinu. Kas tie niekinami? Toks užmetimas neatitinka nei mano būdai, nei papročiai. Ir kaip aš tuos žmones niekinau, ar niekinu? Neteisybė.

Dėl įvykių Smeltėje. Maištininkai pirmieji šaudyti pradėjo. Tada ir kareiviai buvo įspėti, kad į žmones nešautų, o jeigu jau būtinas reikalas būtų, tai šauti virš galvų.

Mano atsiminimuose Karyje 1977 sausio mėn., Nr. 1, padaryta stambi klaida. Parašyta, kad nukauta 9 asmenys. Šią klaidą pasistengsiu atitaisyti. Kareiviai nė vieno asmens nenušovė.

Pradžioje vokiečiai agitavo — rėkė, drumstė, mitingavo. Dažniausiai tai uosto ir Smeltės rajonuose ir, žinoma, — karčiamose. Kai argumentų neužtekdavo, tada ir kumštis paleisdavo, o dažnai ir ginklą pavartodavo. Tokiose grumtynėse ir nušauti atsirasdavo. Kareiviai tokiose muštynėse nedalyvavo. O tokių mitingų, triukšmo ir muštynių buvo gana.

Dėl santykių su vietos gyventojais. Šaliai turėjo geresnes sąlygas ir dažnai su jais susitikdavo. Kariai tokių sąlygų neturėjo. Pagaliau ir jų uždaviniai, pareigos skirtingos.

Dėl pinigų. Litas čia labai aukštai stovėjo — jautėsi. Už keleta litų banke galėjom storus-didelius pluoštus markių pirkti. Litas čia viešpatavo. Buvo atsitikimų, kad senesnieji krautvininkai, o ypačiai moterys, dar vis negalėjo markučių užmiršti.

Kartą, mudu su kpt. Pyragium (miręs) nusipirkom baltinių. Mokant, krautuvės savininkė pastebėjo, kad ji mielai ir markes paims. Mudu markių turėjom gana ir žinoma, jom ir užmokėjom. Tokių atsitikimų buvo ir daugiau. Vėliau jau to nesigirdėjo.

Dėl sporto — futbolo žaidimų. Jau daugiau ar mažiau kaip 50 metų nuo to laiko prabėgo. Sunku ir negalima rimtų ir smulkių įvykių atsiminti. Beveik neatmenama, kokios komandos su kuo lošė kas išlošė, kiek išlošė ir t.t. Visai suprantama.

Žaidžiant su vilkaviškėčiais, sekėme su atydomu, nes tai buvo du didžiausi varžovai. Šalia manęs stovėjo vilkaviškietis leitenantas. Pradėjom kalbėti ir spręsti, kas geriau, kas blogiau lošia, o svarbiausia, tai kas išloš?!

Mūsų pasikalbėjimas buvo ne visai šiltas ir sklandus. Iš kalbos aš supratau, kad jis yra komandos vadovas-globėjas. Gaila, jo pavardės aš neatsimenu. Po trumpo laikotarpio, minėtas leitenantas skubiais žingsniais nuėjo. Žaidimų aikš-

tėje kas tai atsitiko. Staiga, žaidimas nutrūko.

Kas ir kodėl žaidimas buvo nutrauktas, dar ir šiandien man neaišku. Nešiuu spręsti. Priežasties nežinau. Neatsimenu.

Kpt. Dapkų aš nepažinau. Kad jis komandos vadovas-globėjas buvo, to irgi nežinojau. Tikėjau, kad leitenantas buvo vadovas. Dėl futbolo taisyklių mes nesiginčysim. Nėra reikalo.

Man tik stebėtina, kodėl B. Jablonskis man primeta pagiežą ir neapykantą, kurios ar tikrai neturiu ir ja nesivadočiau. Mes buvome sportininkai, laimėjom ar pralaimėjom, tai sportiška. Baigdamas, noriu pastebėti, susidarė vaizdas, kad ir B. Jablonskis savo laiške gerą dozę pagiežos ir net pykčio parodė. Su pagarba ir gerais linkėjimais

Jūsų

J. Černius

LAIŠKAI KARIUI

Atviras laiškas Detroito Jūros Šauliams Brangūs Broliai,

Visada gėrėjausi Jūsų organizaciniu drausmingumu ir darbštumu. Ypačiai buvau sužavėtas Detroito jūros šaulių "Švyturys" 10 metų gyvavimo paminėjimu. Jūsų išleistas leidinys yra vertas pagyrimo. Tik gaila, kad leidinyje įdėtas eilėraštis "Jūros Šaulių Žygio Daina" yra be autoriaus pavardės, ar slapyvardžio. Kadangi leidinys redaguotas A. Sukausko, tai ir eilėraščių galima priskirti A. Sukauskui. Gal be blogos valios, bet buvo pažeistos autoriaus teisės. Kad ir smulkmenose, reikėtų laikytis nusistovėjusių ir visame pasaulyje pripažintų taisyklių.

M. Kizis

Windsoro Jūros Šaulių
"Vytija" Būrio Pirm.

Gerbiama Redakcija,

Atsiprašau už vėlavimą sumokėti prenumeratą.

Nežinau, kodėl taip netvarkingas persiuntimas. Administracija sako, kad kiekvieno mėnesio pradžioje išsiunčiama; karininkai, be abejo, gauna laikų, bet ei-

linis kareivėlis — tai už 6-7 savaitių, kaip surenka iš kioskų likusius, pasiunčia ir jam.

Taigi, jeigu ir toliau bus siuntinėjimas ta pačia tvarka, tai sekantiems metams iš prenumeratorių sąrašo prašyčiau išimti.

Su pagarba

J. Rekešius

P.S. Aš manau neklystu, nes mačiau ir spaudoj panašių pasisakymų.

Gerb. p. Rekešius,

Laukti ir nesulaukti KARIO šešias ar septynias savaites, yra tikrai labai sunku. Ir mums, KARIO štabui, taip pat. Tačiau, ar galite įsivaizduoti, kaip būtų sunku likus be KARIO ištisus metus?

Su geriausiais linkėjimais, RED.

Didž. Gerbiamas p. Redaktorium,

"Karys" Nr. 3, psl. 120, korespondentas A. Skirka, aprašydamas A.A. sanitarijos pusk. Petro Zarembo biografiją, truputį apsilenkia su tiesa, nes velionis būdamas Šaulių Sąjungoje, už aktyvią veiklą buvo apdovanotas ne Šaulių Žvaigždės ordinu, bet Šaulių Žvaigždės medaliu. Jo pareiškimas, 1976 m. gruodžio 16 d., yra pas mane byloje, kuris garantuoja šį mano pranešimą. Malonėkite šią klaidą atitaisyti.

Su pagarba

S. Pačesa

Sydney "Dariaus ir Girėno"

s. kp. pirm.

Gerb. Redakcija,

Tamstų redaguojamą "Kari" jau 5-tą numerį gavau, ačiū. "Karys" puikus, malonu senus prisiminimus atsiminti, malonu jį paimti į rankas ir paskaityti. Linkiu redakcijai geriausios sėkmės, ir toliau dirbti kultūringą darbą. Dieve Jums padėk.

Siunčiu 5 dol. už II pusm. ir priedo "Kariui" nors ir menką auką, irgi 5 dol.

Viso geriausio. Su pagarba

Jūsų skaitytojas

Aleksas Leonavičius

Andriaus R. Mirono novelių rinkinys yra baidijamas spausdinti "Draugo" spaustuvėje, Čikagoje. Knyga rinkoje pasirodys šių metų pabaigoje.

Norintieji užsisakyti naują knygą, prašomi siųsti 6 dol. autoriui šiuo adresu: Adrius R. Mironas, 821 Caminito del Sal, Carlsbad, California 92008.

AUKOJO KARIUI:

Birželis, 1977

\$300.00:

Musteikis Gražina, Chicago, IL
A.A. savo mirusio vyro, gen. K. Musteikio atminimui pagerbti.

\$124.99:

LKVS "Ramovė" Adelaide Sk., Australia

\$65.00:

Šaulių grupė, Detroit, MI
A.A. šaulio J. Poderio atminimui pagerbti — auka "Tremties Trimtui" paremti.

\$10.00:

Sakalas Pr., Hamilton, Canada
Šidlauskas K., Roslindale, MA

\$6.00:

Čeputis Kl., Muskegon, MI
Ragažinskas P., Rev. Prof. Dr., Central, NM

\$5.00:

Algenis K., Woodhaven, NY
Grybauskas R., Baltimore, MD
Kriaučiūnas I., Waterbury, CT
Leonavičius A., Philadelphia, PA
Lizdas Alg. A., Omaha NB
Poškus H., Thunder Bay, Can.
Povilaitis M., Woodhaven, NY
Skirmuntas V., Kenosha, WI

\$3.00:

Ališauskienė A., St. Catharines, Can.
Šlepetyš J., Jackson Hts., NY

\$2.00:

Mačikonas St., Niagara Falls, Can.
Mylė A., La Salle, Can.
Petronis M., Sydney, Australia
Šmigelskis A., Toronto, Can.

LKVS "Ramovė" Adelaidės Skyriaus
auka:

\$10.00:

Lapšys J.
Mikužis P.
Zamoiskis C.J.

\$5.00:

Budrys A.
Čėsna J.
Jarusevičius J.
Kaminskas K.
Levickis A.
Rudzenskas M.
Stasaitis P.
Taparas K.

\$2.00:

Bemaitis V.
Bočiulis J.
Bridžius K.
Dancevičius A.
Jucius A.
Jasys J.
Karpys D.
Krivickas A.
Laurinaitis V.
Mikeliūnas A.
Malinauskas P.
Norkūnas J.
Patašius V.
Šatkus P.
Stankus Z.
Taunys I.
Urnevičius A.
Vokietaitis V.
Žiukelis R.

\$1.00:

Dumčius V.
Lazauskas V.
Morkūnas J.
Storpirštis J.
Straukas B.

A.A. šaulio J. Poderio atminimui pagerbti
auka "Tremties Trimtui" paremti:

\$15.00:

Briedis J.

\$10.00:

Petroniai D. L.
Rašytinienė E.
Tamošiūnas V.

\$5.00:

Jodinskienė E.
Kaunelienė Stf.
Sragauskas K.
Želviai M. P.

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.